

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ АРХІВНОЇ СПРАВИ
ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 029 ІНФОРМАЦІЙНА,
БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА:
НОМЕНКЛАТУРА, ЗМІСТ І МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ
ДИСЦИПЛІН**

**17 листопада 2022 року
Київ**

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності провадить наукову, освітню та методичну діяльність з метою обміну практичним досвідом та перспективами досліджень щодо розвитку різноманітних форм та засобів соціальних комунікацій, використання ІТ-технологій в освітньому процесі, покращення інноваційного змісту навчання.

Навчально-виховна, методична та наукова робота кафедри є невід'ємною від культурно-просвітницької та патріотичної діяльності.

Завідувач кафедри – Сидоренко Тетяна Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент.

Наукова діяльність кафедри пов'язана з дослідженням питань розвитку комунікаційних технологій, теорії і практики документознавства, архівознавства, бібліотекознавства.

Мета всеукраїнської науково-практичної конференції: охарактеризувати вітчизняну модель професійної підготовки фахівців у сфері інформації, документації, бібліотечної та архівної справи, розкрити внесок закладів вищої освіти України в розбудову спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, окреслити актуальні питання щодо визначення складу, змісту й методики викладання фахових дисциплін за спеціальністю.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТОЛУБКО Володимир Борисович ректор Державного університету телекомунікацій, доктор технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України

БЕРКМАН Любов Наумівна проректор з науково-педагогічної роботи Державного університету телекомунікацій, доктор технічних наук, професор

ФЕДЮНІН Сергій Анатолійович директор Навчально-наукового інституту менеджменту та підприємництва Державного університету телекомунікацій, кандидат технічних наук, доцент

СИДОРЕНКО Тетяна Михайлівна завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Навчально-наукового інституту менеджменту та підприємництва кандидат філологічних наук, доцент, Державний університет телекомунікацій

ТИТОВА Наталія Михайлівна завідувач кафедри теорії та методики професійної підготовки, доктор педагогічних наук, професор, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЗЛЕНКО Алла Миколаївна завідувач кафедри соціальних комунікацій, документознавства та інформаційної діяльності, кандидат історичних наук, доцент, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ЧІКАРЬКОВА Марія Юріївна професор кафедри філософії та культурології, доктор філософських наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Адамець М. І.

магістрант, Університет Григорія
Сковороди в Переяславі

Плужник О. В.

доктор філософії у галузі освіта/
педагогіка, Університет Григорія
Сковороди в Переяславі

ХМАРНІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Аналітичні технології використовуються людиною протягом багатьох століть. За цей час було створено величезну кількість формул, теорем і алгоритмів для вирішення типових професійних задач. Аналітичні технології необхідні в першу чергу особам, які приймають важливі управлінські рішення – менеджерам, аналітикам, експертам, консультантам. Дохід компанії значною мірою визначається якістю цих рішень, точністю прогнозів та оптимально вибраних стратегій. Зазвичай реальні управлінські проблеми та прогнози не мають чітких алгоритмів вирішення. Аналітичні технології дозволяють створювати системи, що дозволяють значно підвищити ефективність рішень.

Кожен керівник знає, наскільки напруженими можуть бути локальні аналітичні системи даних, проте нині є актуальне рішення даної проблеми – хмарні технології. Цей термін стосується аналізу та обробки даних у хмарі замість локальних систем. Повністю інтегровані хмарні системи аналізу даних надають користувачам доступ, аналітику, агрегацію та використання даних. Крім того, користувачі можуть знаходити області, які потребують вдосконалення, а також визначати різні тенденції та працювати з масивними наборами даних. Хмарні технології аналізу даних можуть допомогти організації обробляти численні набори даних за доступними та масштабованими протоколами, що практично неможливо в локальній мережі.

Обсяги інформації, що потребує аналізу і обробки, щодня зростають у геометричній прогресії, тому дослідження можливостей сучасних хмарних технологій у професійній діяльності є досить актуальним.

Мета наукової роботи полягає у визначенні переваг та можливостей сучасних хмарних технологій у професійній діяльності.

Формулювання основних результатів власного дослідження. У світлі останніх років дистанційна робота стала звичним явищем для багатьох організацій, установ, компаній. Водночас, для забезпечення стабільного нормального функціонування, ефективного роботи з обслуговування клієнтів і злагоджених комунікацій між працівниками потрібні надійні технологічні рішення.

Хмарні технології в часи пандемії та воєнного стану стали раціональним рішенням для бізнесу. Вони увійшли майже в усі сфери роботи компанії: бухгалтерія, аудит, консалтинг тощо. Великі обсяги даних допомагають краще зорієнтуватися в потребах та запитах клієнтів, визначаючи чіткі напрями співпраці з ними. Автоматизовані системи роботи спрощують введення, керування та адміністрування робочих процесів.

Хмарні технології полегшують процеси комунікацій як усередині організації, так і із зовнішніми компаніями. Завдяки хмарним сервісам співробітники організації можуть працювати дистанційно, у режимі реального часу відстежувати процес роботи, планувати подальшу діяльність, спільно редагувати документи, обмінюватися професійними думками [4].

Згідно Закону України № 2075-ІХ від 17.02.2022 р. «Про хмарні послуги» [1] **до хмарних послуг належать :**

- «інфраструктура як послуга – хмарна послуга, що полягає у наданні користувачу хмарних послуг обчислювальних ресурсів, ресурсів зберігання або систем електронних комуніка-

цій за допомогою технології хмарних обчислень;

- платформа як послуга – хмарна послуга, що полягає у наданні користувачу хмарних послуг доступу до інфраструктури та наборів комп'ютерних програм (операційних систем, системних комп'ютерних програм, програмних засобів для комп'ютерного програмування, програмних засобів управління базами даних) за допомогою технології хмарних обчислень;
- програмне забезпечення як послуга – хмарна послуга, що полягає у наданні користувачу хмарних послуг доступу до прикладних комп'ютерних програм за допомогою технології хмарних обчислень через онлайн-сервіс або комп'ютерні програми-агенти;
- безпека як послуга – послуга з кіберзахисту, що надається користувачу хмарних послуг з використанням хмарних ресурсів;
- інші послуги, що відповідають визначенню хмарних послуг».

Завдяки еволюції хмарного програмного забезпечення технологія баз даних стала товаром. Якщо раніше компанії інвестували в оновлення програмного забезпечення, щоб увімкнути розширену аналітику, то тепер для доступу до якісних даних, пов'язаних з даними, потрібен мінімальний обсяг апаратного забезпечення та обчислювальної потужності, які стають дедалі дешевшими. Ця демократизація мала започаткувати широке впровадження передових аналітичних технологій у всіх галузях.

Хмарна аналітика пропонує низку переваг, зокрема [3]:

ГНУЧКІСТЬ – коли потреби компаній швидко змінюються, інструменти хмарної аналітики пропонують швидкий доступ до даних у реальному часі. Це дозволяє приймати більш швидкі та точні рішення. Хмарні аналітичні служби також спрощують масштабування, коли підприємства не прив'язані до дорогих і менш гнучких локальних рішень. Рішення гібридної аналітики дозволяє компаніям тестувати нові проекти, перш ніж здійснювати локальні інвестиції.

КОНСОЛІДАЦІЯ ДАНИХ – оскільки Інтернет речей генерує величезні обсяги даних із постійно зростаючою швидкістю, хмара стала

сховищем багатьох різних типів джерел даних. Аналіз даних хмарних обчислень дозволяє підприємствам консолідувати дані та краще розуміти інформацію, якою вони володіють. Хмарне сховище даних робить дані доступними для людей, яким вони потрібні. Консолідація також допомагає в аналізі даних для створення моделей прогнозування в реальному часі.

СПРОЦЕННИЙ ДОСТУП І МАСШТАБОВАНІСТЬ – хмарні аналітичні рішення дозволяють підприємствам використовувати служби лише тоді, коли вони потрібні. Це полегшує масштабування в міру зростання компанії. До даних також можуть отримати доступ люди, яким вони потрібні, де б вони не були. Глобальні компанії отримують вигоду від розширення обміну та співпраці в режимі реального часу, що веде до культури відкриття даних.

Висновки та перспективи дослідження.

Отже, хмарна аналітика – це сервіс, який виконує аналіз даних і операції бізнес-аналітики в загальнодоступній чи приватній хмарі. Як і інші хмарні служби, хмарна аналітика має високу масштабованість, що дозволяє компаніям у будь-який час отримувати доступ до точної кількості ресурсів, необхідних для конкретного робочого навантаження. Це значно зменшує витрати та адміністративне навантаження на локальне обладнання [2].

Можна зробити висновок, що у хмарних аналітичних платформах багато переваг, такі як надійність, масштабованість і високий рівень безпеки, легкий доступ до даних з будь-якого місця.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про хмарні послуги. Закон України № 2075-IX від 17.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20#Text> (дата звернення 12.11.2022).
2. Cloud Analytics. Dell Technologies: website. URL: <https://www.dell.com/en-us/dt/learn/cloud/cloud-analytics.htm> (дата звернення 12.11.2022).
3. Cloud Analytics. HEAVY.AI: website. URL: <https://www.heavy.ai/technical-glossary/cloud-analytics> (дата звернення 12.11.2022).
4. Cloud-Based Data Analytics Platform – 8 Advantages. Goonline: website. URL: <https://goonline.io/blog/8-advantages-of-cloud-based-data-analytics-platform> (дата звернення 12.11.2022).

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УСТАНОВАХ

Професійна підготовка фахівців спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» відіграє важливу роль у формуванні компетентностей у сфері інформаційних комунікацій в установах.

В інформаційному суспільстві ефективна модель управління комунікацією в установах, організаціях узалежнена від використання інформаційних технологій. Аналіз формування такої моделі управління з широким використанням комп'ютерної техніки, сучасних систем зв'язку в комунікації організації, установи є сьогодні надзвичайно актуальним.

В умовах ускладнення управлінських процесів також актуалізується проблема комунікаційних стратегій установи. Дослідження напрямів і форм комунікації організації, визначення стратегії управління опинилося в полі зору студіювань.

Інформаційні технології в управлінні комунікаційною діяльністю інформаційних установ, зокрема архівів та бібліотек, не мають комплексного дослідження. Саме тому, особливості управління комунікаційною діяльністю цих наукових установ з використанням інформаційних технологій, цифровізація архівів і бібліотек потрапили до актуальних питань сьогодення.

Формування фахових компетентностей за напрямом підготовки «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» потребує вироблення науково-методичних підходів до аналізу специфіки інформаційно-комунікаційної діяльності організацій та особливостей і етапів впровадження інформаційних технологій в управлінні цією діяльністю. З цим пов'язано вивчення способів, методів використання сучасної техніки, програмного забезпечення, систем зв'язку для виявлення, збирання, оброблення, використання та поширення інформації, що надасть можливість розкрити роль сучасних інформаційних технологій в ефективному управлінні комунікаційною діяльністю організації.

Слід розглянути науковий дискурс щодо управління комунікаційною діяльністю і базових понять «комунікаційна діяльність», «управління комунікаційною діяльністю», «інформаційні технології в управлінні комунікаційною діяльністю»; наукові методи, що уможливили всебічне дослідження даної теми; кому-

нікаційні стратегії організації та їхній вплив на формування ефективної моделі управління комунікаційною діяльністю; здобутки та перспективи впровадження інформаційних технологій в управління комунікаційною діяльністю архівів та бібліотек.

Етапи впровадження інформаційних технологій та їхній вплив на управління комунікаційною діяльністю можна визначити через: вивчення особливостей діяльності підприємства, зародження та узгодження проекту, впровадження та удосконалення системи до відповідного стану. В результаті правильного запровадження інформаційних технологій в управлінні результат задовольнить співробітників та керівництво, бо це значно полегшить управління в ієрархії установи.

Комунікаційна стратегія формується на основі цілей організації та сприяє ефективній комунікації з громадськістю. Вона розробляється для успішної та перспективної роботи організації, сприяє внутрішньому, зовнішньому комунікаційному процесу. Будь-яка комунікаційна стратегія повинна відображати плани організації, загальне мислення та напрямок, у якому рухається організація. Тому можна висунути гіпотезу, про те, як зв'язки з громадськістю сприятимуть досягненню поставлених цілей.

Завдання організації діяльності загалом можна розглядати в двох аспектах, як сформування структури організації на основі цілей і стратегій, так і налагодження відносин в структурі управління, між персоналом та керівництвом для забезпечення розподілу завдань за допомогою новітніх технологій. Поява новітніх засобів комунікації значно покращить процес надання завдань від керівництва до підлеглих, що необхідно виконати. З появою новітніх технологій в управлінні та взагалі діяльності інформаційної установи значно полегшується комунікаційний процес.

Оцифрування документів значно популяризує активність на сайтах інформаційно-наукових установ. Використання соціальних мереж допоможе привернути увагу до архівної та бібліотечної справи, а цікавий контент збільшить попит на продукцію установ. В результаті чого збільшиться кількість партнерів та споживачів.

МІСЦЕ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА В КОНТЕКСТІ НЕОГОЛОШЕНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Актуальність дослідження полягає в тому, що українська мова є обов'язковою дисципліною для усіх студентів вищих навчальних закладів України. А в сучасних умовах реваншистської політики Російської Федерації щодо України й української нації та під час неоголошеної російсько-української гібридної війни мовне питання набуває дуже великого значення.

Наукова новизна праці полягає у розробці актуальної проблематики, яка є новою та недостатньо вивченою і тому потребує подальших фахових студій. Дослідження реалізується у межах виконання науково-дослідної роботи, що фінансується з державного бюджету, «Етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації». Вона виконується у Науково-дослідному інституті українознавства Міністерства освіти і науки України відповідно до напрямку планової роботи відділів української етнології та української філології.

Аналіз наукових досліджень. Місце та важливість української мови в українському суспільстві та у навчально-освітньому процесі вищих навчальних закладів України досліджували Б. Ажнюк, П. Гриценко, С. Єрмоленко, А. Карман, Т. Кремінь, В. Лизанчук, Л. Масенко, О. Матвійчук, Д. Сінченко, А. Сірко, І. Фаріон, В. Цимбалюк, С. Чемеркін, В. Шляхова, С. Яременко та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в осмисленні функціонування української мови в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. Для досягнення поставленої мети вважаємо за доцільне:

1. Стисло охарактеризувати стан досліджуваної проблематики.

2. Осмислити, яким чином повномасштабна агресія РФ проти Української держави вплинула на мовну політику у гуманітарній сфері України.

3. Охарактеризувати функціонування важливості вивчення навчальної дисципліни «Ділові комунікації», яка дає змогу студентській молоді опанувати ділову українську мову для використання у професійній діяльності громадян України.

4. Підвести підсумки дослідження.

Основні результати дослідження. Рідна мова має вагоме значення під час навчального процесу. На жаль, протягом кінця 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. державна мовна політика не проводилася на належному рівні. Формально українська мова мала бути активно задіяна у всіх сферах суспільного життя, у тому числі і в системі Міністерства освіти і науки України. Проте в пострадянських реаліях вона зазнавала утисків з боку російської. У зв'язку з цим, відома мовознавиця С. Єрмоленко зазначає, що оскільки влада не приділяла достатньо уваги для поступального розвитку української мови та впровадження її в усі сфери життєдіяльності соціуму, то відбувалася деградація її функціонування. Тому дослідниця наголошує: «Адже одна річ – проголосити українську мову державною і зовсім інша річ – забезпечити насправді державність мови [2, с. 58].

Багато уваги приділяє впровадженню української мови в соціогуманітарну сферу України Інститут української мови НАН України під керівництвом П. Гриценка. У численних працях та інтерв'ю він обстоює важливість функціонування української мови як державної. Зокрема,

він зазначає: «Незважаючи на темпи і незважаючи на етапи, процес утвердження української мови, виформування україноцентризму і, зрештою, процес відновлення українського обличчя України, справжнього українського обличчя – це процес незворотній» [1].

Для професійної підготовки студентської молоді за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа є важливим фаховим опанування ділової української мови. Наразі у Державному університеті телекомунікацій ділова українська мова вивчається як навчальна дисципліна «Ділові комунікації».

Загалом, згідно навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України, головними завданнями дисципліни «Ділові комунікації (українська мова професійного спрямування)» є формування у студентської молоді необхідних компетентностей, а саме глибоких теоретичних знань про особливості функціонування усної та письмової ділової комунікації; визначення особливостей видів і форм мовної комунікації з метою використання та застосування й ефективної, системної взаємодії у професійній та повсякденній діяльності; вироблення вмінь та фахових навичок правильно висловлювати свої думки під час усної та писемної ділової комунікації як у професійній діяльності, так і у побуті з метою досягнення позитивного результату; представлення себе як професіонала; вміння працювати з різноманітними за формою і змістом джерелами інформації та службовою документацією різних груп та формування й популяризація академічної доброчесності у середовищі українських освітян і науковців.

Після повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації на територію України (з 24.02.2022 р.) одним із основних питань українського суспільства є мовне питання, а саме розвиток української мови в умовах неоголошеної російсько-української гібридної війни. Однією з так званих причин агресії Російської Федерації проти України ще з 2014 р. очільник Кремля назвав «захист російськомовного населення», але не всі громадяни України на той час були національно свідомими і продовжували послугувати мовою ворога – російською мовою у всіх сферах діяльності, аргументуючи це як «какая

разница». На жаль, і державна мовна політика після 2014 р. не проводилася на належному рівні. Тільки після повномасштабного вторгнення РФ на територію України політичне керівництво та більшість українських громадян нарешті усвідомила, що українська мова – це кордон, який відмежовує нас від ворога та об'єднує всередині країни.

У зв'язку з цим П. Гриценко зазначає: «Попри те, що ми сьогодні маємо страшну війну, стільки бід, випробувань, але маємо розквіт літератури, літератури живою мовою і саму живу мову, яка весь час набуває, то в одній ділянці, то в іншій яскравих перлинок і у своєму вираженні думок, емоцій, почуттів. Але це було закладено в структурі української мови віддавна» [1].

Висновки. Таким чином, опанування діловою українською мовою є справою честі національно свідомих українців, особливо для студентської молоді, оскільки українська мова загалом є мовним кодом української нації, головним чинником української ідентифікації, який єднає нас всередині країни та боронить на кордоні з ворогом. А ділова українська мова зокрема допомагає сформувати українознавчий світогляд та громадянську позицію, формує професійних спеціалістів у тій чи іншій сфері діяльності українського соціуму, сприяє євроінтеграційним та євроатлантичним прагненням України й українців.

Перспективи дослідження. Для кращого осягнення функціонування української мови в умовах повномасштабної агресії Російської Федерації проти України є нагальна потреба досліджувати лінгвистичні здібності студентської молоді як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця та громадянина Української держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гриценко П. Українська мова злить Росію. Кремль знає, що мова є ідеологічним інструментом.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mova-viynezaborona-vbyvstvo/32115335.html>
2. Єрмоленко С. Мова і українознавчий світогляд: Монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.

ЕКСПЕРТИЗА ЦІННОСТІ ДОКУМЕНТІВ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В ПРОГРАМАХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

У навчальних програмах за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа слід звернути увагу на висвітлення питання експертизи цінності документів. Експертиза як предмет дослідження кількох навчальних дисциплін має дуже багато аспектів її висвітлення. Експертиза цінності документів – це встановлення культурної цінності документів на підставі наукових принципів і критеріїв. Варто зазначити, що механізми експертизи цінності документів вписані в законодавстві України. І це є позитивним і важливим елементом, оскільки процедура експертизи документів дає змогу визначити історико-культурну цінність певного документа чи навпаки довести його малу значущість. У нормативно-правових актах чітко визначено механізми здійснення експертизи. Експертиза цінності документів – неодмінна складова зберігання інформації, тобто забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв відповідно до Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII [3, 1]. Основна ознака цінності документа: «значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника» згідно з Законом України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24 грудня 1993 року № 3814-XI. Статтею 6 цього законодавчого акту забороняється знищення документів без попереднього проведення експертизи їх цінності [2].

Як свідчить практика, українські архівісти здійснюють експертизу цінності документів, основу якої становлять розроблені у архівознавстві її наукові та організаційно-методичні засади (критерії експертизи цінності, система перелі-

ків документів, діяльність експертних органів тощо). Втім, сучасне українське архівознавство надбало низку нових, принципово важливих положень, істотно відмінних від попередніх напрацювань. Насамперед йдеться про деідеологізацію всього комплексу архівних робіт і процесів, методологічний арсенал експертизи цінності документів, що базується на нормативно-правовій базі українського архівного законодавства, науково обґрунтованій системі принципів, методів, критеріїв для всебічного вивчення документів (типів, видів, форм, змісту), застосуванні конкретних нормативних і методичних посібників (переліків документів із нормативно встановленими строками їх зберігання, номенклатури справ) тощо [5].

Серед галузей науки і навчальних дисциплін гуманітарного циклу, роль і значення яких неухильно зростає, одне з чільних місць посідає архівознавство як система наукових знань про архіви, архівну справу, її історію, теорію і практику. Навчальні програми дисципліни «Архівознавство», серед іншого, містять тему «Експертиза цінності документів. Організація роботи фондоутворювачів із комплектування НАФ». Вивчаючи дану тему студенти отримують знання щодо нормативно-правової бази для здійснення експертизи цінності документів, визначають її роль для збереження історичної пам'яті. Навчальні програми з архівознавства подають історію формування теоретичних засад експертизи цінності документів, розробку наукових принципів і критеріїв цінності; характеризують функції експертних комісій: експертних комісій фондоутворювачів, експертно-пере-

вірних комісій державних архівів, Центральної експертно-перевірної комісії, а також порядок формування та напрями діяльності експертних комісій [4].

Ще більш широку палітру проблематики експертизи цінності документів подають спеціалізовані курси з експертизи цінності документних пам'яток [6]: державна експертиза документів, особливості проведення експертизи в архівах, бібліотеках, музеях, на аукціонах, визначення вартості документних пам'яток тощо. У навчальних програмах документознавчо-архівознавчого циклу експертиза цінності документів висвітлюється комплексно: вивченням документів з метою внесення їх до НАФ або вилучення з нього, проведення грошової оцінки документів НАФ, віднесення їх до категорії унікальних і встановлення строків зберігання документів, що не підлягають внесенню до НАФ. Сама тема експертизи цінності документів багатогранна, тому кожна навчальна дисципліна вивчає експертизу цінності документів з використанням окремих прийомів та методів застосування її у практиці.

Підсумовуючи, можна сказати, що в навчальних програмах за напрямом підготовки 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа варто включити таку компоненту як «Експертиза документів». Дисципліна має охоплювати ширше коло питань, ніж експертиза цінності документів: наукова атрибуція документів, сфери її застосування (окрім архівістики), визначення вартості документів у грошовому еквівален-

ті, категорювання документів. Вивчаючи дану дисципліну студенти отримуватимуть практичні навички, уміння організувати проведення експертизи документів, забезпечувати зв'язок між замовником, організатором експертизи та експертами, аналізувати складові експертизи документів та володіти основними методами, способами щодо визначення категорій цінності документів та їх вартості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII.
2. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3814-XII.
3. ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» (набув чинності з 1 липня 2005 року).
4. Подворнюк О. О. Робоча програма навчального курсу «Архівознавство», 2020.
5. Приходько Л. Ф. Експертиза цінності аудіовізуальних документів: теоретичні засади, науково-методичні аспекти. Архіви України. 2017. № 3–4. С. 95–119.
6. Лосієвський І. Я. Експертиза цінності документних пам'яток. Програма та навчально-методичні матеріали до курсу студентів напряму «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Харків, 2013. 310 с.

Бугай В. В.

студент, Університет Григорія
Сковороди в Переяславі

Шимченко Л. А.,

кандидат філософських наук, доцент, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ПРОБЛЕМИ СТУДЕНТСЬКОЮ СПІЛЬНОТОЮ

Актуальність теми дослідження. В умовах розбудови інформаційного суспільства та у рамках реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог. Електронна демократія, як базовий принцип електронного урядування, сприяє забезпеченню оперативного та вільного доступу населення до інформації і відкритою діалогу між громадськістю та державою. Завдяки досвіду європейської країни та співпраці з ними, наша держава сьогодні знаходиться на етапі поступового впровадження електронного урядування на всіх рівнях державного і суспільного життя. Освітні заклади забезпечують формування основи новотехнологічних знань, розуміння особливостей становлення інформаційного суспільства, закладають навички користування електронними механізмами як на побутово-освітньому, так і на громадсько-управлінському рівнях.

В процесі підготовки майбутніх освітян педагогічні ЗВО покликані здійснити підготовку фахівців з високим розумінням трансформаційних процесів та основ розбудови інформаційного суспільства; змінити передати навички користування новотехнологічними механізмами електронної комунікації на різних рівнях, в тому числі і на рівні системи державного управління. Вказані нами підстави доводять надзвичайну важливість та актуальність представленої нами теми дослідження.

Ступінь наукової розробки теми. Теоретичні засади щодо механізмів державного управління досліджували вітчизняні науковці М. Білинська,

С. Гелей, О. Лебединська, В. Мамонова, А. Мельник, С. Романюк, А. Семенченко, В. Троцинський, Ю. Шаров та інші. Питання запровадження електронного урядування розглядають у своїх працях вітчизняні вчені: В. Бабаєв, О. Голубуцький, Н. Грицяк, М. Демкова, В. Дрешпак, І. Клименко, П. Клімушин, О. Кукарін, І. Лопушинський, С. Попов, С. Чукут та інші. Різномасштабним проблемам впровадження електронного урядування в Україні присвячена значна кількість наукових досліджень таких учених, як: А. Асанова, З. Балабанова, К.Беляков, М. Ватковська, М. Вертузаєв, С. Гнатюк, О. Голобуцький, М. Демкова, Д. Дубов, В. Єганов, О. Ємельяненко, І. Коліушко, А. Попов, А. Серенок, В.Хахановський, М. Швець та інші.

Метою теми дослідження є показати особливості сприйняття студентською спільнотою проблем впровадження електронного урядування в умовах розбудови інформаційного суспільства України.

Основні результати дослідження. Втілення ідеї електронного урядування потребує певного часу, налаштованості влади і суспільства на глибинну трансформацію, суттєвих змін в законодавстві та кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки. Оскільки випускники Університету Григорія Сковороди в Переяславі мають можливість працювати в державних органах влади в інформаційних відділах, то завданням постає: забезпечити розуміння сучасних трансформаційних процесів, пов'язаних з поступовим переходом до формування інформаційного суспільства; навчити роботі з інфор-

мацією як ресурсом; сприяти формуванню компетентностей електронного документообігу; сформувати навички ефективної та професійно-правильної комунікації. В основі виконання даних завдань закладений принцип «електронної демократії», що забезпечує функціонування «електронного урядування», як системи діяльності органів влади на основі цифрових технологій, щоб запобігати корупції, роботу владних органів зробити ефективнішою та полегшити взаємозв'язок влади, людини та бізнесу.

За рахунок освітніх компонентів вільного вибору (Інформаційне суспільство, Політологія, Основи публічного адміністрування) відбувається посилення загального розуміння світових процесів, закладених Філософією та Історією України. Інформаційне суспільство, наприклад, розкриває сутність історичної фази еволюційного розвитку цивілізації, в якій базовим ресурсом стає інформація, головними продуктами виробництва є інформація та знання; Основи публічного адміністрування забезпечують формування сучасного мислення фахівця у сфері державного управління, діяльності органів місцевого самоврядування; сприяють набуттю практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в управлінні суб'єктами публічної сфери.

Освітній компонент Електронний документообіг сприяв набуттю теоретичних знань і практичних навичок побудови інформаційної моделі документопотоків та інформаційних зв'язків всередині органів влади; забезпечив розуміння максимально швидкого переведення в електронну форму взаємин держави та громадянського суспільства; а освітній компонент Електронне урядування конкретно удосконалив навички використання мережі Інтернет для організації інтерактивного зв'язку і встановлення ефективного зворотного зв'язку органів влади з громадянами; показав можливі форми політичної комунікації між громадянами та владою, що забезпечує контроль за управлінською діяльністю органів влади як в процесі прийняття рішень, так і під час їх реалізації.

Таким чином, освітні компоненти чітко заклали розуміння важливості процесів електронної комунікації між органами влади на різних рівнях, з бізнесом, з громадянським суспільством; показали роль нових технологій у забезпеченні функціонування електронного зв'язку; визначили пріоритетні напрямки взаємодії та ін. В той же час стало більш зрозумілим, що не всі можливості забезпечення електронного урядування в Україні використані в повній мірі, розібралися з особливостями впровадження е-урядування,

але виникло багато запитань щодо шляхів подолання труднощів та виправлення допущених помилок.

Шляхом заглиблення в проблему студенти готувались до дискусій на семінарських заняттях, задавали багато запитань до спеціалістів-практиків під час відвідувань органів місцевої влади, досліджували досвід інших територіальних громад щодо вирішення ними проблемних ситуацій при використанні різних форм електронних комунікацій. Проаналізовану інформацію було винесено на заключне семінарське заняття у вигляді «круглого столу». **Звернуто було увагу на такі моменти:**

1. Проаналізували процес долучення України до формування е-урядування, як спроби «запустити» демократію заради забезпечення європейського рівня розвитку, коли влада існує для людей і бізнесу, а не навпаки. Прийшли до висновку про повільність темпів цього запровадження, про необхідність великої кількості фахівців у галузі електронного урядування, щоб здійснювати правильно і швидко демократичні процеси – а тому потрібно більш ширше вивчати досвід тих країн, в яких електронізаційні процеси дали позитивний результат як в системі державного управління, так і в системі розбудови інформаційного суспільства.
2. Вивчили кращі зарубіжні практики впровадження електронного урядування: у Великобританії є системний погляд і всебічна підтримка електронного урядування на найвищому рівні; у США розвиток електронного уряду є безперервним процесом, що тісно пов'язаний з ІКТ; у Данії державні веб-портали користуються незмінним попитом, де черпається безліч потрібної для громадян інформації; у Естонії функціонує сама прогресивна модель електронного уряду в Європі – всі адміністративні державні послуги надаються в режимі онлайн, запроваджено електронну ідентифікацію, розробляються моделі по е-урядуванню для окремих країн.
3. Проаналізували сучасний стан е-урядування в Україні: співпрацює з Естонією та вчиться її досвіду у запровадженні e-governance; з 2014 року діє Державне агентство з питань електронного урядування України; запроваджено електронну ідентифікацію; у жовтні 2017 р. був прийнятий Закон «Про електронні довірчі послуги»; утверджено Концепцію розвитку електронного уряду в Україні та ін.

Висновки. Студентство є активним учасником розбудови інформаційного суспільства в Україні

і електронному урядуванню як суттєвому його елементу приділяє велику увагу: вивчає процеси застосування, механізми впровадження, системи функціонування; досліджує зарубіжний досвід з метою максимального пришвидшення переходу на ефективну діяльність органів державної влади за рахунок механізмів електронного урядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: [монографія]. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
2. Електронне урядування : підручник / за заг. ред. проф. Ю. В. Ковбасюка ; наук. ред. проф. Н. В. Грицяк, проф. А. І. Семенченка. Київ : НАДУ, 2014. 352 с.
3. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. у 15 ч., частина 6: Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування [С.К. Полумієнко]. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. 64 с.
4. Кириченко В. В. Інформаційне суспільство: еволюція явища та глобалізаційна трансформація суспільного світосприйняття. Теорія і практика сучасної психології, 2018. № 2. С. 22-26.
5. Литвин Н. Інформаційне суспільство як головний пріоритет перспективного розвитку держави. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13189/157-162.pdf>
6. Тенденції розвитку інформаційного суспільства: міжнародні та українські особливості URL : <http://revolution.allbest.ru/radio/d00027247.html>.

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕХРЕСНОЇ ПЕРЕВІРКИ РОБІТ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Ефективним підходом при викладанні фахових дисциплін є формувальне оцінювання, оцінювання «під час навчання» і «для навчання». Даний вид оцінювання називається формувальним, оскільки, на відміну від підсумкового, має на меті форматування навчального процесу з урахуванням навчальних потреб кожного студента для більш ефективного формування необхідних знань та умінь [1]. Хатті Дж. [2] ставить формувальне оцінювання на перше місце серед найбільш корисних інновацій в навчанні.

Один із ефективних методів формуючого оцінювання – перехресна перевірка завдань. При перехресній перевірці робота одного студента перевіряється іншими студентами, які вибираються навчальною платформою у випадковому порядку, на основі критеріїв, сформованих викладачем. Дана практика застосовується при навчанні в українських університетах, а також в роботі онлайн-платформи навчання Coursera, освітньої програми на базі спільноти Rolling Scopes School тощо.

Короткий аналіз досліджень цієї проблеми. Використання перехресного оцінювання у навчальному процесі у вищих навчальних закладах досліджувалося у роботі багатьох закордонних та вітчизняних вчених.

Гуелфі М. та ін. [3] розглядають питання валідності самооцінки студента, кореляції між оцінками студентів та оцінкою викладача. Результати статистичного аналізу, проведеного авторами, показали помірну відповідність між оцінками однолітків і оцінками викладача. Тим не менш, порівняння медіан викладача та перехресного

рецензування показало мінімальну різницю, яка майже не впливає на зміну підсумкової оцінки. Янг А. та ін. [4] досліджують питання роботи в команді з використанням перехресного оцінювання та розглядають різні умови перехресного оцінювання: використання взаємного оцінювання команд під час формуючого та підсумкового оцінювання; додавання імен студентів до оцінок та анонімність результатів; результати з поясненнями та без пояснень тощо.

Кей Дж. [5] представляє SPARK, унікальний підхід з перехресного оцінювання при підсумковому оцінюванні в галузі комп'ютерних наук.

Значна кількість робіт присвячена використанню перехресного оцінювання при вивченні конкретної дисципліни. Так, у роботі [6] досліджується використання взаємоперевірки та самоперевірки у курсі інформаційної грамотності. Автори стверджують, що погана оцінювальна грамотність потенційно не тільки може призвести не лише до поганих результатів, але й до розчарування у дисципліні.

У роботі [7] досліджувалася ефективність перехресного оцінювання у медичній освіті. Результати опитування продемонстрували значне підвищення впевненості і комфорту при виконанні завдань з використанням перехресного оцінювання, а також співставність результатів з оцінкою хірургів-наставників.

У роботі [8] розглянуто перехресне оцінювання як одна з методик навчального курсу з академічного письма для студентів медичного профілю. Понад 70% студентів зазначили, що вони мають необхідні навички для оцінки робіт

своїх однолітків, а 93% почувалися комфортно, надаючи та отримуючи зворотній зв'язок від однолітків. Понад 90% студентів зазначили, що взаємне оцінювання покращило їхні критичні та аналітичні навички. У роботі [9] розглянуто використання подвійного сліпого рецензування для отримання навичок академічного письма студентів-географів. Опитування показало, що студенти сумніваються в своїй спроможності та здатності своїх однолітків надавати авторитетні рецензії, але більшість студентів вважають рецензування цінним для розвитку навичок письма.

Мета роботи – розглянути особливості використання перехресної перевірки робіт при викладанні фахових дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу, визначити основні переваги та недоліки даної методики.

Основні результати дослідження. Розглянемо формат перехресної перевірки за чек-листом, який застосовується автором у дистанційному навчанні при викладанні фахових дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу, зокрема програмування.

1. За допомогою методу аналізу ієрархій вибираються критерії оцінки та формується опитувальник. Визначається кількість критеріїв та вага кожного критерію у сумарній оцінці (табл.1).

Таблиця 1. Чек-лист для перехресної перевірки роботи з програмування

Критерій	Максимальний бал
Вхідні/вихідні дані (правильні типи даних, оголошення, ініціалізація)	1
Правильність роботи алгоритму	4
Обробка виняткових ситуацій (ділення на нуль тощо)	2
Введення/виведення даних (на консоль, у форму)	1
Відповідність алгоритму блок-схемі	1
Тестові приклади для всіх класів еквівалентності	1
Разом	10

2. Визначаються параметри перевірки:

- кількість робіт m , яку має перевірити кожен студент (оптимально 2-3, максимально 5);

- штраф за невиконання перевірки – 20% від власної оцінки за цю роботу;

- штраф за несвоєчасну перевірку – 5% від власної оцінки за цю роботу.

3. Критерії публікуються разом із завданнями на дистанційній платформі.

4. Для об'єктивності кожен студент перевіряє m робіт одногрупників. Опції перевірки: виконання пункту у повному обсязі – 100% кількості балів, наявність серйозних відхилень – 50%, пункт не виконано – 0 балів; пропорційне нарахування балів відповідно до виконання; 100% або 0%; надання розгорнутого коментаря при зниженні оцінки; доступність коментарів для перегляду; обнулення балів при виявленні факту списування.

5. Визначається підсумкова оцінка кожного студента з використанням стратегії накопичувального оцінювання згідно з формулою:

$$\text{Grade}_i = \sum_{j=1}^m \frac{gr_j}{\max_gr_j} \omega_j / \sum_{j=1}^m \omega_j,$$

де gr_j – оцінка за j -м критерієм, \max_gr_j – максимальна оцінка за i -м критерієм, ω_j – вага i -го критерію, m – кількість критеріїв у бланку оцінки.

Можлива опція – відкидання оцінки, що значно відрізняється від інших.

6. Визначається оцінка студента. Можливі варіанти: статистична оцінка системи; перегляд та порівняння оцінок різних студентів; повна перевірка робіт та оцінок викладачем; врахування самооцінки.

Висновки та перспективи дослідження. Взаємоконтроль можна застосувати для робіт, які неможливо перевірити за допомогою тестів: практикум, курсові роботи та проекти; реферати; есе; огляд джерел з даної тематики тощо. Перевагами даної методики є активна участь студентів у процесі власного пізнання, оскільки перевірка чужих робіт дозволяє зануритись у матеріал та побачити інші способи вирішення завдань; знання та розуміння студентами критеріїв оцінювання; більш якісне виконання роботи, яку буде перевіряти інший студент; формування вміння аналізувати роботи (рефлексія); виявлення помилок, які пропустив викладач. До недоліків слід віднести: залежність оцінки від своєчасності та об'єктивності перевірки, від чіткості критеріїв перевірки, різну якість оцінок та їх обґрунтування.

Проведене опитування студентів показало більшу довіру до результатів оцінювання та збільшення цікавості до матеріалу в процесі взаємної перевірки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики. URL: <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vo-po-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vuklyky> (дата звернення: 10.11.2022)
2. Hattie J. Visible learning. 1st edition. Routledge, 2008, 392 pp.
3. Application of peer review in a university course: are students good reviewers? / M.R. Guelfi, etc. // Journal of E-Learning and Knowledge Society, 2021. Vol. 17(2). Pp. 1–8.
4. A Practical Review for Implementing Peer Assessments Within Teams / A. Yang, A. Brown, R. Gilmore, A.M. Persky // American Journal of Pharmaceutical Education, 2022. Vol. 86(7), 8795. Pp. 899–907.
5. Kay J.S. Peer Grading Without Protest: The SPARK Approach to Summative Peer Assessment // SIGCSE 2022 – Proceedings of the 53rd ACM Technical Symposium on Computer Science Education 1, 2022. Pp. 119–125.
6. Peer Assessment, Self-assessment and Teacher Scoring Within an Information Literacy Course / A. De Meulemeester, etc. // Communications in Computer and Information Science, 2022. Vol. 1533. Springer. Pp. 490–50.
7. DuCoin C, Zuercher H, McChesney SL, Korndorffer JR. Peer Assessment in Medical Student Education: A Study of Feasibility, Benefit, and Worth. The American Surgeon, 2022. Vol. 88(9). Pp. 2361–2367.
8. The design and implementation of an undergraduate health professional degree elective course on scientific writing, peer assessment, and critical appraisal / A. Osman, etc. // Currents in Pharmacy Teaching and Learning, 2022. Vol. 14, Issue 6. Pp. 765–772.
9. Rød J.K., Nubdal M. Double-blind multiple peer reviews to change students' reading behaviour and help them develop their writing skills, Journal of Geography in Higher Education, 2022. Vol. 46:2. Pp. 284–303.

БІБЛІОТЕЧНА БЛОГОСФЕРА

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Блогосфера – це нове явище Інтернет-простору. На блоги покладається немало завдань, вони виконують різні функції, серед яких головними є комунікативна та інформаційна. Блог – це певний щоденник подій або журнал, до якого регулярно додаються записи, зображення, відеоматеріали та багато іншого, де також можна залишити коментарі під матеріалом, що зацікавив відвідувача. Всі записи публічні та доступні користувачеві мережі. Для бібліотекарів блог – це передовсім місце для обміну досвідом та неформального спілкування, тому питання роботи бібліотечного блогу в сучасних умовах розвитку бібліотек є актуальним та важливим.

Короткий аналіз досліджень цієї проблеми. Участь бібліотек у соціальних мережах є предметом дослідження таких науковців, як К. Василькова, Т. Бондаренко, А. Ваганов, Е. Генієва, А. Єрмаков, Р. Скорнякова, А. Кирилова, А. Кульман, В. Орлов, В. Степанов. Проблема блогів цікавляться дослідники Е. Алябєєва, О. Горошко, Н. Курчакова, А. Попов, Н. Рогачева, Р. Блоод, Е. Корні, С. Херрін, М. Керен, Ф. Вієгас, О. Віннер.

Бібліотечну блогосферу вивчають немало фахівців і кожен розглядає її з різних позицій, зокрема вивчають бібліотечні інновації (М. Грет, Т. Теличко), тематичне наповнення бібліотечних блогів (М. Комова), досліджують бібліотечну блогосферу як засіб фахового спілкування (І. Сотникова), як інструмент популяризації бібліотеки (М. Поліщук) тощо.

Мета нашого дослідження – аналіз застосування блогів у сучасних умовах українських бібліотек.

Формулювання основних результатів власного дослідження. Участь бібліотеки в соціальних мережах та блогах сприяє створенню нового

іміджу книгозбірні, а також формує стратегії її «виживання» в складних умовах втрати монополії на інформаційне обслуговування та великої конкурентності, зумовлене значними змінами у сфері виробництва й одержання будь-яких видів інформації. Серед конкурентів бібліотек перебувають платні інтернет-магазини, наукові репозитарії (архіви), проекти інформаційних інтернет-гігантів, сайти з електронними книгами.

Бібліотечні блоги можна класифікують відповідно до таких ознак:

- 1) типу бібліотек: шкільні, вузівські, публічні, наукові;
- 2) належності: авторські, офіційні блоги при бібліотеках;
- 3) стилю оформлення: текстові, фот облоги, відеоблоги.

На думку М. Поліщук, «блог – ознака того, що бібліотекар іде «в ногу з часом». Це особливо актуально для студентства, для яких звично спілкуватися в соціальних мережах і самовиражатися, адже наявність блогу може підвищити привабливість книгозбірні. Якщо ви вже чітко знаєте, для чого будете створювати блог, можна розпочинати роботу» [1, с. 216].

Ефективність бібліотечного блогу залежить від мети його створення. Відтак, якщо такий блог створено для залучення читачів до бібліотеки, то його ефективність варто оцінювати за кількістю відвідувачів, які прийшли в бібліотеку за книгою або на якийсь захід. Якщо метою бібліотечного блогу є вплив на свідомість читачів та колег, то важливою є кількість коментарів та посилань. Якщо творці блогу прагнуть до самореалізація, то в даному випадку не важлива ні відвідуваність, ні цитування, ні жодна інша статистика.

Важливий елемент представлення бібліотеки в блозі – це профіль сторінки, де зазначається головна інформація, що значно полегшує комунікацію з читачами бібліотеки та допомагає залучати нових користувачів. Українські бібліотеки переважно представляють інформацію про бібліотеку та проекти. А зарубіжні – загалом інформують про проекти.

У блогах також подається інформація на різноманітну тематику, зокрема повідомлення про бібліотеку, юридичні консультації, запроваджують бібліотечне обслуговування людей з особливими потребами, інформування про політичні, суспільні, економічні, правові новини, повідомлення про читацькі книги та фільми.

У вітчизняному сегменті бібліотечні блоги представлені блогами відділів бібліотек, блогами щодо професійного розвитку працівників книгозбірень, блогами щодо нових надходжень. Діяльність бібліотек у цьому напрямі засвідчує, що вони все більше використовують нові можливості, щоб популяризувати свої послуги, ресурси, підтримувати інтерес до бібліотеки, книги та читання.

Висновок. Отже, бібліотеки останнім часом почали активно користуватися блогами як засобом комунікації з читачем. За допомогою блогів книгозбірні мають можливість оперативно інформувати своїх читачів про те, що відбувається в бібліотеці, популяризувати інформаційну продукцію та представляти власні інформаційні послуги. Можна прогнозувати, що бібліотечні блоги збережуть роль простого та недорогого контент-провайдера, що уможлиблює оперативне надання користувачеві інформації про цікаві теми та новини бібліотечного життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Поліщук М. Бібліотечний блог – один із інструментів популяризації бібліотеки ВНЗ в соціальних медіа. Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації : матеріали Всеукр.наук.-практ. конф., Київ, 23 квіт. 2015 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. б-ка, Каф. книгознавства і бібліотекознавства. Київ : Вид. центр КНУКІМ, 2015. С. 214–218.
2. Проців О. Створюємо блог бібліотеки. Шкільна бібліотека. 2012. № 3. С. 51–54.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Актуальність проблеми. Народна художня творчість забезпечує розвиток особистості майбутнього вчителя через активну мистецьку діяльність та творче самовираження у сфері мистецтва. Підготовка педагогів сучасного мистецтва невіддільна від розуміння ролі етнічних спільнот, сприйняття та переосмислення етнокультурного досвіду, оволодіння матеріальними і духовними культурними знаннями. І важливу роль сьогодення у навчанні займає Дистанційна освіта, а саме дистанційне навчання.

Засоби дистанційного навчання задіяні в мистецькій освіті, розробляються дистанційні курси для опанування історичної теорії та методичних мистецьких дисциплін. Це практичний напрямок сучасної мистецької педагогіки – дослідження нових форм і нових методів ефективного навчання всім видам мистецтва за умови дистанційної освіти. Однією з відмінних рис сучасної мистецької освіти є оновлення через інформаційно-комунікаційні технології, в яких поширюються форми і методи дистанційного навчання. Дистанційна форма навчання успішно використовується у вищій освіті, при професійній підготовці та перепідготовці кадрів, підвищення та удосконалення професійного рівня спеціалістів, для самоосвіти. На рівні загальноосвітніх навчальних закладів дистанційна форма навчання – справа нова. Впровадження елементів дистанційної форми навчання в школі є необхідною умовою для досягнення сучасного рівня якості освіти.

Дистанційне навчання (ДН) – це одна із форм організації навчального процесу, при якому усі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості вчителів та учнів. Дистанційне навчання в школі

відкриває можливість вивести на новий рівень до профільну і профільну підготовку вчителів образотворчого мистецтва, дозволить забезпечити гнучкість та багатоваріантність у навчанні, сприятиме більш повному розкриттю потенціалу через фактично необмежену кількість дистанційних навчальних курсів. Саме дистанційна форма навчання відкриває можливості учнів, студентів, які пропускають заняття з поважних причин (змагання, конкурси, або хвороба та інше) та особливо для тих, хто за станом здоров'я навчається індивідуально, якісно задовольнити власні потреби в здобутті освіти.

Багатогранне й неповторне українське народне мистецтво набуло світового значення. Народне декоративне мистецтво з давніх часів плекало і примножувало художню мову народу, збагачувало предметний світ, формотворчість, систему орнаментальних символів і знаків. У своїх творах художники відтворювали любов до образу рідної землі, традицій свого народу, його культури [3, с. 80]. Професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва та використання народно-художньої творчості, має вплив на розвиток емоцій та почуттів. «Мультимедійні технології в мистецькій освіті» ґрунтуються на міждисциплінарних знаннях, уміннях і навичках студентів із дидактики, психології, методик навчання музики, образотворчого мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» початкової школи та нових інформаційних технологій і технічних засобів навчання. «Мультимедійні технології в мистецькій освіті», відбувається у формі тестування (навчальне середовище MOODLE надає можливість ефективно перевірити знання теоретичного матеріалу з допомогою тестових завдань різного типу, розроблених у модулі «Тест») з моментальним отриманням результатів тестування з образотворчого мистецтва, та мис-

тецьких дисциплін. Дистанційному навчанню характерні класичні дидактичні ознаки, таких як: мета, зміст, методи, засоби, форми навчання, тих, кого навчають, і тих, хто навчає.

Однією із таких характеристик є те, що дистанційне навчання побудоване в основному на принципах інформатизації освіти і широкому застосуванні телекомунікаційних технологій.

Національна система виховання, як про це наголошується в Національній доктрині розвитку освіти, спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури й духовності, формування в дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва та використання народно-художньої творчості, має вплив на розвиток емоцій та почуттів. Світовий досвід розвитку педагогічної теорії та практики переконливо свідчить про те, що в кожного народу історично складається своя власна національна система виховання і освіти [1, с. 40]. Мотиви, що спонукають педагогів до інноваційної освітньої діяльності, можуть бути різноплановими: суб'єктивними – незадоволення існуючою практикою навчання і виховання, стандартними, одноманітними методиками, творча інтуїція, натхнення як наслідок постійного аналізу власної і чужої практики, роздумів і пошуків нового, залучення педагогів до інноваційної освітньої діяльності через систему управління освітою (участь у наукових семінарах, стажування, методичні об'єднання, курси підвищення кваліфікації, науково-практичні конференції, дискусії, ділові ігри тощо).

Висновки. В умовах дистанційного навчання різко зростає питома вага самостійної роботи

майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що призводить до їх швидкої втомлюваності й, відповідно, погіршення результатів навчання. Завдання викладачів – полегшити опрацювання матеріалу шляхом порад, акцентувати увагу на головному, надавати перевагу усним, творчим, видам роботи і головне зменшити обсяг та кількість завдань. Через потреби часу та з власної ініціативи вчителі, викладачі використовують елементи ДН в своїй роботі. Але для того, щоб дистанційне навчання стало повноцінною формою навчання для тих, хто його потребує, необхідно вирішення багатьох питань та проблем в навчальному процесі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології : монографія [В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.] Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. Київ : Атіка, 2005. С. 77–140.
2. Масол Л. М. Мистецтво (інтегрований курс): підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Видавництво «Світоч», 2013. 240 с.
3. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Кузьменко Г. В. Мистецтво. Робочий зошит для учнів 5 класу: навч. посіб. Київ: Світоч, 2013. 80 с.
4. Масол Л. М. Мистецтво (інтегрований курс) : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч.закл. Київ: Видавництво «СВІТОЧ», 2014. 208 с.
5. Ковальська К.Р. Дистанційне навчання як перспективна форма розвитку предметно-орієнтованих професійних компетентностей учителів. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/>

ЗНАЧЕННЯ СПАДЩИНИ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ, ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Формування у майбутніх фахівців високої політичної, моральної та художньо-естетичної культури, професійної компетенції неможливе без ознайомлення з діяльністю видатних українських учених. Серед них особливе місце посідає всесвітньо відомий філолог Юрій Володимирович Шевельов. У останні роки зусиллями дослідників з різних країн зроблено немало для популяризації та осмислення багатогранної спадщини ключової постаті вітчизняної культури другої половини ХХ ст.

Більшу частину свого життя дослідник прожив у США, де працював професором у Гарвардському та Колумбійському університетах. Вченого запрошували читати курси лекцій до багатьох університетів США, Канади, Західної Європи. Водночас він активно і плідно працював в українських наукових організаціях за кордоном. Був дійсним членом наукового товариства ім. Шевченка, одним з фундаторів Української вільної академії наук (УВАН), двічі її президентом, а з 1989 р. він почесний президент УВАН. Довгим і складним було повернення Ю.Шевельова на Батьківщину. За радянських часів в Україні його творчість замовчувалась, а він, визнаний у світі вчений-славист, атестувався як зрадник Батьківщини, український буржуазний націоналіст, невіглас, гітлерівський прихвостень. Лише у квітні 1991 р. визнанням наукових заслуг ученого стало його обрання закордонним академіком АН України.

У своїй промові на урочистих зборах УВАН у 1962р. Ю.Шевельов виголосив слова, які, на наш погляд, якнайповніше виражають його власне дослідницьке кредо: «Наша перша відповідальність перед нашою старою Батьківщиною-Україною. Наш обов'язок – говорити тут те, чого там сказати не можна; спростовувати неправду, яка часом шириться звідти; не давати в міру наших сил згаснути тому вогневі, який там запопадливо згашують, створити доробок, який перейде в майбутнє і який сьогодні відіграватиме свою роль там... Гаряче серце і палкий патріотизм дуже добрі речі, але коли ми починаємо науко-

ве дослідження, ми повинні відкласти їх в сторону і дивитись правді в очі. Академія свій патріотизм український доводить правдою і чесністю, а не модними у нас перегонами патріотизму»[2, с. 15-16]. Ці слова і зараз звучать дуже актуально, вони можуть бути орієнтиром для студентської молоді.

Серед сучасних дослідників досить поширеного є думка, що саме мовознавство було основною сферою діяльності вченого, його професією, а інші ділянки, зокрема літературознавство – радше захопленням, таким собі хобі. Гадаємо, що у випадку з Ю.Шевельовим маємо справу не просто з класичним типом філолога у неподільності лінгвістичних та літературних зацікавлень, а насамперед з неперевершеним синтетиком, що не лише вільно почувається у різних галузях філології, а й залучає до своїх праць і вільно оперує матеріалом з історії, етнології, філософії, культурології тощо. За усього тематико-проблемного розмаїття спадщини Ю.Шевельова, у її основі лежить прагнення пізнати і відкрити людству Україну та українців, збагнути причини тієї історичної долі, що випала нашому народові, розкрити національну своєрідність української мови, літератури, мистецтва.

«Об'єктом посиленої уваги Ю.Шевельова упродовж десятиліть залишається проблема слов'янського і українського глотогенезу, а через призму останньої (чи як її складова) – і українського та слов'янського етногенезу.»[3, с.152]. 1964р. у видавництві Гейдельберзького університету (Німеччина) з'явилась написана англійською мовою праця Ю.Шевельова «Історична фонологія праслов'янської мови». Це фундаментальне дослідження докладно розглядає праслов'янську фонологічну систему, встановлює закономірності її внутрішньої організації, простежує причини і наслідки її еволюції у різних слов'янських мовах. Після виходу цієї роботи було визнано, що вона «сьогодні є найкращим дослідженням праслов'янської фонології», залишила «далеко позаду описи та інтерпретації», які давали попередники[1, с.74]

1979 року побачила світ англomовна праця Ю. Шевельова «Історична фонологія української мови» (український переклад 2002 р). Це дослідження вражає широтою погляду на мовні явища, багатством використаного матеріалу, докладним аналізом мовних фактів, встановленням причинно-наслідкових зв'язків між окремими фонетичними змінами і водночас неповторною шевельовською доступністю викладу, ясністю стилю, що забезпечує їй не лише наукове, а й навчальне значення. «Чіткість часового віднесення мовних процесів дозволила вченому висунути обґрунтовану теорію українського глотогенезу, довідно ствердити, що виникнення й становлення української мови мало загальну схему: праслов'янська мова > українська мова; при цьому часовою межею між зазначеними етапами є VI-VII ст. н.е., час розпаду спільнослов'янської мови й виникнення і поступового наростання ознак, що диференціюють українську мову від інших сусідніх генетично споріднених мов» [3, с.154]. Як довів Ю.Шевельов, східнослов'янський простір уже на самому початку писемної доби був настільки здиференційованим, що це виключає можливість існування спільнослов'янської (інакше – давньоруської) мови, що вважалось незаперечним фактом у радянському мовознавстві від 30-х рр. XX ст. Особливо вчений наголошує на тому, що не можна ототожнювати історію живої мови з історією літературних мов, уживаних на певній території. Зокрема, він чітко розмежовує літературну мову Київської Русі (церковнослов'янську) і народну мову, на ґрунті якої постала кожна із сучасних східнослов'янських мов.

Особливо актуальними бачаться сьогодні роботи вченого, присвячені проблемам сучасного функціонування української мови та її стану на батьківщині. Чи не найвідомішою працею з цієї ділянки є монографія Ю.Шевельова «Українська мова в першій половині XX ст. (1900-1941). Стан і статус», що була написана англійською мовою у 1981 р., але вперше побачила світ українською 1987 р. І навіть через багато років після написання вона залишається найповнішим дослідженням змін, що сталися в українській мові упродовж драматичного і насиченого подіями першого сорокаріччя XX ст. Картина мовного розвитку представлена, зокрема, показом зусиль української інтелігенції щодо вироблення її загальнонаціонального варіанта, унормування правопису і термінології, збагачення лексикографічної теорії і практики. Суто мовні процеси розглядаються у нерозривному зв'язку з суспільно-політичними подіями того часу. Як зазначив сам Ю.Шевельов у вступові до книги, мовне питання у націй залежних «неминуче перестає бути тільки лінгвістичним питанням, чи, краще

сказати, безпосередньо лінгвістичним, а стає також – і то часто насамперед – питанням політичним, соціальним і культурним» [5, с. 27].

Учений доводить, що серед усіх дискримінаційних заходів щодо української мови, котрі випроваджувались з боку панівних режимів (російського царського, польського, румунського, чехословацького), неперевершеним став радянсько-більшовицький. Безцеремонне втручання у внутрішні закони мови, контроль над її структурою, що виявлялось у забороні слів, синтаксичних конструкцій, граматичних форм, правописних і орфоепічних правил та примусовому спрямуванні їх у бік зближення з російською – все це стало своєрідним винаходом комуністичних владоможців. «Ця згубна практика денационалізації дістала обґрунтування у фальшивих мовознавчих теоріях «гармонійної російсько-української двомовності» і «благотворного» впливу російської мови на розвиток української» [4, с. 15]. Разом з іншими роботами з цієї проблематики, зокрема книгою І.Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», дослідження Ю. Шевельова стало не лише важливим чинником національного відродження у кінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст., а й залишається потужною зброєю у боротьбі з новітніми асиміляторами.

Отже, на наше переконання, Ю.Шевельов завжди залишиться мірилом справжнього подвижництва у науці, а його праці – прикладом достеменного наукового пошуку. Доробок вченого у сфері мовознавства охоплює широкий спектр досі актуальних проблем становлення, розвитку і сучасного стану української мови. Дослідницький підхід, основні положення його праць, гіпотези Ю.Шевельова сприяють розвитку української постколоніальної гуманітаристики і можуть використовуватись у навчальних програмах з підготовки майбутніх фахівців інформаційної галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бирнбаум Х. Праславянський язык: достижения и проблемы его реконструкции. М.: Прогресс, 1987. 511 с.
2. Видатний філолог сучасності: (Наукові виклади на честь 85-ліття Юрія Шевельова). Х.: Око, 1996. 92с.
3. Гриценко П. Професор Юрій Шевельов (штрихи до портрета видатного мовознавця) / П. Гриценко // Київська старовина. 1998. №6. С.146–158
4. Масенко Л. «Те, що Грушевський зробив для української історії, я зробив для української мови» / Л. Масенко // Шевельов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. Кн.1. С.5–25
5. Шевельов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. / Ю.Шевельов. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. Кн.1. 583 с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АРХІВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ ОСВІТИ

Модернізація вищої освіти в Україні орієнтована на актуальні проблеми соціально-економічного і культурного розвитку країни і спрямована на якісну підготовку компетентних фахівців різних професій. Сучасний фахівець із вищою освітою повинен володіти вмінням орієнтуватися в інформаційному просторі сучасного мінливого світу, і має бути не лише професійно грамотним, але й соціально компетентним. Саме таку мету ставлять перед собою сьогодні навчальні заклади з підготовки спеціалістів у галузі архівної справи в Україні.

Розглядаючи проблеми архівної освіти в Україні порівняно з іншими європейськими державами можна виділити такі аспекти щодо їх порушення та вирішення. Спираючись на статті Ірини Матяш [1] та Карла Брунера [3] слід зазначити, що проблема реформації в галузі архівної освіти набула свого піку у 2000-2002 роках. Саме тоді було поставлено питання щодо виділення окремої спеціалізації «Архівна справа» та введення модифікацій у підготовці майбутніх архівних працівників.

З введенням електронного документообігу та розбудовою єдиного інформаційного простору, європейські вищі освітні заклади історичного та архівного профілю при підготовці нових спеціалістів, наголошуючи на реформах у галузі освіти, керуються не тільки необхідністю лише удосконалити професійні якості сучасного фахівця, але й вчити його бути професійно і психологічно готовим до нового виду професійної діяльності. Багато змінилося з еволюцією технологій. Бурхливого розвитку набуло використання електронних документів. Це поставило перед навчальнимикладами нову задачу – підготовку спеціалістів у галузі архівної справи до роботи з даного типу до-

кументами. Ще у 2008 році було наголошено на проблемі спеціальної підготовки архівних спеціалістів. Та якщо за останнє десятиріччя Німеччина укладає концепції щодо нових форм роботи в архівах і навчальні заклади вчать студентів розробці та впровадженню нових світових технологій, крокуючи разом з новітніми розробками у різних галузях науки, то в Україні відчувається недостатній рівень підготовки архівних спеціалістів щодо роботи з електронними документами [2].

З прийняттям Болонської угоди пройшла реформація у сфері освіти. Та в Україні й Німеччині це відбулося по-різному. Разом з приєднанням до болонського процесу Україна зіткнулася з подоланням певних традицій в освіті та важким процесом переходу до двох-, трьохступеневої системи освіти, який практично ще потребує багато зусиль. Німеччина, у свою чергу, поставила перед собою завдання підготовки вузькопрофільних спеціалістів. Адже виділення бакалаврату – першого ступеня вищої освіти, відбулося у Німеччині значно раніше, ніж у нас. І надалі, навчаючись на спеціаліста чи отримуючи ступінь магістра, студенти Німеччини мають можливість дуже точно окреслити сферу своєї подальшої діяльності. Вони мають право не тільки обирати спеціальність із широкого спектру можливостей, а також мають певну свободу вирішувати щодо спеціальних дисциплін. Це надає можливість більш точної підготовки архівних спеціалістів стосовно їхньої подальшої роботи. Наприклад, німецька архівна освіта при підготовці спеціалістів таким чином, відокремлює робітників архівів медичних установ та працівників історичних архівів, виділяє робітників спеціалізованих архівних установ з іншого загалу архівістів.

Введення нових форм та методів освіти, використання світового досвіду, проведення літніх шкіл з архівознавства – ці та інші питання постають перед архівною освітою сьогодні у багатьох європейських державах. Одним із головних завдань є й інтернаціональна співпраця між архівами, практика студентів у закордонних архівах – знайомство з технікою роботи, особливостями комплектування, впорядкування документів в архівах. Адже сьогодні студент, який володіє іноземними мовами, має всі можливості для їх практичної реалізації [4].

Україна на сьогодні має деякі проблеми з підготовкою архівних спеціалістів. Однак кількість спеціалістів у архівній справі за останні роки помітно збільшилась і це означає, що рік за роком якість освіти росте. Наукові дослідження у сфері архівної справи зростають. Та все ж таки щодо архівної освіти відкритими залишаються питання закордонної архівної практики, наявності відповідної матеріальної бази для студентів та літератури, створення єдиного архівного простору для документів по всьому світу, наявності можливості доступу до них студентів. Актуальність обміну досвідом у сфері архівної справи, проведення семінарів, конференцій – усе це дає старт для подальшого вдосконален-

ня системи освіти та співпраці освітніх закладів по всьому світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Матяш І. Сучасні проблеми архівної освіти в Україні. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий наук. зб. Вип. 5. Київ, 2002. С. 13–141.
2. Прилепішева Ю. А. Міжнародна конференція Круглого столу архівів (CITRA) «Архівіст XXI століття: нові стратегії освіти та навчання». Науково-практичний журнал «Архіви України». Вип. 1 (267): січень-березень, 2010 р. С. 219–222.
3. Karl Brunner. Gegenwart und Zukunft der Archivausbildung am Institut für Österreichische Geschichtsforschung. *Scrimum 60: Zeitschrift des Verbandes Österreichischer Archivarinnen und Archivare*. 2010. S. 17–20. URL: www.voea.at/scrinum/ (дата звернення: 01.11.2022).
4. Prof. Dr. Hartwig Walberg. Perspektiven der archivarischen Aus- und Fortbildung in Deutschland. *Westflischer Archivtag in Rheine*. 5–6.3.2002. Publikationsserver der Fachhochschule Potsdam. URL: www.opus.kobv.de (дата звернення: 02.11.2022).

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Ефективність освітнього процесу у закладі вищої освіти (далі – ЗВО) залежить від вдалої організації загального документообігу. В умовах швидкого впровадження інформаційних технологій в усіх сферах діяльності актуальним стає питання запровадження системи електронного документообігу (далі – СЕД) у сфері вищої освіти. Адже СЕД має багато переваг порівняно з традиційним паперовим документообігом.

Слід відзначити, що загальні шляхи цифровізації (діджиталізації) вищої освіти окреслені у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, схваленій розпорядженням Кабінету міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. [1]. Втім на сьогоднішній день не розроблено спеціальне програмне забезпечення і відповідно не визначено конкретні дії щодо запровадження єдиної СЕД для мережі ЗВО.

Багато ЗВО замовляють розроблення електронних ресурсів для власних освітніх потреб у комерційних ІТ-компаніях або купують готові програмні продукти, адаптовані для освітнього процесу та самостійно запроваджують їх. Найпоширенішими є пакети програм «Деканат» та «ПС-Абітурієнт».

Так, наприклад, пакет програм «Деканат» – це автоматизована система управління ЗВО, яка призначена для організації та підтримки освітнього процесу в ЗВО з метою скорочення часу працівників на розв’язання повсякденних завдань та спрощення процедури опрацювання цифрових даних [2]. Цей пакет побудовано за клієнт-серверною технологією, що дозволяє встановлювати його на множині комп’ютерів, які об’єднані в локальну мережу та працюють з єдиною базою даних. Використання додаткових web-сценаріїв забезпечує можливість доступу

до бази даних в межах окремих програм пакету з всевітньої павутини Інтернет. У ролі сервера управління базами даних використовується FireBird. До складу цього пакету додатково входить програма «ПС-Адміністратор», яка призначена для щоденного тестування, резервного копіювання та, при необхідності, відновлення бази даних. Ця програма позбавляє ЗВО від необхідності додатково наймати на роботу фахівця, що відповідає за обслуговування систем управління базами даних.

Організація роботи пакету програм «Деканат» та його удосконалених версій забезпечує високу надійність збереження даних та їх достовірність, а також інформаційну сумісність з деякими іншими програмними продуктами, наприклад забезпечує імпортування анкетних даних студентів з пакету програм «ПС Абітурієнт», щоб не вводити їх повторно в базу даних пакету «Деканат».

До роботи з таким електронним деканатом можуть бути залучені як окремі працівники ЗВО (навчальна частина, секретарі деканатів, методисти кафедр тощо), так і всі учасники навчального процесу, передусім викладачі та студенти. До того ж розширення обсягу використання пакету «Деканат» надає новий програмний модуль «ПС-Журнал успішності-Web» (електронний журнал успішності).

Нарешті, слід відзначити, що пакет програм «Деканат» має зручний конструктор звітів, який дозволяє створювати та редагувати вже існуючі звітні документи, використовуючи HTML – мову розмітки гіпертексту. Звітні документи, які генерує електронний деканат, можна переглядати перед відправкою на друк в програмах MS Word, MS Excel, інтернет-браузері та додатково редагувати.

Отже, слід відзначити, що запровадження такого електронного деканату дозволяє ЗВО значно підвищити ефективність організації освітнього процесу, але між тим не вирішує проблеми запровадження загальної СЕД з можливістю міжвідомчого електронного обміну документами з іншими ЗВО та безпосередньо з Міністерством освіти та науки України.

Запровадження СЕД передбачає електронну форму провадження загального, кадрового та спеціального (освітнього) діловодства у ЗВО. Це означає, що документування управлінської інформації та інформації, що стосується організації освітнього процесу, в ЗВО має здійснюватися в електронній формі із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, кваліфікованої електронної печатки та кваліфікованої електронної позначки часу, крім випадків наявності обґрунтованих підстав для документування зазначеної інформації у паперовій формі, якими визнаються:

- документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;
- електронні документи, що не можуть бути застосовані як оригінал згідно з вимогами закону;
- документи, вимога щодо опрацювання яких у паперовій формі встановлена актами Кабінету Міністрів України [3].

Безумовними перевагами запровадження СЕД є:

- одноразова реєстрація документа з подальшою його ідентифікацією;
- паралельне виконання завдань з можливістю скорочення часу їх руху і оперативністю їх виконання;
- безперервний рух документа з можливістю визначення відповідального за його виконання;
- одна база зберігання документації з виключенням дублювання;
- ефективна система пошуку документів;

Серед недоліків, які можуть траплятися під час запровадження СЕД у ЗВО, слід виокремити такі:

- значні фінансові затрати на придбання готового програмного продукту у виробника або замовлення його розроблення, подальше вдосконалення та постійний супровід;

- модернізація технічної інфраструктури, зокрема придбання необхідного обладнання (комп'ютерна техніка, джерела безперебійного живлення, сервери тощо);
- інтеграція СЕД у вже існуючу автоматизовану систему управління ЗВО;
- уведення у структуру та штатну чисельність ЗВО додаткового структурного підрозділу з питань інформаційного забезпечення або інформаційних технологій, на який покладатимуться функції технічного супроводу СЕД та його програмно-апаратного забезпечення, відповідальність за збереженість документів і сформованих справ, забезпечення функціонування єдиного масиву електронних документів, а також формування структури електронних довідників у СЕД;
- затрати часу на опанування працівниками нової програми.

Як показують результати дослідження, переваги запровадження СЕД все ж таки домінують над недоліками, тому запровадження СЕД у мережі ЗВО має усіляко заохочуватися та пришвидшуватися. І, насамперед, пришвидшенню цього процесу повинно сприяти Міністерство освіти і науки України шляхом надання ЗВО рекомендацій та роз'яснень з приводу вибору оптимальних програмних продуктів, а також розроблення, затвердження та запровадження Типової інструкції з діловодства у закладах вищої освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : розпорядження Кабінету міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.11.2022).
2. Політек-СОФТ. Електронний інформаційний ресурс ПП «Політек-СОФТ» : вебсайт. URL: <http://www.politek-soft.kiev.ua/index.php?do=products&product=deanery>. (дата звернення: 17.11.2022).
3. Деякі питання документування управлінської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 55 / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2022).

БІБЛІОТЕКИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ТА ОСЕРЕДКИ КУЛЬТУРИ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ЗВО

Гене́за та еволю́ція вітчизняної моделі професійної підготовки фахівців за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа спонукали заклади вищої освіти не лише включати до освітніх, навчальних програм дисципліни бібліотекознавчого циклу, а й концептуально переосмислювати зміст навчальної дисципліни «Бібліотекознавство», яка традиційно включалася до переліку компонент освітньо-професійних програм як обов'язковий компонент спеціальності в Харківській державній академії культури (ОПП «Інформаційна та документаційна діяльність», «Управління цифровою інформацією»), Київському національному університеті культури і мистецтв (ОПП «Документознавство, менеджмент органів державної влади та місцевого самоврядування», «Менеджмент бібліотечно-інформаційних систем та технологій»), Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (ОПП «Документно-інформаційні системи та ресурси», «Інформаційна діяльність та медіакомунікації»).

Увібравши традиційні напрями вивчення бібліотек (комплектування, бібліотечно-бібліографічна класифікація, каталогізація, бібліотечне фондознавство, бібліотечні технології), постмодерні концепції (аналіз бібліотечної економіки, бібліотечна естетика, стратегії та пріоритети бібліотечної політики, бібліотечна соціологія, психологія, педагогіка та професіологія, бібліотечний менеджмент і маркетинг) навчальні дисципліни з бібліотекознавства, інформології все більше акцентують увагу на тенденціях розвитку бібліотек у сучасному інформаційному та соціокультурному просторі. Акцент на інформаційній та культурній складовій бібліотек відмічаємо в Законі України «Про бібліотеку і бібліотечну справу»: «бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ... головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [1].

Поява електронних комунікацій у бібліотечній практиці 1960–1980-х рр. та використання Інтернету на початку 1990-х рр. докорінно змінили парадигму функцій бібліотек як інформаційних центрів. Сучасні електронні бібліотеки стали повсякденною практикою. Розширився і пришвидшився доступ до бібліографічних, реферативних, довідково-енциклопедичних ресурсів у електронній формі, а також повнотекстових видань. Посилена увага до формування моделі бібліотеки інформаційного суспільства, адаптованої до інформаційних потреб і запитів суспільства, визначила різновекторність інтерпретації інформаційних функцій бібліотек, репрезентованої у програмах навчальних бібліотекознавчих та інформаційних дисциплін означеної спеціальності: бібліотечно-інформаційний сервіс; формування та використання бібліотечно-інформаційних продуктів – бібліографічних, аналітичних, фактографічних, реферативних, довідково-оглядових; прогнозування розвитку бібліотек в інформаційному суспільстві (бібліотечна футурологія); комп'ютерні технології в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні та створення електронних бібліотек і бібліотечних каталогів; інтернет-центри у бібліотеках; веб-сайти бібліотек як інформаційний ресурс; електронні бібліотечно-інформаційні ресурси в сучасних наукових комунікаціях; участь бібліотек в бібліотечно-інформаційних програмах Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA); цифровізація бібліотечних фондів; Україна і Європейська цифрова бібліотека [2].

Роль бібліотеки як культурного осередку визначалася ще на початку 20 ст. [3]. Культурно-просвітницьку функцію бібліотек обґрунтував на початку 1930-х рр. директор Всенародної бібліотеки України в Києві (нині – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського) Ничипір Миронович Миколенко [4]. Визнання бібліотек культурними центрами корегується з сучасними уявленнями про їх місце і роль в соціумі. На думку директора

польського Інституту книжки Г. Гаудена бібліотека є найважливішою інституцією культури [5]. В умовах соціокультурних трансформацій зазнали змін функції бібліотек, розширилися межі бібліотечно-культурного простору, урізноманітнилися культурна складова діяльності бібліотек, що відобразилося на змісті навчальних дисциплін, об'єктом вивчення яких були бібліотеки та їх інформаційні ресурси. Навчальні програми з бібліотекознавства останнім часом розширили предметне поле вивчення – меморіальна та когнітивна функції бібліотек, бібліотеки у системі культурології, роль ЮНЕСКО як спеціалізованої міжнародної організації з питань освіти, науки і культури в координації діяльності інформаційних та бібліотечних установ.

Загальноновизнаним є факт, що кафедри бібліотекознавства (назви яких з часом модифікувалися – кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи Харківської державної академії культури, кафедра культурології та міжкультурних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, кафедра інформаційних технологій Київського національного університету культури і мистецтв) і наукові бібліотеки ЗВО були і залишаються центрами розвитку бібліотечних знань та бібліотекознавчих досліджень. Програми навчальних дисциплін висвітлюють вклад закладів вищої освіти у бібліотекознавчі дослідження, зокрема таких як Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київський національний університет культури і мистецтв, Харківська державна академія культури [6]. Наукові бібліотекознавчі дослідження навчальних закладів, представлених у навчальних програмах дисциплін, дисертаційних дослідженнях професорсько-викладацького складу, матеріалах наукових конференцій, організованих спеціалізованими кафедрами, періодичних виданнях закладів вищої освіти [7], вигідно увиразнюються серед здобутків наукових бібліотек і установ (Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Книжкової палати України) на теренах вивчення інформаційної та культурної складової діяльності бібліотек. Навчальні бібліотекознавчі, інформаційні дисципліни, що викладаються для спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, репрезентуючи багатовекторність інтерпретацій сутності феномену, яким є бібліотека, формують її образ у сучасному науковому дискурсі. Студіювання бібліотек у навчальних програмах різних рівнів вищої освіти на міждисциплінарному рівні («Архіви та бібліотеки в інформаційній інфраструктурі» (Державний університет телекомунікацій), «Бібліотекознавчі та архівознавчі дослідження», «Інформаційні ресурси України», «Цифрова культурна спадщина» (Національна академія

керівних кадрів культури і мистецтв)) розкривають їх триєдину сутність: бібліотечно-бібліографічний комплекс, науково-інформаційний центр та освітньо-соціокультурна інституція. Поліфункційні бібліотеки, гнучкі до інновацій, задовольняють інформаційні та культурні потреби. Завдання ЗВО – формувати та утверджувати у студентському середовищі, а відтак і у суспільстві в цілому, образ бібліотеки як авторитетної та надійної інституції у системі інформаційних комунікацій і культурних зв'язків, включаючи міжнародний рівень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про бібліотеку і бібліотечну справу : Закон України. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text>.
2. Тема, репрезентована у робочій програмі навчальної дисципліни «Міжнародні інформаційно-бібліотечні програми і проекти» для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Див. також Europeana Collections. URL: <https://www.europeana.eu/portal/ru>.
3. Рубинский К. И. Культурная роль библиотеки и задачи библиотекведения. Х., 1910.
4. Онищенко О. С. Бібліотекознавство. Енциклопедія сучасної України. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=%2039814.
5. Гауден Гжегож. Бібліотека – це найважливіша інституція культури. URL: <https://monitorwolynski.com/uk>
6. Робоча програма навчальної дисципліни «Бібліотекознавчі та архівознавчі дослідження» для спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа третього рівня вищої освіти за освітньо-науковою програмою «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/in_prakt_kulturolohii/K_kulturolohii_informats_kom/RP_BzAzD.pdf.
7. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія (фаховий науковий журнал, заснований Національною академією керівних кадрів культури і мистецтв); Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук (науковий журнал, започаткований Київським національним університетом культури і мистецтв 2018 р.); Соціум, документ, комунікація (з 2017 р. наукове фахове видання університету Григорія Сковороди в Переяславі).

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення інформаційні потоки відіграють важливу роль в розвитку суспільства. Інформаційна політика держави спрямована на забезпечення доступу громадян до інформації, її ефективного використання та зберігання. Державна інформаційна політика є важливим елементом зовнішньої і внутрішньої політики країни, охоплює всі сфери діяльності суспільства. Тому, питання створення інформаційного середовища, забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів, зміцнення загальної системи охорони інформації є досить актуальним.

Ступінь наукової розробки теми. Проблемам державної інформаційної політики в Україні присвячують свої дослідження вітчизняні науковці І. Аристова, В. Богуш, О. Юдіна, В. Негодченко, В. Пашкова, С. Сірий, О. Токар, Ю. Турченко, які по різному трактують поняття «інформаційна політика», окреслюють пріоритетні напрями та базові принципи державної інформаційної політики України.

Метою теми дослідження є розкрити державну інформаційну політику України початку XXI ст.

Основні результати дослідження. Державна інформаційна політика передбачає здійснення комплексу заходів правового та організаційного характеру, які направлені на отримання, використання, поширення та зберігання інформації, у результаті чого здійснюється вплив державних органів влади на управлінський об'єкт для досягнення необхідного результату.

Пріоритетними напрямками державної інформаційної політики, на думку В. Негодченка, відповідно до Закону України «Про інформацію», є можливість усім громадянам отримувати необхідну інформацію, на рівних можливостях ство-

рювати, зберігати, використовувати, поширювати інформацію; створення необхідних умов для розвитку в Україні інформаційного суспільства; надання суб'єктам владних повноважень відкритості та прозорості в їх діяльності; утворення інформаційної системи та мережі інформаційного забезпечення; розвиток електронного урядування; модернізація та збереження національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; налагодження міжнародної співпраці в інформаційній сфері та входження України у світовий інформаційний простір [1, с. 78].

Базовими принципами державної інформаційної політики на сучасному етапі розвитку України є: принцип відкритості політики, який передбачає вільне обговорення суспільством інформаційної політики і врахування державою суспільної думки; принцип рівності інтересів, згідно якого враховуються інтереси всіх учасників інформаційної діяльності незважаючи на їхнє становище в суспільстві і форми власності інформаційних ресурсів; принцип пріоритетності вітчизняного виробника, який забезпечує рівні умови серед вітчизняних виробників, пріоритет серед яких отримує конкурентоздатний виробник; принцип соціальної орієнтації, згідно якого основні заходи державної інформаційної політики спрямовуються на забезпечення соціальних інтересів громадян України [2, с. 239-240].

Поняття «державна інформаційна політика» законодавчо закріплено в нормативно-правових актах, таких як Концепція (основи державної політики) національної безпеки України, схваленої Постановою Верховної Ради України у січні 1997 р. та Закон України «Про основи національної безпеки України», прийнятий у червні

2003 р. Окремі напрями державної інформаційної політики закріплені в законах України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про державну таємницю», «Про Національну систему конфіденційного зв'язку», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр.» та в ін. [3, с. 135].

Стратегія формування державної інформаційної політики передбачає виокремлення декількох етапів:

ПЕРШИЙ – стратегічний, згідно з яким формується нормативно-правове та законодавче забезпечення державної політики у використанні та управлінні національними інформаційними ресурсами України. На першому етапі визначають національні інтереси та їх спрямованість в інформаційній сфері;

ДРУГИЙ – організаційний та нормативно-методичний, який відповідає за забезпечення виконання нормативно-правових і законодавчих актів, контролює захист та поширення інформаційних ресурсів. На другому етапі, центральними органами виконавчої влади проводиться нормативно-методичне, організаційне забезпечення виконання законодавчих актів, політичних і правових рішень Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів

України, здійснюється контроль за використанням, формуванням та захистом інформаційних ресурсів.

ТРЕТІЙ – виконавчий, який передбачає виконання нормативно-правових та законодавчих актів, контроль за формуванням, поширенням та використанням інформаційних ресурсів [2, с. 243].

Висновки. Державна інформаційна політика України функціонує завдяки розробці нових підходів щодо регулювання ринку інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення нормативно-правового забезпечення інформаційної сфери. З метою модернізації основних напрямів державної інформаційної політики необхідно вивчати досвід програмно-стратегічного забезпечення інформаційної політики зарубіжних країн та кращі надбання впроваджувати в діяльність вітчизняної інформаційної сфери.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні. Інформаційне право. 2016. Вип. 4. С. 77–81.
2. Сірий С., Турченко Ю. Інформаційна політика України доби глобалізації: теоретичний аналіз. Політичний менеджмент. 2012. С. 237–245.
3. Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту. Політичний менеджмент. 2009. № 5. С. 131–141.

ДСТУ 4163:2020 ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЗМІСТУ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

У зв'язку з набранням чинності новим національним стандартом на оформлення організаційно-розпорядчої документації (далі – ОРД) актуальним є удосконалення локальних нормативних документів з діловодства закладів вищої освіти та змісту навчальних дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу, зокрема таких як: «Документознавство», «Загальне діловодство», «Кадрове діловодство», «Комп'ютерні технології у діловодстві», «Електронний документообіг» та деяких інших, у програмах яких передбачено опанування вимог до складення й оформлення зазначеної документації як з паперовим, так і з електронним носієм інформації.

Отже, 1 вересня 2021 року набрав чинності Національний стандарт України ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» [1], розроблений Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства на заміну ДСТУ 4163–2003 і затверджений наказом Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 1 липня 2020 року № 144 «Про прийняття та скасування національних стандартів» [2]. Цей стандарт поширюється на ОРД, створювану в результаті діяльності усіх без винятку юридичних осіб, зокрема й закладів вищої освіти незалежно від форми їх власності (далі – заклад).

Як відомо, стандарти мають рекомендаційний характер. Між тим посилання на ДСТУ 4163:2020 у пункті 11 глави 2 розділу II «Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 р. № 1000/5 (далі – Наказ № 1000/5), що є нормативно-правовим актом, обов'язковим для виконання усіма юридичними особами [3], надає стандартіві

значущості та вказує на обов'язковість урахування вимог стандарту під час оформлення та розташування реквізитів ОРД.

Зазначимо, що ОРД є однією з підсистем управлінської документації, що забезпечує організацію процесів управління. У системі ОРД, у свою чергу, виокремлюють такі три групи документів: організаційні, розпорядчі, інформаційно-аналітичні. У кожній із зазначених груп є багато видів і підвидів документів. Так, серед організаційних документів – статут закладу, штатний розпис, колективний договір, правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про колегіальний орган закладу, посадові інструкції співробітників, інші інструкції, положення, порядки, правила, зокрема інструкція з діловодства, охорони праці, пожежної безпеки тощо. Серед розпорядчих документів – накази ректора з основних питань діяльності закладу, з кадрових питань та з адміністративно-господарських питань. І, нарешті, до інформаційно-аналітичних документів, що можуть слугувати підставою для видання наказів, належать акти, протоколи, довідки, доповідні та пояснювальні записки, заяви, подання, характеристики, службові листи та деякі інші документи.

Вимоги до складення й оформлення усіх ОРД незалежно від носія інформації мають бути чітко приписані у локальному нормативному документі – інструкції з діловодства у закладі. Відзначимо, що згідно з Наказом № 1000/5 інструкція з діловодства – це обов'язковий нормативний акт, що регламентує зміст та організацію виконання процесів з діловодства закладу.

Індивідуальні інструкції з діловодства у конкретних закладах повинні розроблятися на основі типової інструкції з діловодства. За розроблення цього нормативного документа відповідає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених

сферах, трансферу (передачі) технологій, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, а саме – Міністерство освіти і науки України [4].

На превеликий жаль, станом на листопад 2022 року такої типової інструкції не розроблено, і відповідно відсутність цього нормативного документа ускладнює розроблення локальних інструкцій у конкретних закладах. Між тим, завдання щодо розроблення індивідуальної інструкції з діловодства для конкретного закладу покладається на службу діловодства (канцелярію, діловода або секретаря) цього закладу.

Під час розроблення індивідуальної інструкції з діловодства слід обов'язково урахувати вимоги ДСТУ 4163:2020. Відзначимо, що стандарт установлює: склад реквізитів документів; вимоги до змісту та місця розташування реквізитів у документах; вимоги до бланків та оформлення документів; вимоги до виготовлення документів за допомогою автоматизованих та/або друкувальних засобів. Зауважимо, що **основними оновленнями, запровадженими новим стандартом у порівнянні з його попереднім аналогом ДСТУ 4163–2003, який втратив чинність, є:**

- зміна вимог до розшифрування підписів посадових осіб в усіх відповідних реквізитах. А саме: замість ініціалів та прізвища слід зазначати власне ім'я та прізвище посадової особи. При цьому прізвище друкують великими літерами;
- запровадження нового реквізиту «Відмітка про ознайомлення з документом», який є обов'язковим для наказів ректора з кадрових питань, посадових інструкцій співробітників закладу та деяких видів актів;
- оновлення назви та змісту реквізитів «Відомості про виконавця документа», «Відмітка про наявність примірника з паперовим (електронним) носієм інформації» та деяких інших;
- зміна розмірів відступів від межі лівого поля документа при його друкуванні, а саме:
 - було 12,5 мм, а стало 10 мм – для абзаців у тексті;
 - було 92 мм, а стало 90 мм – для реквізиту «Адресат»;
 - було 104 мм, а стало 100 мм – для реквізитів «Гриф затвердження документа» та «Гриф обмеження доступу до документа».

Крім того, зазначені оновлення, запроваджені ДСТУ 4163:2020 та вимоги цього стандарту в цілому, обов'язково мають бути враховані у змісті фахових навчальних дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу.

Результати проведеного дослідження чинної нормативно-правової бази у сфері діловодства й архівної справи свідчать про порушення вимог постанови Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 55 «Деякі питання документування управлінської діяльності», а саме пункту б у якому було доручено міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади в тримісячний строк від дня її прийняття привести власні нормативно-правові акти, зокрема про затвердження інструкцій з діловодства для закладів, що належать до сфери їх управління, у відповідність із цією постановою [5].

Наукове дослідження підкреслює нагальну необхідність розроблення й запровадження Типової інструкції з діловодства в закладах вищої освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. ДСТУ 4163:2020. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. Чинний від 01.09.2020 р. Київ : ДП УкрНДНЦ, 2021. III, 26 с.
2. Про прийняття та скасування національних стандартів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 01.07.2020 р. № 144 / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0144774-20#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
3. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 1000/5 / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
4. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630 / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
5. Деякі питання документування управлінської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 55 / Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА

Постановка наукової проблеми та її актуальність. У сучасному інформаційному суспільстві, в якому домігантою є виробництво інформації та знань, актуалізується посилення уваги до змісту й якості інформаційного простору. Потік різнорідної інформації, що обрушується на індивіда, перевершує й потреби, й можливості свідомого аналізу. Зокрема, збільшується масив медіаресурсів, значення яких в житті пересічної людини не можна оцінити однозначно. З одного боку, медіапростір виступає як джерело отримання інформації та знань, з іншого – в житті людини з'являються певні виклики й небезпеки, оскільки перенасиченість інфопростору різноманітною інформацією створює сприятливі умови для формування нерозбірливого споживача інформації, піддатливого маніпулятивному впливові.

Нові виклики, породжені сучасними технологіями, детермінують формування нових компетентностей у системі вищої освіти. Так, з огляду на розвиток інформатизації та медіатизації сучасного суспільства набуває особливої актуальності формування медіакомпетентності у здобувачів вищої освіти, що навчаються в університетах України за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Короткий аналіз досліджень проблеми. У сучасному науковому просторі існує чимало робіт зарубіжних і вітчизняних дослідників, присвячених проблемам медіаосвіти та медіаграмотності. В роботах О. Бондаренко, О. Волошенюк, І. Гуріненко, І. Дичківської, Н. Духаніна, В. Іванова, Х. Лау, К. Левківського, М. Маклюєна, А. Мокрогуза, Т. Мяснікової, Л. Найдьонової, О. Новікової, Т. Ольхової, Г. Онкович, Г. Почепцова, П. Слоттердайка, О. Федорова, І. Чемерис, Н. Черепов-

ської та ін. порушено широке коло питань з цієї проблематики.

Феномену медіакомпетентності присвячені роботи таких зарубіжних вчених як В. Вебер, Н. Змановська, Р. Кьюбі, В. Поппер, Г. Тулодзєцький, О. Федоров та ін. Переважна більшість зарубіжних і вітчизняних науковців наголошують на тому, що формування медіакомпетентності спрямоване на підготовку активного та медіаграмотного фахівця, на розвиток здатності створення, сприйняття та аналізу медіатекстів, виявлення різноманітних контекстів в будь-якому медіаресурсі, які використовуються у професійній діяльності.

Метою наукової розвідки є визначення важливості й необхідності впровадження медіаосвіти та формування медіакомпетентності (медіаграмотності) як інноваційних складових процесу підготовки сучасних фахівців за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Формулювання основних результатів власного дослідження. З огляду на те, що інформаційне суспільство передбачає перехід від теоретичної до практичної моделі «людини комунікуючої», яка перетворюється з об'єкту на суб'єкт медіапроцесів, особливого значення набуває необхідність впровадження медіаосвіти в освітній процес закладів вищої освіти.

Медіаосвіта (англ. *media education* від лат. «*media*» — засоби навчання) як напрям педагогіки, спрямована на вивчення масово-комунікативної й інформаційної природи ЗМІ (преси, телебачення, радіо, кіно, відео та ін.) і принципів їх використання для актуалізованого опанування основ знань. Вперше поняття «медіаосвіта» було використано в документах ЮНЕСКО як

навчання теорії та практичним умінням для опанування сучасними мас-медіа. Нині медіаосвіту та медіакомпетентність послідовно пов'язують з розвитком демократичного мислення й підвищенням громадянської відповідальності особи.

Результатом медіаосвіти має бути формування відповідного рівня медіакомпетентності (медіаграмотності), сутність якої полягає у: 1) здатності аналізувати, усвідомлювати, оцінювати, інтерпретувати, створювати та використовувати різні види медіатекстів (продуктів мас-медіа будь-якого жанру, що розповсюджуються через канали мас-медіа) у професійному й особистісному житті (К. Ворнсноп, Р. К'юбі, А. Мартін, О. Федоров); 2) результаті виховання, освіти молоді та засвоєння знань про медіа; 3) сформованій якості особистості та необхідній умові для удосконалення творчої і професійної діяльності (І. Жилавська); 4) результаті усвідомлення соціальної ролі мас-медіа (О. Шариков).

Важливими складовими успішної медіаосвіти є сукупність мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві.

За нашим баченням, нині особливої актуальності й практичної значущості набуває розуміння закономірностей функціонування мас-медіа, способів спотворення дійсності й впливу медіа на людей. Зокрема, однією із складових медіаграмотності є розуміння процесів, пов'язаних із маніпулюванням, основними різновидами якого є: замовчування; селекція; пересмикування; спотворення; перевертання; конструювання.

Сучасні здобувачі вищої освіти нині потребують знань, які допоможуть їм не тільки виявити інструменти маніпулювання, а й протистояти різновидам маніпуляції. Зауважимо, що навіть незалежна позиція індивіда щодо інформаційних процесів не позбавляє його від маніпулятивного впливу ЗМІ. Цей феномен полягає в тому, що аудиторія, яка має самостійне мислення та високий інтелектуальний рівень, виявляється не в силах протистояти медійному потоку та підсвідомо приймає програму дій, нав'язану комунікатором. У ставленні до споживання медіа також проявляється різний рівень інформаційної ригідності студентської аудиторії, тобто здатність зберігати свої погляди (переважно, соціально-політичні) незмінними, незважаючи на позицію ЗМІ.

Нейтралізації негативного впливу медіа має слугувати: 1) формування медіакомпетентності

у фахівців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; 2) якісна підготовка фахівців, що мають здійснювати медіаосвітній процес; 3) належна організація медіаосвіти для всіх категорій населення (від дітей дошкільного віку до людей третього покоління).

Зокрема, в умовах збільшення інформаційних потоків набуває актуальності формування інформаційної компетентності та інформаційної культури у процесі опанування освітніми компонентами відповідної освітньої програми (йдеться про вивчення певних навчальних дисциплін загальної й фахової підготовки) у закладах вищої освіти.

Власний тридцятирічний викладацький досвід засвідчує, що доволі часто студенти послуговуються спотвореною або відверто неправдивою інформацією з мережі Інтернет, бо, на жаль, багато сучасних медіа не перевіряють достовірність надрукованої інформації. Нинішньому студенту у процесі навчання подекуди важко визначити, яка інформація є релевантною й необхідною, а яка є інформаційним шумом. Великий обсяг інформації призводить до того, що студент губиться в інформаційному просторі.

Ми, як і більшість викладачів і дослідників, схилиємося до думки, що навчання медіаграмотності має розвивати критичне мислення студентів, формувати їх особистість за допомогою медіа простору. При чому, йдеться не про навчання за допомогою медіа, а навпаки, вивчення роботи останніх. Ключовими рівнями медіаграмотності є: осягнення основних положень, усвідомлення мови та змісту викладеної інформації, розвиток скептицизму, емпіричне навчанням, критичне оцінювання, соціальна відповідальність. Не існує нульового рівня медіаграмотності, як і неможливо людині досягти її найвищого рівня.

Розвиток та підвищення медіаграмотності відбувається постійно через освітню систему. Здійснення медіаосвіти в Україні має здебільшого фрагментарний характер, до цього процесу залучені, як правило, педагоги-новатори, які проводять свої авторські тренінги з медіаосвіти у позанавчальний час. Щоправда, проблеми медіаманіпуляцій певною мірою висвітлюються в окремих навчальних дисциплінах, в яких вивчаються комунікаційні процеси.

За нашим переконанням, формувати медіаграмотність у студентів спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа потрібно, починаючи з перших курсів. Необхідно їх навчити отримувати, аналізувати та працювати з інформацією, бо, по-перше, у них бракує життєвого досвіду та навичок оброблення інформації,

а, по-друге, робота з медіа-ресурсами передбачена їхнім фахом і потрібно ще в університеті сформувані відповідні компетентності, спрямовані на роботу з джерелами інформації.

У структурі інформаційної компетентності (грамотності), пов'язаної з формуванням медіакомпетентності у здобувачів вищої освіти за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, варто виділити наступні: 1) розуміння місця і ролі масової інформації в соціумі; 2) наявність навичок виборчого споживання інформації; 3) наявність вміння і навичок самостійного зіставлення різномірних джерел медіаповідомлень і пошуку в них протиріч; 4) навички пошуку необхідної інформації та встановлення ступеня її достовірності; 5) здатність визначати відмінності між реальними подіями / об'єктами та їх медійним відображенням, а також розуміння причин цих розбіжностей тощо.

Підготовка у закладах вищої освіти висококваліфікованих фахівців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, в яких буде сформовано на достатньому рівні медіакомпетентність, має й практичну значущість, оскільки слугуватиме виконанню ними на належному рівні як своїх професійних обов'язків, так і унеможливить негативний медіа вплив на приватне та професійне життя. Окрім того, фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи матимуть необхідний рівень медіаграмотності задля надання консалтингових послуг пересічним споживачам інформації.

Висновки наукової розвідки полягають у визначенні медіаосвіти як важливого інноваційного напрямку освітньої діяльності й новітньої технології, що формує вміння користуватися інформацією в будь-якому вигляді, сприяє розвитку особистості, критичного мислення, підвищенню професійного, інтелектуального, культурного, духовного, морального рівнів фахівця, умінню здійснювати комунікацію, користуватися інтелектуальним багатством медіа, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів масової комунікації.

Набута у процесі медіаосвіти медіаграмотність (медіакомпетентність) допомагатиме майбутнім фахівцям спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа активно використовувати у професійній діяльності можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографу, преси, Інтернету, краще зрозуміти мову медіакультури.

Таким чином, формування медіакомпетентності виступає нині інноваційною складовою процесу професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, а суспільствознавча освіта з комплексним медіаосвітнім супроводом забезпечує підготовку (а, отже, і захищеність) перед загрозою інформаційної або медіанебезпеки: пропаганди, маніпулювання суспільною думкою, підміни цінностей, розмивання ідентичності як особистості, так і культурних, етнічних, конфесіональних спільнот.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОДСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Як відомо, діловодство є сферою практичної діяльності, що документально забезпечує функціонування кожного державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації. Виходячи з цього, суб'єктом діловодства є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також фізична особа як суб'єкт підприємницької діяльності, що здійснює організацію діловодства.

Різні аспекти проблеми діловодства розглядали багато науковців, зокрема, І.Є. Антоненко, В.В. Бездрабко, С.В. Глущик, С.Г. Кулешов та інші. Разом з тим, багато питань потребують додаткового вивчення, зокрема, питання визначення особливостей організації управлінського

вивчення діловодства є найважливішою складовою в підготовці документознавців-менеджерів для різних сфер управлінської діяльності.

Ця навчальна дисципліна є логічним продовженням вивчення документознавства як теоретичного підґрунтя для з'ясування суті документа й документно-комунікаційної діяльності.

Для з'ясування особливостей діловодства як складової управлінської діяльності слід розглянути його сутність. У контексті сучасних уявлень, діловодство є одним із найважливіших засобів інформаційного менеджменту щодо документознавчого забезпечення управлінської діяльності будь-якої установи [1; 2; 3].

Як зазначено у нормативних документах, діловодство – це сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації й організацію роботи зі службовими документами. У свою чергу, управлінська інформація – це інформація, що забезпечує організацію функціонування суб'єкта діловодства або сукупностей суб'єктів діловодства, а документування управ-

лінської інформації – процеси створення управлінських документів суб'єктом діловодства [8].

Службові й управлінські документи є основними елементами діловодства. Службовий документ – офіційно зареєстрований службою діловодства або відповідним чином засвідчений документ, який було створено або одержано суб'єктом діловодства у процесі його діяльності. Управлінський документ – службовий документ, змістом якого є управлінська інформація.

Головними завданнями діловодства, як відмічають науковці, є забезпечення ефективного процесу документознавчого управління, створення документів, а також зберігання й забезпечення доступу до документів. Складові частини діловодства – система документації, система документування, організація роботи з документами [1; 3; 4].

Система документації – це сукупність документів, взаємозв'язаних таким чином, що є єдиним цілим зі своїми специфічними рисами. Існує чимало систем документації, наприклад система управлінських документів, підсистемами якої є функціональні, міжгалузеві й галузеві системи. Прикладами функціональних систем є планова, матеріально-технічна, звітно-статистична документація. До галузевих систем належать документи щодо певної галузі в країні. Міжгалузеві системи об'єднують документи двох або більше галузей діяльності. У межах цих систем утворюються відповідні їм підсистеми документів.

Система документування – це сукупність процесів і прийомів утворення всієї документації в установах, на підприємствах, в організаціях під час їхньої функціональної діяльності. Документування передбачає здійснення всіх операцій щодо складання, узгодження, затвердження, оформлення й виготовлення документів відповідно до чинних вимог і нормативів створення документів.

Організація роботи зі службовими документами – це організація процесів документообігу, формування справ, зберігання службових документів і користування ними в поточній діяльності суб'єкта діловодства; створення умов, що забезпечують рух, пошук і збереження документів у діловодстві. До неї належать прийом, реєстрація, розподіл, контроль виконання, формування справ, довідково-пошукова робота, підготовка документів до зберігання в архівах, збереження й використання документів. Документообіг – рух службових документів від часу їх створення або одержання суб'єктом діловодства до часу завершення виконання, надсилання або знищення.

Діловодство в установах організується залежно від виду документів, особливостей роботи з ними, обсягу документообігу. Як наголошують науковці, діловодство поділяється на адміністративне (загальне) й спеціальне [3; 4].

Адміністративне діловодство – це операції щодо документування організаційно-розпорядчої документації, що створюється під час оформлення розпорядчої й виконавчої діяльності органів державного управління в різних сферах діяльності. Стандарти щодо організаційно-розпорядчої документації є основою уніфікації систем документації в документознавчому забезпеченні управління. Уніфікація – це встановлення єдиного комплексу видів і різновидів управлінських документів для аналогічних управлінських ситуацій, єдиних форм і правил складання й оформлення документів.

Відповідальність за організацію діловодства в установі, на підприємстві чи організації несе їх керівник. Ведення діловодства відповідно до вимог державних стандартів інструкцій з діловодства покладається на управління справами, загальні відділи, канцелярії або секретарів. В установах або їх структурних підрозділах, де штатним розписом не передбачено посади працівника з діловодства, зазначена робота покладається на спеціально виділену для цього особу [5].

Загальне керівництво роботою діловодної служби здійснює керівник установи, підприємства, організації.

Як підкреслюють науковці та зазначено в нормативних документах, в установах, на підприємствах і в організаціях визначається конкретний комплекс документів, передбачений номенклатурою справ і необхідний для документування їхньої діяльності [5; 6].

Управлінська діяльність установ, підприємств і організацій здійснюється шляхом видання орга-

нізаційно-розпорядчих документів. Воно визнається актами законодавства, положеннями (статутами) про відповідні установи і організації.

Розпорядчими документами Кабінету Міністрів України є його постанови і розпорядження; міністерств та інших центральних органів виконавчої влади – накази відповідних органів та їх підрозділів; місцевих державних адміністрацій – розпорядження їх голів і накази керівників структурних підрозділів; виконавчих комітетів місцевих рад – рішення виконкомів, розпорядження міських, сільських, селищних голів. Видання інших, не передбачених чинним законодавством розпорядчих документів є порушенням з боку того чи іншого органу вимоги компетентності документа.

З питань, які являють взаємний інтерес і належать до компетенції різних установ, можуть прийматися спільні розпорядчі документи.

Розпорядчі документи, які надходять в установу від органів вищого рівня, доводяться до організацій, що належать до сфери її управління. Установа має право розсилати зазначеним організаціям ксерокопії документів органів вищого рівня разом із супровідним листом.

Документи, що видаються на основі (на виконання) документів органів вищого рівня, повинні мати посилання на них із зазначенням назв, дат, номерів і заголовків.

Хід обговорення питань і рішення, що приймаються колегіальними органами, на зборах, засіданнях, нарадах, фіксуються у протоколах.

Рішення колегіальних органів доводяться до виконавців і організацій, що входять до сфери управління, шляхом надсилання їм цих рішень. Рішення колегій установ проводяться в життя розпорядженнями керівників органів або наказами по установах.

Оперативні зв'язки з організаціями установи, підприємства здійснюються шляхом надсилання листів. Якщо службовий документ вимагає негайного виконання, передача його тексту може здійснюватися за телефоном, по телеграфу чи факсу.

Приймання, розгляд і реєстрація документів здійснюються в суворій відповідності з інструкціями з діловодства. Всі документи, що надходять в установу, приймаються централізовано канцелярією (секретарем), а в неробочий час – черговим працівником.

У канцелярії розкриваються всі конверти, за винятком тих, на яких зазначено: «особисто». Якщо конверт пошкоджено, про це робиться відмітка в поштовому реєстрі.

Конверти зберігаються і додаються до документів лише у випадках, коли тільки по них можна встановити адресу відправника, час відправлення і отримання документа або якщо в конверті відсутні окремі документи, або встановлено невідповідність їхніх номерів номерам на конверті.

Неправильно оформлені (не підписані) або надіслані не за адресою документи повертаються відправнику або пересилаються адресатові.

Усі документи, що надійшли в установу, організацію, належать обов'язковому попередньому розгляду керівником канцелярії або іншою уповноваженою для цієї мети особою. Це робиться у день надходження або в перший робочий день у разі надходження в неробочий час, доручення органів вищого рівня розглядаються негайно.

Висновки та перспективи дослідження.

Як ми з'ясували, документ – це засіб закріплення різними способами на спеціальному матеріалі інформації про факти, події об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини. Документи використовуються в усіх сферах діяльності людини, відображають факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини.

Згідно бачення науковців, в управлінській діяльності на перший план виступає управлінська

функція. Документ якнайтісніше пов'язаний з усіма формами управлінської діяльності і є засобом реалізації покладених на апарат управління функцій, наприклад, планування, обліку, фінансування, контролю та ін.

На сьогодні ми спостерігаємо активний процес комп'ютеризації ділових процесів за допомогою використання різноманітних вітчизняних та іноземних комп'ютерних програм, що дає змогу оптимізувати процес ведення діловодства та забезпечує збільшення ефективності останнього.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гавриш С. Діло – система автоматизації діловодства та електронного документообігу. Довід. секретаря та офіс-менеджера, 2007. № 2. С. 25–33.
2. Глушик С.В. Сучасні ділові папери: навчальний посібник. Київ: А.С.К., 2002. 304 с.
3. Карпенко О.О. Сучасне діловодство: навч. посіб. Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2009. 75 с.
4. Кодекс законів про працю України. Верховна Рада України, 2003. № 38. 316 с.
5. Кулешов С.Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи: посібник. УДНДІАСД. Київ, 2000. 161 с.

СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ДОКУМЕНТАЦІЇ: ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ У ДОКУМЕНТОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ТА ЇХ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ У ЗМІСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Для висвітлення даної теми розглянемо наукові публікації [1, 5] та програми навчальних дисциплін у закладах вищої освіти України, які присвячені одній із малодосліджених і дискусійних тем – спеціальним видам документації [4, 5, 11]. Окремі види документації, що створюються в певних галузях чи сферах діяльності, репрезентовані у навчальних посібниках чи програмах навчальних дисциплін галузевого [12], спеціального [10], транспортного [14], торговельного [18], музичного, [15], електронного [6] документознавства (претензійні назви окремих «документознавств» як окремих наукових дисциплін, вочевидь є питанням дискусійним). До галузевого документознавства (поняття «галузеве» також не визначене, наприклад, про яку галузь йдеться при дослідженні аудіовізуальної документації?) включають широкий спектр видів документації, які відносять до об'єктів його вивчення: управлінську, юридичну, музичну, кінофотофонодокументацію [17, с. 40-41], документацію цивільно-правову, дипломатичну, митну, в культурно-мистецькій та рекламній діяльності [12]. Зробимо застереження: поняття «документація» інтерпретується по-різному: як сукупність службових документів, об'єднаних належністю до певної галузі чи сфери діяльності, або як «узагальнююче найменування документів незалежно від способів передачі їх змісту» [7, с. 20]. Як бачимо, у другому випадку «документація» та «документи» трактуються як синонімічні поняття, що детермінувало різні підходи науковців до визначення видового складу документації.

Невирішені, дискусійні проблеми у науці про документ віддзеркалюються в концептуальних засадах, структурі і змісті окремих документознавчих субдисциплін. Навчальна дисципліна «Спеціальні види документації» входила чи

входить до репертуару компонентів освітніх та навчальних програм з підготовки фахівців першого бакалаврського рівня за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа в окремих закладах вищої освіти – Львівській політехніці (Інститут гуманітарних та соціальних наук, кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності) [11] та Державному університеті телекомунікацій (Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва, кафедра документознавства та інформаційної діяльності, освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність») [4].

Означимо дискусійні питання щодо спеціальних видів документації. По-перше, це стосується базових понять вид документа, та вид документації. Видами документів відомий вітчизняний документознавець С. Г. Кулешов називає номінали (акт, протокол, наказ) [9, с. 20]. У систематичі вид є класифікаційним поняттям, як і інші таксони – клас, тип. Поняттями клас, вид широко послуговуються стосовно документів та документації (види документів, види документації). Класифікаційна схема документів включає клас документів (сукупність документів, об'єднаних спільною ознакою, яка відрізняє їх від інших сукупностей) – підклас – вид документа (класифікаційна група одного найменування, що виконує однорідні функції). Саме за такою ієрархічною схемою побудована й класифікація систем документації у Національному класифікаторі управлінської документації: клас документації (наприклад, уніфікована система фінансової документації), підклас (документація з податку на додану вартість), вид/уніфікована форма документа (податкова накладна) [13]. Так визначається місце виду документа в класифікаційній схемі документації.

Вітчизняні термінологічні словники, стандарти, енциклопедичні довідники інтерпретують поняття «документація» як сукупність службових документів, об'єднаних за ознакою належності до певної галузі, сфери, напряму діяльності, установи чи її підрозділу [3, п. 3.18; 13; 16, с. 379.]. Сукупність взаємопов'язаних службових документів, застосовуваних у певній сфері діяльності чи галузі, формує систему документації [3, п. 4.1.19]. Кожен вид документації є системою, але не кожна система документації належить до певного виду, наприклад, документація установи чи її структурного підрозділу. Термінологічні стандарти і словники не дають визначення поняттю «вид/спеціальний вид документації». Складність класифікування документації за видами полягає у тому, що саме поняття «вид документації» не визначене.

Відтак, наступне дискусійне питання: які існують види документації та схема їх класифікації, тобто видова класифікація систем документації (не лише в рамках управлінської документації, як у вище згаданому Національному класифікаторі, а в загальній класифікації систем документації, в якій оприсутнена й сама управлінська документація)? У класичному документознавстві репрезентована класифікаційна схема систем документації, які поділяють на базові, інфраструктурні та дисциплінарні види документації [8, с. 74–78; 2, с. 75–76].

Третій аспект, не менш важливий, мало досліджений та дискусійний – критерії/ознаки диференціації, віднесення систем документації до того чи іншого виду. Вивчення спеціальних видів документації, як вважають дослідники – завдання спеціального (галузевого) документознавства [1, С. 91-93]. Виходячи з вище наведеної дефініції поняття «документація» (сукупність службових документів, об'єднаних за ознакою належності до певної галузі, сфери, напряму діяльності), видами документації можемо назвати ті системи, що сформувалися в певній галузі (наприклад, економічна), сфері (банківська, дипломатична, нотаріальна, патентна, процесуальна, торговельна, медична, податкова та ін.) чи напрямі (управлінська, включаючи документацію з управління кадрами, законодавча, нормативна) діяльності.

Невизначеність ознак віднесення систем документації до того чи іншого спеціального виду, як наслідком має різні трактування класифікаційного ряду спеціальних видів документації. Часто підміняючи поняття вид документації та вид документації. Так, у програмі навчальної дисципліни «Спеціальні види документації» (Львівська політехніка) акцентувалася увага на документа-

ції офіційного походження, видах документації установи, економічній та науковій системах документації, нормативному, патентному документах, подавалася характеристика типологічним ознакам електронних документів [11]. Як видно, ознаками видової класифікації документації були різні критерії: походження, місце створення, галузь чи сфера діяльності, способи фіксації інформації.

Програма «Спеціальні види документації» Державного університету телекомунікацій подає загальну схему класифікації видів документації (базуючись на класифікаційній схемі, запропонованій адептами класичного документознавства С. Кулешовим та В. Бездрабко) та характеризує особливості формування, систематизації, класифікації, архівування чотирьох видів документації: банківської, процесуальної, нотаріальної та патентної

У публікації докторів наук Анісімової О. М. та Ковальської Л. А. до переліку спеціальних (галузевих) видів документації включені «науково-технічні, управлінські, кадрові, картографічні, медичні, юридичні, криміналістичні, банківські, електронні, аудіовізуальні документи» [1, с. 93]. Окрім того, згадують й інші види документації – фінансова, стратегічна (?), пенсійна, наукова [1, с. 91, 93].

На завершення можемо констатувати, що сучасний етап у вивченні видової класифікації документації характеризується накопиченням наукового матеріалу, спробами визначити видовий склад документації за ознаками їхнього формування. Теоретичне студіювання видів/спеціальних видів документації має, насамперед, обґрунтувати сутність поняття «вид документації», запропонувати класифікаційну схему видів документації, базуючись на законах систематики, враховуючи характерні особливості такого явища як види документації, їхні міжвидові зв'язки та внутрішні зв'язки документів, що формують систему документації певного виду. У методології науки розкриття цих міжвидових та внутривидових зв'язків є необхідною умовою пізнання досліджуваного об'єкта, у даному випадку – видів документації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Анісімова О. М., Ковальська Л. А. Спеціальні види документації та спеціальне (галузеве) документознавство. Інформація та соціум. Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції 04 червня 2021. Вінниця, 2021. С. 91-93.

2. Бездрабко В. В. Управлінське документознавство. К., 2006. 207 с.
3. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004. URL : [https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004\(1\).pdf](https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004(1).pdf).
4. Климова К. І. Спеціальні види документації. Робоча програма та силабус навчальної дисципліни. К., 2022.
5. Климова К. І. Спеціальні системи та спеціальні види документації: мета і завдання навчальних дисциплін. Інформація та соціальні комунікації сучасного світу: тренди глобалізації. Матеріали Міжнародного круглого столу 12 травня 2021 р., К., 2021. С. 28-31. URL : https://dut.edu.ua/uploads/p_1525_41843598.pdf.
6. Ковтанюк Ю. С. Витоки електронного документознавства як наукового напрямку документознавства. Архіви України. 2022. № 2-3. С. 14-36.
7. Краткий словарь архивной терминологии. М.-Л., 1968. 58 с.
8. Кулешов С. Г. Загальне документознавство. К., 2012. 123 с.
9. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство. Навчальний посібник. К.: ДАКККиМ, 2003. 57 с.
10. Кушнарєнко Н. М. Спеціальне документознавство: навч. посіб. для дистанц. навчання / Н. М. Кушнарєнко, Ю. В. Трач ; наук. ред. Г. М. Швецова-Водка. К. : Ун-т «Україна», 2010. 280 с.
11. Лісіна С. О. Спеціальні види документації. Код модуля: СКІД_6043_C01 URL: <http://edu.lp.edu.ua/moduli/specialni-vydy-dokumentaciyi>
12. Лугова Т. А. Галузеве документознавство. Робоча програма дисципліни. Кафедра документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету. URL: https://www.academia.edu/38753308/ГАЛУЗЕВЕ_ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО_РОБОЧА_НАВЧАЛЬНА_ПРОГРАМА_ДИСЦИПЛІНИ.
13. Національний класифікатор України. Класифікатор управлінської документації : НК 010:2021. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/klasifikator.pdf>.
14. Палєха Ю. Транспортне документознавство як складник науки про документ. Інформологічні, документознавчі, бібліотекознавчі та архівознавчі студії в сучасному світі. Програма I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 27 жовтня 2022 р. К., 2022; див. також <http://vstup.ntu.edu.ua/osvitprog/FTIT/029-UDP-2022-bak.pdf>.
15. Тупчієнко-Кадирова Л. Г. Музичне документознавство: проблеми формування наукової дисципліни. Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 17–18 трав. 2005 р. К., 2005. Ч. 1. С. 10–12.
16. Українська архівна енциклопедія. К., 2008. 880 с.
17. Українське документознавство (1991–2011). Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. К., 2012. 175 с.
18. Шевченко О. В. Торговельне документознавство в структурі галузевого документознавства: особливості функціонування. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2017. № 1. С. 11–18.

НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ АРХІВІВ ТА БІБЛІОТЕК ЯК ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ: ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Напрямом підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа актуалізував питання компаративного аналізу двох важливих інформаційних систем – архівів та бібліотек.

Важливим чинником удосконалення освітніх програм за вказаною спеціальністю, визначення номенклатури фахових навчальних дисциплін є наукові студії з архівознавства та бібліотекознавства. Дисертаційні дослідження в рамках наукових спеціальностей 27.00.02 – документознавство, архівознавство [6; 10] та 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство [4; 5], монографії, статті у періодичних архівознавчих і бібліотекознавчих виданнях («Архіви України», «Студії з архівної справи та документознавства», «Архівознавства. Археографія. Джерелознавство», «Бібліотечний вісник», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук», «Соціум. Документ. Комунікація»), виступи й презентації на наукових форумах, семінарах-практикумах за тематикою: «Архіви – наука – суспільство: шляхи взаємодії», «Архіви в сучасному світі: виклики та завдання», «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг», «Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями», «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації» відіграють роль каталізаторів у переосмисленні складу і змісту навчальних дисциплін архівознавчого та бібліотекознавчого циклу.

Спробуємо означити тематичні вектори наукових студіювань архівних і бібліотечних інформаційних систем які модифікують не лише номенклатуру, а й зміст навчальних дисциплін.

Якщо узагальнити проблематику наукових досліджень можемо виділити кілька тематичних блоків.

Перший з них репрезентує специфіку архівів і бібліотек як інформаційних установ: структура і склад інформаційних систем; бібліотечні та архівні фонди в документаційно-інформаційній інфраструктурі; інформаційно-пошукові системи архівів та бібліотек; маркетинг інформаційних продуктів і послуг: трансформації архівного та бібліотечного менеджменту в умовах цифровізації.

Другий тематичний блок детермінований впровадженням новітніх технологій в роботу архівів і бібліотек: вплив інформаційних технологій на формування і функціонування архівів та бібліотек як інформаційних систем; концепції інформатизації архівної та бібліотечної справи; інформатизація та розширення доступу до архівних і бібліотечних фондів; проектування електронних архівів і бібліотек; цифрові колекції, фонди архівів та бібліотек; цифрові ресурси документальної пам'яті; управління цифровими інформаційними ресурсами; міжнародна практика створення електронних архівів і бібліотек; Україна у міжнародному просторі оцифрованої документальної спадщини.

Третій тематичний блок включає дослідження, пов'язані з використанням архівних та бібліотечних інформаційних ресурсів: PRB архівах та бібліотеках; архіви та права людини; архіви, бібліотеки у медійному просторі; архіви, бібліотеки та історична пам'ять; напрями і форми використання архівної та бібліотечної інформації; проектна діяльність архівів і бібліотек; архівні й бібліотечні ресурси в інформаційному забезпеченні управління, науки; роль архівів та бібліотек в електронному урядуванні.

Вплив наукового фактору на модифікацію змісту навчальних дисциплін обумовлений й тим, що авторами нових напрямів студіювань про архіви та бібліотеки як інформаційні установи є викладачі закладів вищої освіти, які розробляють си- лабуси, навчальні та робочі програми фахових навчальних дисциплін. Усталеною тенденцією є еволюція репертуару, структур і змісту дис- циплін у напрямку міждисциплінарних підходів (наприклад, наукові засади менеджменту [2; 7; 8] та маркетингу в архівній та бібліотечній практи- ці [1; 3]; інформаційні технології в роботі архі- вів і бібліотек, розкриття актуальних проблем використання сучасних технологій в архівній та бібліотечній галузі [9].

Слід зазначити, що різноаспектна проблематика архівів та бібліотек як інформаційних центрів розглядалася порізно науковцями архівістами та бібліотекознавцями. Бракує комплексного до- слідження, яке б на компаративістських засадах розглядало спільні та відмінні риси архівів і бі- біліотек в контексті їх інформаційної діяльності. Сподіваємося, що розроблення викладачами ка- федри «Документознавство та інформаційна ді- яльність» нової навчальної дисципліни «Архіви та бібліотеки в інформаційній інфраструктурі», включеної до освітньої програми з підготовки здобувачів вищої освіти другого магістерського рівня, не лише заповнить цю лакуну, а й визна- чить перспективні напрями студіювань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Башун О.В. Вплив маркетингу і фандрейзингу на трансформацію бібліотек. URL: <http://ruthenia.info/txt/biletskv/bashuno/index.htm>
2. Бездрабко В. Архівний менеджмент в освітній сис- темі України. Сумський історико-архівний журнал. 2017. Т. XXIX. С. 5–14.
3. Білушак Т. Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації. АрхівиУкраїни. 2020. Випуск 4. № 325. С. 71-83.
4. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечно-інфор- маційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця XX ст. – 10-х років XXI ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи. Автореф. дис ... д-ра наук із соц. комунікацій. Київ, 2015. 36 с.
5. Гарагуля С. С. Електронна бібліотека як інтегратор джерел наукової інформації. Автореф. ... канд. наук із соц. комунікацій. К., 2018
6. Збанацька О. М. Архівні інформаційно-пошукові системи: розширення пошукових можливостей (1991-2008 рр.): Автореф. дис ... канд. наук із соц. комунікацій. Київ, 2010. 18 с.
7. Калакура Я. Архівний менеджмент як галузь науко- вих знань і навчальна дисципліна. Студії з архівної справи та документознавства. 2007. Т. 15. С. 18-24.
8. Калакура Я. Менеджмент в архівній справі. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 240 с.
9. Мар'їна О. Ю. Сучасні проблеми архівознавства. Силабус навчальної дисципліни. Х., 2019. 16 с.
10. Хащина Х. О. Інформаційні ресурси місцевих державних архівних установ України: типологія, організація, перспективи розвитку: Автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Х., 2015. 22 с.

Куделя С. Л.

студентка, Комунальний заклад «Ніжинський фаховий коледж культури і мистецтв імені Марії Заньковецької» Чернігівської обласної ради

Ющенко Л. О.

викладач-методист, Комунальний заклад «Ніжинський фаховий коледж культури і мистецтв імені Марії Заньковецької» Чернігівської обласної ради

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ – ГОЛОВНІ ВИМОГИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Однією з головних професійних компетентностей фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи є здатність працювати з електронними ресурсами, застосовувати інформаційні та комп'ютерні технології в процесі комунікації та роботи з інформацією і документами. Вона дозволяє орієнтуватись у сучасних інформаційно-комунікаційних і цифрових технологіях, використовувати їх у професійній діяльності.

У 2021 році кількість користувачів інтернету зросла з 4,1 до 4,9 мільярда порівняно з 2019, зокрема через пандемію COVID-19, кажуть у Міжнародній спілці електрозв'язку ООН (МСЕ) [9].

Для майбутньої успішної діяльності фахівець інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинен оволодіти комплексом професійно-практичних компетентностей, серед яких цифрова компетентність та креативне мислення.

Сучасна наука розглядає креативність із різних точок зору. Зокрема, такі дослідники, як Д. Богоявленська, А. Маслоу, Р. Стернберг, П. Торренс та ін., визначають загальні основи креативності, а Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов та ін. досліджують механізми креативного мислення. О.Яковлева і О. Войтенко вбачають у понятті «креативність» – процес прояву індивідуальності. К. Батовріної, Л. Виготського, О.Куцевол, В.Дружиніна, О. Кононко визначають креативність як здатність до творчості.

Креативне мислення є незамінним при оволодінні цифровими компетентностями.

Такі дослідники, як М. Толмач, І. Давидова, О. Плужник та інші присвятили свої праці вивченню формування цифрових компетентностей фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Метою даного дослідження є обґрунтування цифрової компетентності та креативного мислення як головної вимоги сучасного інформаційного суспільства до молодого покоління та необхідність їх формування у процесі практичної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Використання сучасних цифрових технологій відкривають неабиякі можливості для творчого самовираження особистості та професійної діяльності під час створення електронних презентацій і онлайнзаходів, а також опрацювання контенту (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання, створення творчих і креативних цифрових продуктів у професійній діяльності.

Формуванню цифрової компетентності сприяє поєднання вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальних дисциплін «Комп'ютерна графіка і створення презентацій» та «Автоматизовані інформаційні і Інтернет технології» з самоосвітою (зокрема, проходження онлайн-курсів з цифрових технологій) а також під час організації і проведення заходів на базах практики.

У наш час на ринку праці роботодавці вважають, що для кандидата на вакансію недостатньо бути компетентним та досконало володіти комп'ютером, але й потрібно ще мати «креативне мислення», і це стосується не лише творчих професій.

У словнику іноземних слів креативність [англ. creative – творчий; лат. creatio (creationis) – створення] тлумачиться як творчий [8, с. 8]. У психологічній енциклопедії креативність визначається як рівень творчої обдарованості, прояву здібностей до творчості, що виявляються у мисленні, спілкуванні, окремих видах діяльності та є відносно стійкою характеристикою особистості [10, с. 181].

Для того, щоб зробити успішну кар'єру, треба запропонувати роботодавцю те, що буде для нього реально цінним – бути креативним [2].

Креативне мислення – це вміння помічати незвичне у звичних речах, шукати інноваційні рішення та поєднувати, на перший погляд, абсолютно непоєднані речі.

Креативне мислення має цінність у бізнесі, науці, політиці, культурі, мистецтві, – словом, у всіх динамічних життєвих областях, де розвинена конкуренція. У цьому і полягає цінність креативності для суспільства [4].

Такі техніки креативного мислення, як «асоціації», «нове закінчення фільму», «креативні нотатки», «дебати», «тридцять кіл» і інші, які, як практичні кейси, можна вирішувати під час практичних занять з навчальних дисциплін «Комп'ютерна графіка і створення презентацій» та «Автоматизовані інформаційні і Інтернет технології», а також застосовувати і в практичній підготовці безпосередньо на базах практики у вирішенні виробничих ситуацій.

Неможливо просто прочитати книгу чи прослухати лекцію, щоб стати креативним. Формування навички потребує відповідного тренування. **Ось способи, які допоможуть розвинути креативність за умови регулярної практики:**

1. Заведіть блокнот для шалених ідей.
2. Вивчайте нове: місця, культури, дисципліни.
3. Шукайте нові способи вирішення щоденних завдань.
4. Постійно ставте собі питання: «Що вийде, якщо...», «А чому саме так?»

5. Дозвольте собі творити і помилятися.
6. Звільніть час для інновацій.
7. Спробуйте вигадати спосіб розвитку креативності самостійно [1]

Розвиток креативності на пряму пов'язаний із життєвим досвідом, рівнем знань, способом життя людини, з її міжособистісними стосунками. Тому, розширюючи свій світогляд (більше читати, мандрувати, спілкуватися з цікавими людьми, вивчати світовий досвід втілення вдалих креативних ідей), можна зробити крок у бік розвитку своєї креативності [3].

Креативність як творча здібність у поєднанні з цифровою компетентністю – запорука конкурентноспроможності фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи у сучасному просторі надання культурних послуг.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гриньова А. 6 вправ, які допоможуть розвинути креативність та гнучкість мислення. Happymonday: веб-сайт. URL: <https://happymonday.ua> (дата звернення 13.11.2022).
2. Ковальчук Т. Залишитися потрібним у кризу: як розвинути креативне мислення. rabota.ua : веб-сайт. URL : <https://thepoint.rabota.ua/kreatyvne-myslennya/> (дата звернення 13.11.2022)
3. Креативне інноваційне мислення як нова фахова компетенція. Навчальні матеріали онлайн. Економіка. Інноваційне підприємництво : веб-сайт. URL: <https://pidru4niki.com/84863/ekonomika/kreativne-innovatsiyne-mislennya-nova-fahova-kompetentsiya> (дата звернення 13.11.2022).
4. Креативність – головна якість людини в 21 столітті. Запорізький академічний ліцей «Вибір» : веб-сайт. URL : <https://vybor.zp.ua/?p=9802> (дата звернення 13.11.2022).
8. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття / В.В.Павленко. Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. 154 с.
9. Профспілка працівників освіти і науки України : веб-сайт. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9141-u-2021-roci-kilkist-koristuvachiv-internetu-zroslo-do-49-miljarda.html> (дата звернення 13.11.2022).
10. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О.Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.

Лазоренко О. В.

магістрантка, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Хмельницька О. С.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА І АРХІВНА СПРАВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В сучасних умовах модернізації бібліотечної галузі у зв'язку з широкомасштабним використанням електронних інформаційних ресурсів, нових інформаційних технологій, змінами технічної бази бібліотек, розвитком відкритого інформаційного суспільства, зосередженості на міжнародні стандарти та світові тенденції розвитку бібліотечної освіти, необхідною є підготовка висококваліфікованих фахівців інформаційно-бібліотечної справи.

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи здійснюється відповідно до Законів України: «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про інформацію» (1992), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про архіви та архівну справу» (1994); Національної стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року (2012), Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015) [2, 3].

Серед ключових компетентностей майбутніх фахівців інформаційно-бібліотечної сфери системне і критичне мислення, розробка і реалізація проєктів, наявність лідерських якостей, вміння працювати у команді, взаємодіяти на засадах педагогіки партнерства, здійснювати саморозвиток. Саме тому освітній процес у закладі вищої освіти передбачає тісну взаємодію фахівців профільних кафедр, бібліотеки закладу вищої освіти, провідних бібліотек країни тощо.

Така тісна співпраця дає можливість пов'язати теорію з практикою та змотивувати здобувачів освіти до вивчення дисциплін професійного спрямування. В межах взаємодії між закладами вищої освіти та бібліотеками, здобувачі освіти проходять практичну підготовку, знайомляться з регламентуючими, науково-методичними, нормативними та інструктивно-технологічними документами та здобувають власні професійні уміння і навички роботи.

Теоретичною основою дослідження різних аспектів професійної діяльності фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи присвячено роботи Л. Артюхової, Ж. Бабенко, Н. Бачинської, Г. Білавич, Т. Вилегжаніної, Т. Долбенко, М. Комової, Н. Кушнарєнко, Ю. Палехи, А. Пелещишина, Г. Сілкової, А. Соляник, А. Сидоренко, М. Цивіна, С. Чуканової, Г. Швецової-Водки, Г. Шемаєвої, Г. Шипоти.

Теоретичним та методологічним основам удосконалення навчально-методичного забезпечення у сфері вищої школи та професійно-технічної освіти присвячені праці О. Дубасенюк, І. Гончаренко, І. Зязюна, Г. Шемелюк; у системі професійної та ступеневої освіти – В. Різник, І. Бех; у системі післядипломної педагогічної освіти – О. Петренко.

Основним завданням закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки бакалаврів спеціальності 029 Інформаційної, бібліотечної та архівної справи – є формування здатності до використання теоретичних знань у практичних ситуаціях, умінь розв'язувати складні спеціалі-

зовані задачі, працювати самостійно та приймати обґрунтовані рішення, забезпечувати якісне виконання професійних обов'язків [1, 4].

Результати дослідження науково-методичної літератури, нормативної та джерельної бази обумовили вибір мети дослідження і покладені у основу з'ясування особливостей професійної підготовки в умовах оновленого, інноваційного середовища.

Виходячи з того, що інноваційна освіта – це освіта, яка зорієнтована не лише на передачу знань, а здебільшого на оволодіння базовими компетентностями, що дозволяють за необхідності самостійно отримувати знання, то інноваційним можна вважати такий заклад вищої освіти, у якому постійно проводяться наукові дослідження, застосовуються новітні форми роботи, проєктні технології, тренінги та наявне якісне технічне забезпечення освітнього процесу.

Середовище закладу вищої освіти – це місце, де ефективно взаємодіють не лише здобувачі освіти та викладачі, а й стейкхолдери, роботодавці, випускники тощо. Освітнє середовище закладу вищої освіти здатне за допомогою ефективної та повноцінної організації простору впливати на мотивацію здобувачів освіти до навчання, забезпечувати партнерські відносини у освітньому процесі, сприяти популяризації досліджень з метою розвитку наукової складової, будувати індивідуальну освітню траєкторію студентів тощо.

О. Шапран стверджує, що інноваційне освітнє середовище – це педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу [6].

Важливою вимогою до формування інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти в контексті розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа є врахування критеріїв інноваційного середовища, зокрема:

- концептуально-стратегічна спрямованість, серед основних характеристик якої – наявність програм інноваційного розвитку, наукове обґрунтування новацій та перспектив; форми роботи з педагогічним колективом на засадах педагогіки партнерства; наявність стабільної співпраці з установами бібліотек різних рівнів для трансферу інноваційних продуктів у практику;
- масштабність, що віддзеркалює структурно-змістову характеристику, вказує на долуче-

ність відповідних суб'єктів, об'єктів, процесів, явищ до реалізації нововведень; інтенсивність використання українського та міжнародного ринку освітніх новацій;

- інтенсивність, що полягає в здатності й готовності учасників освітнього процесу задовольняти наукові, методичні, організаційні, адміністративні вимоги як необхідні для успішної реалізації завдань інноваційної програми;
- формалізованість, що відображає здатність учасників змін до створення проєктів, планування реалістичних заходів щодо їх виконання, до чітко визначеного розподілу засобів і методики оцінювання результатів діяльності; важливе значення має наявність творчих команд, готовність виконавців ініціювати прогресивні ідеї, здатність презентувати інноваційний досвід із використанням новітніх науково-педагогічних можливостей;
- упорядкованість, що розкриває рівень керованості змінами в закладі вищої освіти, узгодженості інноваційних процесів із загальною програмою розвитку, матеріального й морального стимулювання здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників;
- узгодженість, основними показниками якої є регіональна, соціальна інтеграція зі змінами в закладі вищої освіти, узгодженість інноваційного процесу з державною освітньою політикою;
- інформаційно-комунікативний складник, характеристики якого – повнота забезпеченості спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа науково-методичною літературою, періодичними й фаховими виданнями, вільний та стабільний доступ до глобальних освітніх мереж, наявність електронної системи керування, упровадження розвинених моделей дистанційної освіти, підготовка і використання в освітньому процесі електронних навчальних посібників;
- професійність, основні показники якої – уміння продукувати, реалізовувати нові підходи до освітньої діяльності в змісті, формах, методах роботи у освітньому процесі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; самооцінювання та самоконтроль власної й колективної інноваційної діяльності [5].

Таким чином, ключовою потребою професійної підготовки фахівців спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа є нагальна потреба у розширенні та пошуку нових шляхів вдосконалення освітнього

процесу, створення інноваційного освітнього середовища, що відповідає вищезазначеним вимогам і підсилення взаємодії закладів вищої освіти та бібліотек.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бачинська Н., Клименко О. Підготовка майбутніх фахівців зі спеціальності 029 «інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: основні тенденції формування фонду навчальної літератури. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. №8, 2021. С. 102–116.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/ZeJM6z1>
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Матвієнко О.В., Цивін М.Н., Гуменчук А.В. Сучасні концепції документно-інформаційної науки: підготовка фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» навчально-методичний посібник. 2021. 140 с.
5. Новальська Т.В. Бібліотечно-інформаційна освіта в КНУКіМ в контексті історії та сьогодення. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. № 1. С. 125–132.
6. Шапран О.І., Шапран Ю.П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. №9. С. 108–110.

ВИСВІТЛЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЛОВОДСТВА У ЛЕКЦІЙНИХ КУРСАХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СИЛАБУСІВ І РОБОЧИХ ПРОГРАМ ДИСЦИПЛІН)

Проблемний підхід у тематиці лекційних курсів дисциплін документально-комунікаційного циклу є важливою ознакою сьогодення. Навчальні дисципліни, предметною сферою вивчення яких є діловодні процеси та їх унормування («Діловодство», «Документаційне забезпечення управління», «Керування документаційними процесами», «Нормативне забезпечення діяльності діловодних і архівних служб», «Практикум роботи з документами», «Комп'ютерні технології у діловодстві», «Електронний документообіг», «Система управління документообігом») різнобічно висвітлюють питання законодавчо-нормативного забезпечення документування та організації роботи з управлінською документацією, акцентуючи увагу на сучасних тенденціях нормативно-правового регулювання діловодства. Спробуємо охарактеризувати тенденції розвитку нормативно-правової бази даної сфери та вказати фактори впливу на ці тенденції.

Найважливішою тенденцією регулювання діловодства є розбудова вітчизняного законодавства – базису нормативного забезпечення документування й організації роботи зі службовими документами. Необхідність правового регулювання у сфері інформації, документації й опосередковано діловодства, була обумовлена динамічними змінами у політичній та соціально-економічній сферах. Відбувалися зміни і в законодавстві, які сприяли впровадженню нових підзаконних актів. Так, нова редакція Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (2001 р.) суттєво змінила правове регулювання діловодства, розширила сферу закону, посилила роль держави в галузі архівної справи і діловодства. Закон розглядає архівну справу і діловодство як дві взаємопов'язані складові єдиної сфери життєдіяльності суспільства і відводить важливу роль архівним установам в унормуванні діловодства [1, статті 24, 25, 28]. На основі законів розробляються за участю архівних установ і

затверджуються постановами Кабінету Міністрів України базові нормативні акти з діловодства [4, 7, 8, 9]. Аналізуючи правову базу сфери інформації та документації, відзначаємо, що стадія оперативного «життя» документа на традиційних носіях не врегульована. Проект Закону України «Про діловодство», який визначав основні принципи державної політики у сфері діловодства і повноваження суб'єктів організації діловодства, так і не був прийнятий законодавчим органом країни.

Друга тенденція нормативно-правового регулювання діловодства – розроблення нових та постійне удосконалення нормативних актів. Цьому сприяють ряд факторів. По-перше, адміністративні реформи, розбудова державного управління та визнання діловодства сферою реформування, адже оптимальна модель діловодства впливає на якість адміністрування та ефективність роботи державного апарату управління. Проведення адміністративної реформи у 2011 р. визначило повноваження Міністерства юстиції України, яке своїми наказами, розпорядженнями затверджує нормативні акти з діловодства: Перелік типових документів [2], Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання [3], Правила організації діловодства та архівного зберігання документів [5] та ін. По-друге, соціально-економічні зміни впливали на документування, зміну складу документів. З новими формами господарювання з'являлися нові види документів, що обумовило розроблення, удосконалення таких нормативних документів як переліки видів документів, пов'язаних із забезпеченням соціального захисту громадян, переліки типових документів та відомчі переліки, класифікатор управлінської документації. По-третє, одними із факторів, що впливають на тенденцію постійного удосконалення нормативно-правової бази діловодства є зростання обсягів документів, впровадження

електронного документообігу, існування гібридних документаційних систем. Про постійне удосконалення нормативної бази свідчить наявність кількох редакцій нормативів: інструкції з діловодства, Переліку типових документів, стандарту на уніфіковану систему організаційно-розпорядчої документації, класифікатора управлінської документації.

Усталеною тенденцією нормативного регулювання сфері діловодства є розширення повноважень установ у вирішенні питань щодо організації роботи з документами. Так, остання редакція Типової інструкції з діловодства визначає ряд питань, які установа вирішує самостійно: вибір установою форми організації діловодства, вибір форм реєстрації документів, запровадження реєстраційних індексів, класифікації документів і класифікаційних довідників, впровадження бланків установ, встановлення порядку проходження документів в установі, зазначення місця зберігання документів.

Ще однією тенденцією нормативного забезпечення діловодства є його стрімке пристосування до змін у технічних і технологічних процесах створення та роботи зі службовими документами. Розвиток технологій, програмного забезпечення впливає на нормативну базу, яка регулює всі діловодні процеси. Саме цим пояснюється постійність затвердження положень, порядків, інструкцій стосовно впровадження нових технологій у роботу з документами.

Понад два десятиліття тенденцією унормування діловодства є гармонізація вітчизняних нормативних актів з міжнародними стандартами. Вочевидь, факторами впливу на цю тенденцію є глобалізаційні та інтеграційні процеси, що мають вплив на організацію діловодства. Технології роботи з документацією, які здобули поширення у зарубіжній практиці, та нормативні акти впроваджуються у сферу діловодства і вливають на його ефективність.

І останнє, сучасною тенденцією розвитку нормативного забезпечення діловодства є тісний зв'язок з напрацюванням теоретичних і методичних підходів щодо нормативних актів, сфери їх поширення, функцій, структури, змісту. Так, здійснений науковцями аналіз відомчих (галузевих) переліків, методики їх розроблення, вивів на нове трактування прийомів укладання, структури та змісту відомчих методичних посібників.

Таким чином, аналіз робочих програм та силабусів навчальних дисциплін, предметною сферою вивчення яких є діловодні процеси, свідчить про необхідність подальшого дослідження нормативно-правової бази діловодства в умовах її перманентних змін і появою нових тенденцій унормування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 15 (зі змінами, внесеними згідно з Законами України «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи»»). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
2. Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій із зазначенням строків зберігання документів. К., 2012. 286 с.
3. Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання : затверджений наказом Міністерства юстиції України від 11 листопада 2014 р., № 1886/5. Зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 листопада 2014 р. за № 1421/26198. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text>
4. Порядок утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів : затверджений постановою Кабінету Міністрів України 08 серпня 2007 р., зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2015 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/88789152>.
5. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 р. № 1000/5. Офіційний вісник України. 2015. 10 лип. № 52.
6. Про електронний обмін службовими документами в органах виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2009 р. № 733. Офіційний вісник України. 2009. № 54. Ст. 1867.
7. Типова інструкція з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018, № 55. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-p#Text>
8. Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018, № 55. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-p#n18>
9. Типовий порядок здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р., № 1453. Урядовий кур'єр. 2004. 10 лист. № 214.

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ

Актуальність проблеми. В кризових умовах сучасного соціального буття українського суспільства, зумовлених російським військовим вторгненням, медіа освіта виступає визначальним чинником інформаційної безпеки країни, відіграє ключову роль у формуванні ціннісних засад української нації. Орієнтація сучасного інформаційного суспільства на знання, що розуміється як головний ресурс соціально-економічного розвитку, зумовлює усвідомлення медіаосвіти як стратегічного чинника формування інформаційного світогляду та забезпечення інформаційної безпеки суспільства. Метою аналізу є визначення ролі медіаосвіти у формуванні фахових компетентностей бібліотечних фахівців як медіапедагогів.

В умовах активного розвитку інформаційних технологій обмеження інформаційної свободи як один із засобів протидії зовнішнім інформаційним впливам стає малоефективним та викликає суспільний супротив. Тому необхідно надавати інтелектуальну підтримку особистості у освоєнні простору інформаційної свободи. Адекватна орієнтація молоді у складних інформаційних потоках стає можливою завдяки сформованим моральним гуманістичним установкам і цінностям, які можуть постати надійними фільтрами від ворожих пропагандистських маніпуляцій. Ключову роль в означеному процесі відіграють бібліотекарі, які в системі медіа освіти виконують роль медіапедагогів.

Варто зазначити, що ще у 2010-2013 роках ЮНЕСКО та ІФЛА виступили з ініціативою об'єднати медіаграмотність та інформаційну грамотність в єдине поняття, як сукупності знань, установок, умінь та навичок, що дозволяють отримувати доступ до інформації та знань, аналізувати, оцінювати, створювати та поширювати їх з максимальною продуктивністю відповідно до законодавчих та етичними нормами та з дотри-

манням прав людини. Тому бібліотеки, поряд із архівами, музеями, традиційними та новітніми засобами масової інформації, виступають ключовими чинниками, що забезпечують комбінований набір компетенцій (знань, навичок і відносин), необхідних на сьогоднішній день для життя і роботи.

У вітчизняному освітньому просторі медіа освіта усвідомлюється як навчання теорії і практичним умінням для оволодіння сучасними засобами масової комунікації, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії і практиці; його слід відрізняти від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань [4].

У суспільному вимірі медіаосвіта постає як частина освітнього процесу, спрямована на формування медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Інформаційна культура загалом та медіакультура зокрема формують суспільні та особистісні світоглядні установки та ціннісні орієнтації стосовно інформації як елемента культури, перешкоджаючи дегуманізації суспільства. Інформаційна культура включає і культуру «бібліотечно-бібліографічних знань, зокрема, документування знань (обробка, систематизація, класифікація), створення тезаурусу задля кращої наукової конкретності і термінологічної визначеності, а також заходи по популяризації знань за відповідними фаховими запитаними» [2]. Інформаційна культура спрямована на формування національно спрямованого інформаційного світогляду, створення оцифрованих інформаційних ресурсів, реалізації механізмів

ефективної наукової комунікації для подальшого розвитку наукової системи знань» [3, с. 38].

Варто підкреслити роль бібліотечних фахівців у розвитку критичного (демократичного) мислення читачів, формування необхідних механізмів захисту від цілеспрямованого маніпулювання медіа громадською думкою. Розглядаючи розвинене критичне мислення як обов'язковий компонент медіакомпетентності сучасної людини, можемо його оцінювати як складний рефлексивний процес мислення, який включає асоціативне сприйняття та аналіз медіа текстів, надісланих через засоби масової комунікації. Зокрема, бібліотеки мають бути залучені до взаємодії із закладами освіти щодо формування медіаграмотності серед різних верств населення України. Бібліотеки беруть активну участь у організації позашкільної медіаосвіти. Робота бібліотек охоплює медіа освіту батьків, сімейну медіаосвіту, використовується в межах психотерапевтичної і психолого-консультаційної допомоги. Важливу роль в означеному процесі відіграє медіаосвіта дорослих, яка постає важливою складовою інформаційної безпеки держави в умовах зовнішньої повномасштабної військової агресії, що супроводжується глобальними пропагандистськими атаками, сприяючи посиленню стійкості до деструктивних ворожих медіа інформаційних впливів.

Таким чином, реалізація концепції впровадження медіаосвіти в Україні передбачає підготов-

ку як фахівців для мас-медіа, медіапсихологів і медіапедагогів, серед яких провідну роль відіграють бібліотечні працівники. Тому серед пріоритетних напрямів розвитку медіаосвіти є, серед іншого, розроблення стандартів медіаінформаційної грамотності педагогів, відповідне врахування вимог медіаінформаційної грамотності в освітніх і освітньо-наукових програмах фахової підготовки, розроблення спеціалізованих навчальних медіаосвітніх курсів для підготовки і перепідготовки працюючих фахівців; налагодження обміну досвідом і кадрового забезпечення викладання спеціальних дисциплін для медіапедагогів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
2. Ломачинська І.М., Ломачинський Б.Г. Роль інформаційної культури в системі управління знаннями університету. Освітлогічний дискурс. 2021. Вип. 1(32) <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.1.1>
3. Lomachinska I. Value orientations of information culture as a key factor of society information security. Схід. 2018. Вип.5 (157). Pp. 34–38 [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2018.5\(157\).148432](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2018.5(157).148432)
4. Understanding Media and Information Literacy in the Digital Age. URL: https://en.unesco.org/sites/default/files/gmw2019_understanding_mil_ulla_carlsson.pdf

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (НА МАТЕРІАЛАХ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ «ВИКЛАДАЧ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»)

Реалії життя, в яких опинилася Україна від 2020 року (пандемія, повномасштабна війна з росією) спричинили перехід освітнього процесу до онлайн-формату. Внаслідок раптовості переходу не всі суб'єкти освітнього процесу виявилися готовими до нього, що спричинило зменшення рівня задоволеності якістю навчання серед здобувачів вищої освіти. Вивчення рівня їх задоволеності дає можливість отримати інформацію щодо найбільш слабких місць освітнього процесу та своєчасно усунути виявлені недоліки.

Метою нашого дослідження є дослідження механізму взаємодії між проведенням моніторингового дослідження серед здобувачів вищої освіти та прийняттям управлінських рішень на рівні університету.

Моніторингове соціологічне дослідження «Викладач очима студентів» у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича щосеме-

строво з 2017 року проводиться Соціологічною лабораторією, створеною для збору, аналізу та інтерпретації інформації від учасників освітнього процесу щодо всіх напрямів діяльності університету. Основною метою моніторингу є вивчення якості освітніх послуг, які надаються університетом. Результати дослідження репрезентативні, у ньому беруть участь здобувачі всіх освітніх програм, які здавали іспитову сесію. У середньому в кожній хвилині моніторингу беруть участь близько двох тисяч студентів. Метод збору інформації – опитування методом анкетування (самозаповнення), здійснене онлайн. Припускаємо, що анонімність відповідей респондентів дозволяє підвищити рівень відвертості студентів. Зазначимо, що оцінка з більшості питань здійснюється за 5-бильною шкалою, за якою оцінюється викладання тих дисциплін, з яких студенти складають сесію. У середньому щосеместрово оцінюється якість роботи близько 700 викладачів.

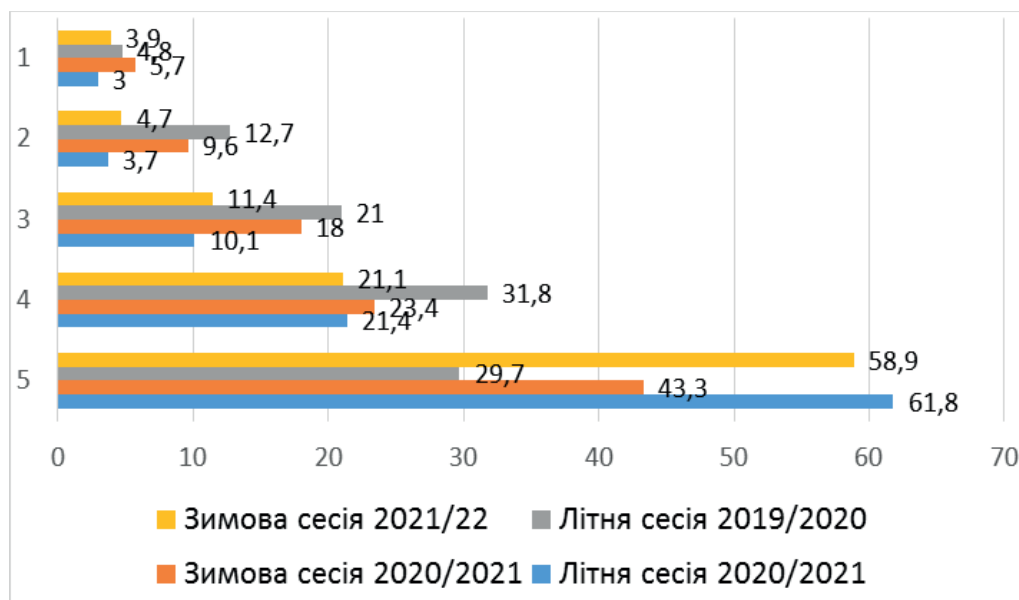

Рисунок 1.

Використання активних методів проведення занять за результатами моніторингів 2019-2022 року, у % до загальної кількості опитаних

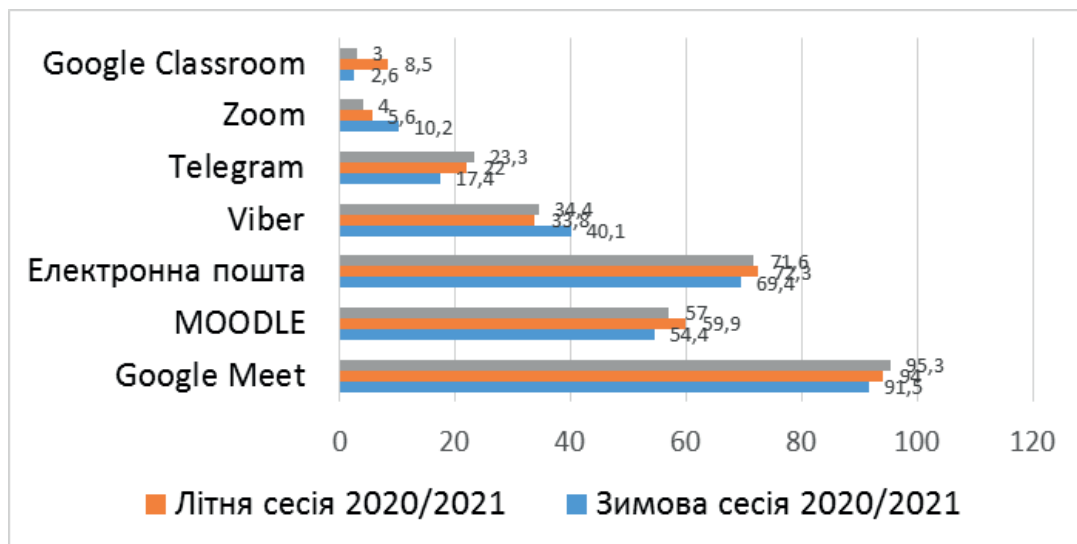

Рисунок 2.

Розподіл відповідей на питання: «Які ресурси (дистанційні технології) Ви використовували під час дистанційного навчання?», за результатами хвиль 2020-2022 навчальних років, у %

Отримані результати свідчать про достатній рівень задоволеності якістю освіти більшої частини учасників опитування. Зокрема, варіанти оцінок 4–5 складають в середньому 70–80 %. Варто звернути увагу на один критерій якості викладання - використання активних методів проведення занять (дискусій, рольових ігор, робота в малих групах, індивідуальні та групові презентації), які в онлайн-форматі застосовувати складно.

Результати хвиль моніторингу, який проводився за період 2019–2022 року (див. рис. 1) наочно демонструють те, як змінювалося використання викладачами активних методів навчання.

У зв'язку з тим, що результати моніторингу літньої сесії 2019–2020 навчального року виявило недостатність комунікації з викладачами, до анкети було введено спеціальне запитання (див. рис. 2):

Як бачимо, помітно незначне зростання використання MOODLE, електронною поштою, Google Meet, Telegram. Викладачі використовували широкий арсенал засобів комунікації, але найбільш активно Google Meet, MOODLE та електронну пошту.

У зв'язку з дистанційною формою навчання до анкети було включене ще одне питання – щодо труднощів, з якими стикалися студенти під час

вивчення конкретної дисципліни в умовах дистанційного навчання. Більшість респондентів (до 70 %) не стикалися з жодними труднощами під час вивчення дисциплін, щодо яких відбувалося вивчення. Практично за всіма варіантами відповіді спостерігається незначна позитивна динаміка. Варто звернути увагу на такі моменти в організації навчального процесу, які можуть підлягати покращенню. Зокрема, незручність користування системою електронного навчання MOODLE, недостатня кількість методичних матеріалів з окремих дисциплін, а також ускладнена можливість отримання інформації щодо оцінок.

Отже, використання анонімного онлайн-опитування здобувачів з метою вивчення рівня їх задоволеності якістю освітнього процесу дає можливість привертання уваги до проблемних місць. Результати досліджень обговорюються Науково-методичною радою університету, факультетів, методичними комісіями кафедр. На основі прийнятих рекомендацій приймаються відповідні управлінські рішення. Наприклад, помітний результат було отримано внаслідок запровадження курсів з онлайн-навчання, оновлення методик викладання та оцінювання, розробки докладних рекомендацій з приводу користування системою електронного навчання Moodle.

КЕП ТА ЕЛЕКТРОННИЙ АРХІВ ЯК ГАРАНТІЯ ЦІЛІСНОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА

Програма діджиталізації України все набирає обертів. Для забезпечення безпаперових технологій документообігу необхідним інструментом виступає електронний цифровий підпис, систему застосування якого описано в Законі України «Про електронні довірчі послуги». З юридичних позицій електронний цифровий підпис – це різновид електронного підпису, який за юридичним статусом прирівнюється до власноручного в разі виконання технічних умов, визначених законом. В фізичному розумінні він являє собою унікальний електронний код, за допомогою якого підтверджується цілісність та юридична сила електронного документа, а також однозначно ідентифікується особа, яка його підписала. У випадку внесення до документа навіть найнезначніших корегувань відбувається втрата ним юридичної сили [1].

Кожен користувач мережі має свій:

- таємний ключ, який використовується для формування підпису,
- відкритий ключ, який призначений для перевірки підпису [1].

Підробити підпис, як стверджують спеціалісти, неможливо, а перевірити підпис може будь-який користувач, що має відкритий ключ.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги» кваліфікований електронний підпис чи печатка вважається таким, що пройшов перевірку та отримав підтвердження.

Електронний цифровий підпис за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису (печатки) відповідно до статті 19 Закону України «Про електронні довірчі послуги» [2].

Положення eIDAS (регламент ЄС щодо електронної ідентифікації та довірчих послуг для електронних транзакцій на єдиному європейському ринку) визначає три **типи електронного підпису**:

- Простий електронний підпис;
- Удосконалений електронний підпис;
- Кваліфікований електронний підпис [4, с.159]

Простий електронний підпис визначається як «дані в електронній формі, які додаються підписувачем або логічно пов'язані з іншими даними в електронній формі і які використовуються підписником для підписання» (стаття 3 eIDAS).

Удосконалений електронний підпис (УЕП) – це електронний підпис, який відповідає певним вимогам.

Кваліфікований електронний підпис (КЕП) – це вдосконалений електронний підпис, який відповідає всім критеріям для УЕП [5].

Електронний цифровий підпис не тільки забезпечує ідентифікацію особи підписувача, а й гарантує збереження цілісності і достовірності електронного документа, що підписується, тому, що ЕЦП – це блок даних, що додається до електронного документа. Тобто початковий вид документа не змінюється, а після підписання документ складається з файлу безпосередньо документа і файлів електронних підписів. Якщо ж в файл документа в процесі передачі було внесено якісь зміни, це 100% виявить перевірка електронного підпису. В процесі підписання електронного документа електронний підпис накладається з допомогою особистого (закритого) ключа та перевіряється з допомогою відкритого ключа [3].

Для збереження електронних документів використовується Електронний архів (ЕА) – структуроване сховище незмінних оригіналів електронних документів (електронних зображень паперових документів), створене на основі законів і правил ведення архівів на конкретній території (в конкретній країні). Документи структуруються і, відповідно, вміщуються до більш крупних одиниць зберігання – справ.

Взагалі, електронний архів виконує такі функції:

- приймання документів / даних;
- архівне зберігання;
- управління даними;
- забезпечення доступу;
- адміністрування [4].

Варто також виокремити електронні архіви, що є результатом діяльності державних архівів областей і центральних державних архівних установ України. Нині вони мають певний цифровий (електронний) контент, залежно від напряму діяльності та технічних можливостей, і надають до нього вільний доступ на власних вебсайтах. Водночас розпорошення цього інформаційного масиву по інтернет-ресурсах архівів значно ускладнює роботу з ним. Сьогодні певні установи вже набули досвіду реалізації цифрових архівних проєктів, що пропонують різноманітний контент (оцифровані документи, фото, аудіо, відео тощо) [1].

Міністерства юстиції України повідомляє, що в травні 2022 року Державною архівною службою України презентовано Міжархівний пошуковий портал, який дає можливість доступу через єдине вікно до цифрових ресурсів архівів в режимі 24/7.

На єдиній платформі з доступом через єдине вікно представлено цифрові ресурси трьох центральних державних архівів України, разом це майже 1,5 млн повнотекстових сканкопій архівних документів, до яких створено повноцінний пошуковий апарат. Йдеться про Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України [5].

Сьогодні, через обставини війни, немає можливості доєднати до Міжархівного пошукового порталу інші архівні установи, проте, Державна архівна служба України, планує в майбутньому долучення до нього всіх центральних та облас-

них архівів, щоб у перспективі стали доступними онлайн десятки мільйонів справ, а це мільярди копій архівних документів.

Висновки та перспективи дослідження. Електронний архів і система електронного документообігу доповнюють один одного, забезпечуючи збереження, систематизацію, доступність інформації для органів державного управління. СЕД сприяє можливості звернення до поточних документів, ЕА забезпечує доступ до архівних даних – робота з інформацією стає зручною, безпечною і ефективною. Електронний архів слугує як природне сховище документів не тільки для СЕД, але й для інших інформаційних систем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Писаренко В. Переваги електронного документообігу в діяльності органів державної влади та проблеми впровадження URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/putp/2012-3/doc/1/06.pdf>
2. Система електронного документообігу «АСКОД». URL: <http://infoplus.ua/> (дата звернення 14.11.2022)
3. Двойленко І. В. «Вирішення типових проблем впровадження систем електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в органах державної влади». URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej7/doc_pdf/dvoilenko.pdf (дата звернення 14.11.2022)
4. Чукут С. А. Впровадження електронного урядування в умовах мережевої війни. Публічне управління та адміністрування: збірник наукових праць, 2019. №1. С. 159–162.
5. Максимчук К.Ю. Основні принципи електронного документообігу. URL : <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/55-dvadtsyat-p-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/652-osnovni-printsipi-elektronnogo-dokumetoobigu> (дата звернення 13.11.2022)
6. Огляд сучасних систем електронного документообігу. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/22-%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4-%D1%81%D1%83> (дата звернення 14.11.2022)

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ВПЛИВ НА НОМЕНКЛАТУРУ, СТРУКТУРУ І ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Динамічні зміни у багатьох сферах життєдіяльності суспільства, перехід світової спільноти до інформаційного суспільства обумовлені впровадженням новітніх технологій. Останнє торкнулося й сфери освіти. Нині інформаційно-технологічні процеси відіграють провідну роль в переосмисленні моделі підготовки фахівців і впливають на номенклатуру і зміст навчальних дисциплін у закладах вищої освіти [2].

Вища освіта України все більше корелюється з освітніми системами розвинутих країн світу, реалізується в освітній сфері інноваційна державна політика, посилюється зв'язок освіти і науки. Інтеграція у європейський освітній простір, реформування української освітньої системи мають на меті створення і застосування інноваційних освітніх систем і технологій. Рівень впровадження та застосування новітніх технологій є одним із важливих чинників, що визначають конкурентоспроможність освітнього закладу, адже освітні технології забезпечують системність, ефективність, результативність, цілеспрямованість освітнього процесу, підвищується мотивація здобувачів освіти до навчання, зростає стремління до самовдосконалення. Завдяки новітнім технологіям можна узгоджувати та підтримувати взаємозв'язок освітніх компонентів із реальними запитами сьогодення [3, с. 5].

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується розробками та впровадженням нових стандартів, освітніх програм, навчально-методичних комплексів із широким залученням інформаційно-комунікаційних технологій. Останні в освітній сфері тісно переплітаються з сучасними педагогічними практиками, формами та методами викладання дисциплін – обов'язкових компонентів освітніх програм. Впровадження новітніх технологій в освітній процес є важливою умовою підвищення якості освіти [4, с. 57].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. зазначається, що модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, оперативно реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися відповідно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів, що забезпечить інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір [1].

При підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти ключовими напрямками є оновлення структури, змісту та способів організації освітнього процесу на основі компетентнісного підходу, підвищення наукової та інноваційної складових, зростання якості освіти за рахунок інновацій, інформатизації освітнього процесу, широкого залучення мережевих інформаційних ресурсів, формування інноваційного матеріально-технічного та програмного забезпечення освіти. Оволодіння сучасними новітніми технологіями гарантуватиме майбутнім фахівцям інформаційно-документаційної сфери можливість швидко і якісно реалізовувати складні спеціалізовані завдання, брати участь у науково-дослідницьких проєктах.

Новітні технології впливають на номенклатуру, структуру і зміст навчальних дисциплін – компонентів освітніх програм з підготовки фахівців за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Окрім дисциплін, орієнтованих на формування знань технічних характеристик, особливостей і правил експлуатації комп'ютерної техніки, вмінь оцінювати можливості застосування новітніх комунікаційних технологій, оволодіння сучасними методиками і технологіями автоматизованого опрацювання інформації, формування електронних інформаційних ресурсів (Автоматизовані інформаційні процеси;

Комп'ютерні технології в інформаційній справі; Застосування інформаційно-телекомунікаційних засобів; Сучасні системи управління електронним документообігом; Системи управління базами даних; Хмарні технології; Штучний інтелект; Практикум комп'ютерних презентацій), окремими модулями у програмах дисциплін документально-комунікаційного циклу розглядаються теми стосовно новітніх технологій в усіх сферах діяльності. Так, навчальні дисципліни «Документознавство», «Діловодство», «Кадрове діловодство», «Керування документаційними процесами», «Архівознавство», «Інформаційний менеджмент» акцентують увагу на новітніх технологіях створення, організації роботи з документами, зберігання документації та використання документованої інформації, побудови сучасних автоматизованих інформаційно-пошукових систем. Одним із факторів впливу на формування систем спеціальної документації є новітні технології. Аналізу цього впливу, характеристик гібридних документаційних систем, що формуються у різних галузях та сферах діяльності відводиться окрема тема у робочій програмі дисципліни «Системи спеціальної документації». Новітні технології генерували появу нових навчальних дисциплін – «Електронне документознавство» [5] та «Електронне архівознавство» [6].

Фахівці напрямку підготовки 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа затребувані в державних органах виконавчої влади усіх рівнів, органах місцевого самоврядування, комерційних структурах, підприємствах, установах, організаціях різного профілю й різних форм власності, в яких впроваджені системи електронного документообігу та системи електронної взаємодії. Діяльність, пов'язана з використанням комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, телекомунікацій, систем обробки інформації, автоматизованих систем управління потребує знань, умінь і навичок роботи з постійно прогресуючими технологіями. Саме тому

освітні програми, робочі програми навчальних дисциплін мають швидко адаптуватися до стрімких техніко-технологічних змін в умовах інформатизації та глобалізаційних процесів. Процеси цифровізації диктують нові вимоги до моделі підготовки фахівців, впровадження нових дисциплін та розширення практичної складової підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: затв. М-вом освіти і науки України 20 груд. 2000 р. Освітній портал. URL : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
3. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с. URL : <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14608/1/MonPaluch.pdf>
4. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. 414 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/728590/1/Innovatsiini_transformatsii_v_suchasnii_osviti.pdf
5. Ковтанюк Ю. Електронне діловодство й електронне документознавство: розмежування змісту понять. Інформологічні, документознавчі, бібліотекознавчі та архівознавчі студії в сучасному світі. Програма I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 27 жовтня 2022 р. К., 2022.
6. Калакура Я. С. Інституціоналізація електронного архівознавства як наукової та навчальної дисципліни. Архівістика: теорія, методика, практика матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, 2021. С. 88–93.

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Архівні установи є одним із головних соціальних інститутів, які виконують функцію формування національної самосвідомості та історичної пам'яті народу, донесення до громадян знань про минуле. Формування документного ресурсу архівів є одним із важливих напрямів їх діяльності. Архівні матеріали, що зберігаються в фондах архівів, дозволяють реконструювати всі складові розвитку суспільства в цілому і окремих його представників, зокрема. Не менш значущою функцією архівних установ є забезпечення доступу до архівних матеріалів, популяризація архівної інформації. Наразі це є надзвичайно актуальним в умовах гібридної війни, що веде Росія проти України. Тому, на думку А. Чуткого, архівні установи по праву можна характеризувати як «колективний накопичувач знань, що виконує різноманітні функції» [10, с. 202].

Стан наукової розробки проблеми. Виставковій діяльності архівних установ України присвячені праці Л. Божук [1], О. Молчанського та О. Бабенко [3], І. Тюрменко [9].

Проблема збереження та популяризації документної історико-культурної спадщини засобами проєктної діяльності висвітлюється в колективних монографіях. Зокрема, значна увага вченими приділена загальним аспектам доступу до історико-культурної спадщини, використання та оприлюднення документів архівними установами шляхом виставкової діяльності [6; 7].

Значний доробок науковців торкається проблеми формування, вивчення особових фондів архівів та оприлюднення особових документів архівними установами України. Серед праць слід виокремити публікації О. Косенко [2], Г. Портнова [4], З. Сендик [5] та інших.

Надзвичайно плідною є робота українських учених та практиків-архівістів по вивченню складу особових фондів архівів В. Абрамова, М. Бухальської, І. Маги, І. Матяш, М. Палієнко, Г. Папакіна та інших науковців.

Слід зазначити, що досвід проєктної діяльності окремих архівних установ України представлено недостатньою кількістю публікацій.

Мета дослідження: визначити роль архівних установ в популяризації архівної інформації шляхом виставкової діяльності

Результати дослідження. Важливим аспектом інформаційної та організаційної роботи архівів є виставкова діяльність. З моменту входження архівів в інформаційний цифровий простір поряд з традиційною формою організації виставок особливої актуальності набула он-лайн виставкова діяльність.

Он-лайн-виставки архівів, що складаються з оцифрованих архівних документів і функціонують у мережі «Інтернет», одночасно виконують декілька функцій: актуалізують архівні документи, надають необмежений у часі і просторі доступ до архівної інформації, захищають архівні документи від загроз, пов'язаних із фізичним контактом із джерелами. У сучасних умовах «віртуальна» архівна он-лайн-виставка є багатофункціональним інформаційним ресурсом із необмеженим терміном експонування, що надає широкому колу користувачів можливість дистанційно долучитися до інформації, підвищити ефективність її пошуку, розширити коло необхідних джерел, реалізувати свої наукові та особисті інформаційні запити. Архівісти мають можливість постійно оновлювати інформаційний контент виставок, долучати до них нові документи.

Чільне місце он-лайн-виставки займають в процесі актуалізації особових документів регіонального значення. Державні архіви областей України, що містять інформаційні ресурси, в тому числі і особові фонди, мають слушну нагоду актуалізувати власний місцевий інформаційний ресурс у масштабах не лише власної територіальної громади, але й в загальнонаціональному інформаційному просторі.

Варто зазначити, що діяльності архівних установ щодо забезпечення доступу та популяризація архівної інформації забезпечує виховний ефект архівних документів. Особливо актуальним є виховання молодого покоління на прикладах життя славетних земляків. Їх діяльність і життєвий шлях є сьогодні невичерпним джерелом стійкості українців перед лицем зовнішньої загрози, фактором національного згуртування, моральним взірцем. Саме тому архівні установи, що зберігають особові документи, мають допомогти молодим українцям відчувати і глибше пізнати своє історичне коріння.

у «Стратегічній програмі розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.)», схваленій нормативно-методичною комісією Державної архівної служби 18 квітня 2019 р., підкреслюється, що популяризація місцевого інформаційного контенту, в тому числі і «персоніфікованої історії», набуває особливої актуальності на тлі сучасної української адміністративно-територіальної реформи. Вивчення «мікроісторії», що не мала належного оприлюднення в радянські часи та перші роки незалежності, нині є серед пріоритетних напрямів історичного пізнання [8].

Висновки та перспективи дослідження.

Незважаючи на низку публікацій, що побіжно торкаються означеної теми, досвід проектної та виставкової он-лайн-діяльності державних архівів України вивчено ще недостатньою. Завдяки он-лайн-виставкам та проектам архіви значно посилили свою присутність в інформаційному просторі, отримали можливість популяризувати життєвий шлях та внесок видатних особистостей в історію і культуру країни.

Надання громадянам і організаціям можливостей локального і віддаленого доступу до документів Національного архівного фонду в режимі он-лайн, організація виставкової діяльності та експонування довідкового апарату, покажчиків, оглядів документів, електронних версій реєстрів архівних фондів через Інтернет є одним з основних напрямів розвитку архівної справи України.

З огляду на це дослідження стану та особливостей інформаційної та організаційної роботи архівних установ України щодо виставкової діяльності, популяризації їх досвіду серед широкої архівної спільноти й інших установ соціальної пам'яті є досить актуальним, відповідає запитам суспільства та сприятиме активізації подальших наукових досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Божук Л. Державні архіви України як інформаційно-комунікаційна система. Соціальні комунікації інформаційного суспільства: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Київ : Талком. 2020. С. 127–137.
2. Косенко О. Формування особових архівних фондів. Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2006. Т. 14. С. 19–24.
3. Молчанський О. А., Бабенко О. О. Онлайн-виставки як форма публікації документів Центральним державним архівом зарубіжної україніки. Освіта і наука в мінливому світі : матеріали III Міжнар. наук. конф. 26–27 берез. 2021 р. м. Дніпро. Ч. 1. Дніпро : СПД «Охотнік», 2021. С. 280–281.
4. Портнов Г. В. Як сформувати особистий фонд: консультація. Архіви України. 1992. № 5–6. С. 85–86.
5. Сендик З. Розробка архівістами України наукових основ комплектування державних архівів документами особового походження. Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 1997. Т. 2. С. 6–13.
6. Соціальні комунікації інформаційного суспільства: теоретичні та прикладні аспекти : монографія / під заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. М. Ягодзінського. Київ : Талком, 2020. 260 с.
7. Соціально-етичні основи збереження цифрової історико-культурної спадщини в Україні : монографія / Кер. авт. кол. Тюрменко І. Київ : Талком, 2017. 172 с.
8. Стратегічна програма розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.) URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/strateg_prog_rozv_arch_spav.pdf.
9. Тюрменко І. І. Он-лайн виставки історико-культурної спадщини в системі державних архівів областей України. Інформація, комунікація, суспільство 2016 : матеріали 5-ї Міжнар. конф. ICS-2016. Львів : Вид.-во Львівської політехніки, 2016. С. 310–311.
10. Чуткий А. Вітчизняні архіви як цінне джерело інформації з національної історії. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : зб. наук. пр. Тернопіль : Бескиди, 2017. С. 202–205.

СУЧАСНІ ЗДОБУТКИ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА В УКРАЇНІ

Проблема роботи з інформацією та документацією завжди була насувною для людства, а з глобальною інформатизацією суспільства її актуальність тільки збільшується, що і призвело до появи спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у 2015 році. Нова спеціальність була побудована на базі таких спеціальностей, як 2.060105 «Документознавство та інформаційна діяльність» та 2.060102 «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Тобто, можна сказати, що це була не поява зовсім нової спеціальності, а скоріш трансформація вже давно впорядкованих, що було відповіддю на виклики часу.

Щоб ефективно працювати з інформацією треба мати належну підготовку та набір компетентностей, за забезпечення абітурієнтів якими відповідальність на себе поклали ряд вищих навчальних закладів, що ввели дану програму до списку своїх освітньо-наукових програм. Станом на 2020 рік підготовку бібліотечних кадрів в Україні за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється приблизно у 24 навчальних закладах I–II р. а. та 5 навчальних закладах III–IV р. а. [2].

Згідно Закону України “Про вищу освіту” потрібен бути введений стандарт вищої освіти, тобто сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [1]. З моменту введення закону в силу активно йшли обговорення, щодо змісту стандартів. Розроблення нового покоління галузевих стандартів вищої освіти стало актуальними завданнями науково-педагогічного персоналу вітчизняних закладів вищої освіти. Ретельно

досліджувався досвід європейських сусідів [3]. Була створена науково-методична комісія з культури і мистецтва при Науково-методичній раді Міністерства освіти і науки України. На сьогодні існують стандарти для 3 освітньо-наукових рівнів, останній стандарт, для 3 рівня, був прийнятий нещодавно, у 2021 році.

Обов'язки по підготовці та наповненню науково-методичного забезпечення були покладені на самі заклади вищої освіти. Активний вклад у розвиток спеціальності вносять професора та викладачі вищих навчальних закладів, що створюють навчальні видання, які збагачують освітні програми та складають навчальні плани. Також у навчальному процесі активно використовуються статті, довідники та монографії. Такий підхід дозволяє інтегрувати нові наукові здобутки у навчальний процес

Також, свій вклад у становлення майбутніх спеціалістів вносять бібліотеки. Зазвичай університети, що мають у своєму арсеналі дану спеціальність складають угоди про партнерство і співпрацю. Це дозволяє підвищити рівень підготовки та дати можливість студентам отримати практичні вміння. Бібліотеки проводять на своїй базі практику, надаючи студентам можливість отримати практичні навички та вміння, що можна отримати тільки практичним шляхом. Так, наприклад у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника під керівництвом провідних фахівців установи практиканти отримують досвід роботи у модулях автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи Alerh, залучаються до формування бібліографічних покажчиків, беруть участь в обслуговуванні користувачів [2].

Отже, можна сказати, що прогресс, якого ми досягли сьогодні є колективною заслугою усіх фахівців, що брали участь у обговоренні питань проблем нової спеціальності та створенні стандартів, викладачів та професорів вищих навчальних закладів, а також працівників бібліотек. Було багато чого досягнуто, та ще існують виклики, на які треба знайти відповіді. Ще не до кінця вдосконалене питання інформаційного забезпечення навчального процесу. Залишається питання вдосконалення підготовки і запровадження науково-методичного забезпечення. Також, не до кінця розкрит момент узгодження у фаховій підготовці документологічної, діловодної, аналітичної та організаторсько-управлінської складових.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту : Закон України від 1.07.2014 р. No 1556-УП/1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.11.2022)
2. Мудроха В. О. Роль національної бібліотеки у формуванні професійних компетенцій фахівців: спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Бібліотека. Наука. Комунікація: Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада директорів наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. С.81–85.
3. Новальська Т. В. Нове покоління освітніх стандартів підготовки бібліотечно-архівних фахівців. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна інформаційнобібліотечна освіта: європейські орієнтири» : збірник матеріалів / Укр. бібл. асоц. ; редкол. : В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2016. – С.10-14

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інформаційно-аналітична діяльність в останній період отримала широке розповсюдження в суспільстві і перетворилась в окрему професію та сферу діяльності. Інформаційно-аналітичне забезпечення роботи будь якої установи, організації, бізнесу виступає визначальною умовою їх динамічного розвитку. Без професійної інформаційно-аналітичної діяльності неможливо забезпечити прийняття ефективних управлінських рішень. Це висуває перед вищою школою необхідність постійного удосконалення підготовки фахівців відповідного профілю.

Між тим, вища школа, як й інші сфери суспільства, заходяться в край скрутному становищі. Мають місце як загальні, особливі, та і специфічні проблеми забезпечення навчального процесу. До загальних ми б віднесли педагогічні проблеми забезпечення навчального процесу в умовах російсько-української війни, які визначаються методологічними (розвиток пізнання, широкий доступ до джерел інформації, обміну думками) та методичними факторами (дистанційне навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій, повітряні тривоги, блекаут).

Особливі проблеми пов'язані з тим, що дисципліни інформаційно-аналітичного напрямку, зокрема в межах спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», належать до досить молодих. Навколо зазначеної спеціальності існує багато різночитань, суперечностей. В науково-освітньому середовищі тривають інтенсивні дискусії стосовно її статусу, категоріального апарату та змісту. Нарешті, специфічні проблеми пов'язані зі становленням такої навчальної дисципліни, як «Інформаційно-аналітичне забезпечення професійної діяльності», яка почала викладатись на нашій кафедрі магістрів першого року навчання, і ще не має

достатнього навчально-методичного та наукового забезпечення.

Зазначимо, що теоретичні питання інформаційно-аналітичного забезпечення в цілому розглядаються в працях О. І. Павлова, В. А. Соколова, І. Л. Хвальчик, Л. О. Волощук тощо. Інформаційно-аналітичне забезпечення в окремих професійних сферах і галузях аналізуються в роботах Т. Д. Ганцюк, І. Т. Маковського, А. Г. Міщенко, М. М. Шевченка та ін. Між тим, дослідники не визначають чітко понятійний апарат цього наукового напрямку. Як правило, не відрізняється зміст понять «інформаційно-аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітичне забезпечення», або не обговорюють їх відмінності, також не визначаються функції інформаційно-аналітичного забезпечення професійної діяльності тощо.

Зауважимо, що більшість вітчизняних дослідників поняття «інформаційно-аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітичне забезпечення» використовують як тотожні за змістом. Прикладом цього є визначення інформаційно-аналітичної діяльності, що надане у Вікіпедії – це сукупність інформаційних процесів (збір, пошук, переробка інформації), необхідних для якісного та ефективного процесу управління.

Зазначимо, що мета у інформаційно-аналітичній діяльності та інформаційно-аналітичного забезпечення в будь-якій сфері загалом співпадають, а саме: надання відповідним органам управління, певним структурам достатньої інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень в своїй професійній сфері. Однак, інформаційно-аналітичне забезпечення має свою специфіку. З нашої точки зору, це процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів управління на основі форму-

вання та використання наявних інформаційних ресурсів. Іншими словами, інформаційно-аналітичне забезпечення має більш прикладний характер, ніж суто інформаційна діяльність. Це забезпечення процесу управління, захисту від імовірних ризиків і загроз (у тому числі інформаційних) через надання актуальної інформаційно-аналітичної інформації.

Інформаційно-аналітичне забезпечення відбувається з використанням сучасних інтернет-технологій, елементів штучного інтелекту тощо для швидкого оперування великими інформаційними масивами, цифровими даними. Така діяльність є багатоаспектною і має свою структуру. До її елементів відносяться науково-теоретичні, науково-технічні та прикладні аспекти. Це відображається через відповідні функції, які, в свою чергу, залежать від низки факторів, зокрема, видів суб'єктів аналітичної діяльності (державні, комунальні, громадські, комерційні, інформаційно-управлінські, наукові установи тощо), їх статусу (підрозділи у владних структурах, незалежні центри, громадські інститути тощо) і завдань.

Таким чином, понятійний апарат навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітичне забезпечення професійної діяльності» ще знаходиться у стані становлення. Тривають дискусії стосовно визначення основних категорій. З точки зору авторки, на відміну від інформаційно-аналітичної діяльності, інформаційно-аналітичне забезпечення має більш прикладний характер у професійній діяльності. «Інформаційно-аналітичне

забезпечення» це термін, що означає перехід від теоретико-аналітичної діяльності з новою інформацією до процесу практичної управлінської діяльності.

Зазначимо, що на даному етапі, органам управління в Україні часто бракує аналітичного ресурсу, тобто відповідних структурних підрозділів, фахівців, які мають аналітичні компетенції. Зазвичай у владних структурах робота управлінців присвячена менеджменту, а не інформаційно-аналітичному забезпеченню професійної діяльності.

Варто розуміти, що робота аналітиків з інформаційно-аналітичного забезпечення професійної діяльності відрізняється від суто наукового дослідження. Інформаційні аналітики не є безпристрасними шукачами істини. В аналітичній сфері відбувається захист інтересів замовників, стейкхолдерів і пошук вигідних для них шляхів розв'язання певної проблеми. Рекомендації, прогнози аналітиків спрямовуються на реалізацію інтересів і потреб певної групи або структури. У цьому одна з головних відмінностей інформаційно-аналітичної діяльності від науково-дослідної.

Пошук якісно нових і ефективних шляхів інформаційно-аналітичного забезпечення професійної діяльності стає важливим актуальним завданням перед теоретиками, практикаками та освітньою громадськістю, що працюють у сфері інформаційної аналітики та інформаційно-комунікаційної діяльності.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОГРАМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Ратифікація угоди з Європейським Союзом спонукала Українське суспільство звернути увагу на якість професійної підготовки фахівців, чия діяльність безпосередньо пов'язана з інформаційно-документаційною сферою.

Закон України «Про вищу освіту» [1] та Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» [2] висувають серйозні вимоги до професійної підготовки сучасного фахівця будь-якої сфери діяльності, що передбачає формування необхідних знань і вмінь, моральних якостей, ціннісних орієнтацій. Успішне вирішення професійних завдань майбутніми спеціалістами залежить не тільки від сформованих професійних якостей, умінь і навичок, а й від їхньої іншомовної, зокрема англомовної, комунікативної компетентності. Наявність саме іншомовної комунікативної компетентності дає змогу спілкуватися з людьми з різних країн, установлювати ділові й особисті контакти, брати участь у програмах міжнародної мобільності.

Міністерство освіти і науки України наголошує на тому, що економічний розвиток держави залежить від знання громадянами англійської мови. Чим вищий рівень володіння англійською мовою фахівця будь-якої галузі, тим успішніша країна. Згідно з «Концепцією розвитку англійської мови в університетах» (2019 р.), для вступу до магістратури необхідно знати англійську мову на рівні B2. Значну частину профільних навчальних дисциплін запропоновано викладати англійською мовою, проводити регулярні «скрінинги знань».

Сьогодні англійська мова слугує універсальним інструментом, досконале володіння яким від-

криває перед фахівцем практично необмежені горизонти. У поєднанні з сучасними телекомунікаційними технологіями це дає доступ до незліченних знань, можливість спілкуватися зі світом, вести перемовини та укласти угоди з зарубіжними замовниками, якісно виконувати складні й дороговартісні проекти, задля чого зовсім не потрібно виїздити за межі України.

За визначенням М. Лебедєва, іншомовна професійна комунікативна компетентність – це складне інтегративне ціле, яке забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [4, с. 209]. Вона передбачає сформованість комунікативних умінь із чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) та навичок оперування ними. О. Бецько зазначає, що англомовна компетентність – це комплексна якість особистості, яка складається з лінгвістичних, комунікативних і соціокультурних знань, фахових умінь, базується на досвіді та проявляється в готовності до професійної діяльності в англомовному середовищі [3, с. 9].

Б. Сенів наголошує на необхідності враховувати мовні тенденції в інформаційних установах і службах Європейського Союзу, щоб грамотно формувати вітчизняні інформаційні інститути [5, с. 201-202]. Отже, науковці засереджують увагу на важливості англомовної компетентності у фахівців інформаційної діяльності.

Мета дослідження – окреслити шляхи вдосконалення англомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти другого (магістер-

ського) рівня спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Міжнародна інформаційна діяльність полягає в забезпеченні громадян, державних органів, підприємств, установ та організацій офіційною документованою або публічно оголошуваною інформацією про зовнішньополітичну діяльність України, про події та явища в інших країнах, а також у цілеспрямованому поширенні за межами України державними органами й об'єднаннями громадян, засобами масової комунікації всебічної інформації про Україну.

Відповідно до законодавства Української держави її громадяни мають право на вільний і безперешкодний доступ до інформації через зарубіжні джерела, беручи до уваги пряме телевізійне та радіомовлення, пресу. Міждержавний обмін науково-технічною інформацією здійснюється відповідно до угод, підписаних Україною. Держава забезпечує відкритий і рівноправний доступ своїх громадян і громадян держав-партнерів до інформаційних ресурсів спільного користування.

У процесі формування англомовної комунікативної компетентності важливо акцентувати увагу на мотивації вивчення іноземної мови. Мотивацію визначають: принцип спеціалізації процесу навчання на основі професійно-орієнтованого матеріалу у сфері інформаційно-комунікаційної галузі; принцип оптимізації самостійної роботи як пріоритетний вид навчальної діяльності студентів. Зазначимо, що поглиблення знань з англійської мови магістрів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» передбачає засвоєння термінологічного арсеналу, яким послуговуються в інформаційній, документаційній сферах. За освітньою програмою здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня «Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю» для поглиблення англомовної компетентності запропоновано навчальну дисципліну «Основи міжнародної комунікації».

Одне з головних завдань викладання іноземної мови здобувачам вищої освіти – сформувати в студентів уміння ефективно спілкуватися в межах професійної тематики. Тому для підготовки кваліфікованого фахівця, який добре володіє іноземною мовою, викладач повинен використовувати як традиційні, так й інноваційні технології навчання.

Інтерактивні види діяльності вважаються найбільш ефективними технологіями формування іноземної професійної комунікативної компетентності в навчанні іноземної мови, особли-

во для документаційно-інформаційної сфери. Перевагами такого підходу до навчання є можливість ефективно використовувати академічний час, заохочувати здобувачів вищої освіти до співпраці, що стимулює розвиток комунікативних навичок і творчих здібностей. Під час викладання іноземної мови використовують рольові ігри (мозковий шторм (brainstorming), коучинг (coaching), кейсметод, або кейс-стаді, мультимедіа, WebQuest та інші) [6, с. 31], які мають забезпечити професійно орієнтований розвиток особистості, допомагаючи формувати такі важливі якості, як комунікативність, уміння працювати в парах і групах, проявити мовленнєву самостійність, організаторські та лідерські навички. Виконуючи різноманітні ролі, студенти вирішують певні проблемні ситуації. Ефективне використання рольових ігор дозволить здобувачам освіти вдосконалювати та відпрацьовувати іноземну мову, а також додасть різноманітності до тих видів роботи, які вже вони виконують під час занять, розвиватиме мислення й креативність. На нашу думку, упровадження інноваційних форм та методів навчання в інноваційне освітнє середовище сприятиме глибшому та ефективнішому закріпленню іншомовного матеріалу та активізуватиме саморозвиток кожного учасника навчального процесу.

Також не менш важливим для формування іноземної фахової комунікативної компетентності магістрів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи є навчання публічного виступу з презентацією англійською мовою. Інтерактивне спілкування, ефективна взаємодія доповідача та аудиторії, проведення ефективних публічних виступів, презентацій та правильне їх оформлення й представлення важливі як для формування комунікативних мовленнєвих компетенцій на заняттях, так і в подальшій професійній діяльності.

Не слід забувати традиційні методи навчання. Одним із них є робота з іншомовними фаховими джерелами, яка дозволяє студентам реалізувати на більш високому рівні їх потенціал. Діалогічне мовлення вважається однією з основних форм мовного спілкування. Саме через діалог відпрацьовуються і запам'ятовуються окремі мовні зразки й цілі структури, якими потім послуговуються в монологічному мовленні. Під час удосконалення англомовної компетентності здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня важливе місце відводиться розвитку монологічного мовлення. Студенти вчаться розповідати про свою майбутню спеціальність, про робочий день і обов'язки представників професій інформаційно-комунікаційної галузі. Уміле поєднання інноваційних і традиційних

технологій навчання є запорукою забезпечення дієвості знань та подальшого використання у фаховій діяльності.

Отже, викладач повинен сформулювати в здобувачів вищої освіти спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа розуміння того, що знання англійської мови – це не стільки мета, скільки засіб, необхідна умова для вирішення більш масштабних завдань, пов'язаних з їх професійною діяльністю, які виходять далеко за межі іноземної мови. Необхідно посилювати мотивацію студентів через формування та розвиток пізнавального інтересу до англійської мови, використовуючи різні форми та методи викладання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 02.10.2022).
2. Про національну доктрину розвитку освіти: Указ президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2022).
3. Бецько О. С. Рольова гра в умовах професійного навчання студентів. Матеріали конференції: Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі. Київ. 2013, НТУУ "КПІ". С. 8-13.
4. Лебєдєва М. О. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичного факультету. Матеріали конференції: Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі. Київ. 2013, НТУУ "КПІ". С.204–213.
5. Микитюк П. П., Сенів Б. Г. Інноваційна діяльність: навч.пос. (для студ. вищ. навч. закл.) Київ: Центр учбової літератури, 2009. 392с.
6. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект: Наук.-метод. посібник за ред. Л.Даниленко. Київ: Логос, 2011. 185 с.
7. Scrivener J. Learning Teaching: a Guidebook for English Language Teachers. Second Edition. London: Macmillan Publishers Limited, 2019. 431p.

ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні суспільство за цілою низкою причин (економічних, фінансових, кадрових і т.д.) зіткнулося з абсолютно новою ситуацією в освіті. Виникла необхідність зміни умов, форм і механізмів навчання, особливо в професійній сфері. З цієї точки зору стає цікавим відкриття в педагогіці і психології явище фасилітації (від англ. *to facilitate* – полегшувати, сприяти, створювати сприятливі умови).

Головне завдання фасилітатора – донести до здобувача освіти думку про те, що основний результат навчання у освітньому закладі – здатність до інтенсивного і грамотного пошуку знань. Особистісні зміни, а не статичне знання, є єдиним, що має сенс при виборі мети освіти в сучасному світі. Значуще вчення визначається особливостями відносин, які встановлюються між фасилітатором і здобувачем [1, с. 88].

В професійній (професійно-технічній) освіті слід виокремити два види фасилітації – соціальну і педагогічну [2].

Під першою розуміють підвищення швидкості або продуктивності діяльності особистості внаслідок актуалізації в її свідомості образу іншої людини (або групи людей), що виступає в якості суперника або спостерігача за її діями.

Під другою – посилення продуктивності освіти (навчання, виховання) і розвиток суб'єктів професійно-педагогічного процесу за рахунок особливого стилю спілкування і особистості педагога.

На нашу думку, об'єднує ці обидва види та обставина, що фасилітація сприяє підвищенню продуктивності, в тому числі і педагогічної, діяльності. Різниця ж між ними полягає в тому, що в соціальній сфері це відбувається за допомогою спостереження за діями суб'єкта, а

в педагогічній – за рахунок особливого стилю спілкування педагога зі здобувачем освіти та впливу на них його особистості.

Сутність сучасної технології фасилітації полягає в ініціюванні самоактуалізації педагога за допомогою забезпечення провідної ролі діяльності, розвитку свідомості, незалежності, свободи вибору в відтворенні нових знань, особистісно-професійному зростанні.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що педагогічна фасилітація пред'являє цілий ряд вимог як до процесу навчання, так і до особистості викладача, особливо до його вміння будувати взаємини зі здобувачем.

Суть педагогічної фасилітації в ПТО освіті полягає в тому, щоб подолати традиційне закріплення за студентами виконавської частини спільної діяльності і тим самим перейти від формування фахівця-функціонера до підготовки активного, здатного до самостійного аналізу і прийняття нестандартних рішень випускника.

Потреби і мотиви активної поведінки складаються не з виконавської, а в орієнтаційної частини взаємодії. У зв'язку з цим завдання викладача – включити здобувачів освіти у спільне орієнтування, розділити з ними ряд управлінських функцій з метою створення умов для пробудження глибокого інтересу до предмета і виникнення реальних змістовних мотивів навчання.

Ми вважаємо, що педагогічна фасилітація – це якісно вищий і відповідний сучасним запитам практики рівень підготовки спеціалістів. Практично здобувач засвоює рівно стільки, скільки у нього виникло питань, тобто наскільки він був активний в навчальному процесі. Ніякий емоційний і логічно побудований виклад матеріалу не дає бажаного ефекту, якщо здобу-

вач освіти, з тих чи інших причин, залишилися пасивними слухачами, які лише присутні на уроці і машинально фіксують її зміст. Кожен з них бере від занять рівно стільки матеріалу, скільки проявлено ним свідомості при його сприйнятті.

При фасилітації навчання викладач отримує можливість використовувати не догматичні методи і прийоми, а ті з них, які сприяють творчому засвоєнню необхідної інформації, формують вміння міркувати, шукати нові грані проблем в уже відомому матеріалі. Вона дозволяє викладачеві зайняти позицію не «над», а «разом» зі здобувачами і не боятися при цьому бути звинуваченим в «незнанні існуючих на практиці проблем», які аналізуються в ході курсу і часто ставляться під сумнів [6, с. 166].

Таким чином, він залишається дослідником і не втрачає свого обличчя як вчений, не вдягає на себе маску педагога-догматика, що дає однозначні відповіді на всі без винятку питання навчальної програми. Все це разом, створює умови для підвищення інтересу і пізнавальної активності здобувача освіти, оптимізує процес розвитку їх професійної самосвідомості.

Реалізація концепції педагогічної фасилітації передбачає створення ряду умов. Серед них слід особливо виділити: значимість навчання для здобувачів; конгруентність викладача; психологічну безпеку і психологічну свободу. Розглянемо кожне з них.

Тільки значуще вчення є найбільш продуктивним, так як передбачає не просте засвоєння знань, а зміну внутрішнього чуттєво-когнітивного досвіду здобувача.

Конгруентність викладача виражається в тому, що він усвідомлює своє ставлення до інших людей взагалі і здобувача, з якими він працює, зокрема, рефлексує взаємодію, розуміє і приймає свої справжні почуття по відношенню до учня і ситуації, в якій вони знаходяться. Це дозволяє йому бути відвертим у стосунках з оточуючими.

Психологічна безпека досягається в процесі фасилітації за рахунок визнання безумовної цінності особистості і створення умов, в яких відсутнє зовнішнє оцінювання. Викладач забезпечує умови для розвитку і сприяє творчості, якщо переконаний, що будь-яка людина самобутня і неповторна у всіх своїх проявах, незалежно від її стану і поведінки в сьогоденні.

Психологічна свобода передбачає формування креативності здобувачів освіти, їх самовираження.

Фасилітація дозволяє відкривати потаємні думки, почуття і стани. Це забезпечує щирість

і довіру, а також химерне і несподіване поєднання образів, понять і значень, що є частиною творчості.

Дотримання даних умов з метою організації фасилітації в процесі навчання сприяє формуванню і розвитку таких якостей, як самостійність, пізнавальна активність, спрямованість на оволодіння професією. Вони відіграють важливу роль в становленні майбутніх фахівців.

Викладач-фасилітатор підвищує ефективність навчання, перш за все, за рахунок оптимізації процесу спільної роботи в групах «викладач-учень» і «учень-учень». При цьому важливі форми і способи внутрішньогрупової взаємодії: як навчаються розмовляють один з одним, як знаходять загальне розуміння проблем, як приймають рішення і вирішують конфлікти [1, с. 112].

На основі аналізу і узагальнення сучасних психолого-педагогічних досліджень, присвячених проблемі педагогічної фасилітації, можна зробити висновок, що намітився певний відхід від традиційного розуміння сутності цього поняття. Найчастіше воно розглядається як якісна характеристика педагога. У той же час звернення до історії виникнення терміна дозволяє нам стверджувати, що в своїй основі фасилітація являє собою процес взаємодії викладача зі здобувачем, котрий відповідає певним характеристикам.

Одним з важливих питань, яке до теперішнього часу спеціально не розглядалося, є питання про механізми педагогічної фасилітації. Вивчення літератури показало, що зустрічаються лише згадки про неї, які подаються в словникових статтях з психології, зокрема в словнику під редакцією А.В. Петровського. Але і вони стосуються соціальної, а не педагогічної фасилітації.

Сам процес актуалізації в свідомості індивіда образу іншої людини, що виступає в якості суперника або спостерігача за діями даного індивіда, А.В. Петровський визначає як ідеальну представленість однієї людини в іншому, інобуття когось-небудь у будь-кого. Відбиваючись в інших людях, людина виступає як носій діяльного початку, що сприяє зміні поглядів, формуванню нових спонукань, виникненню певних раніше не випробуваних переживань [7, с. 98].

Таким чином, особистість відкривається людям як значуще для них інше джерело нових смислів.

Феноменологія відображеної суб'єктності охоплює три взаємопов'язані групи явищ [4, с. 153].

Перше з них – міжособистісний вплив. Активізуючим початком тут виявляється актуальний

образ значущого іншого, що складається у людей в умовах безпосередньої взаємодії з ним. Це, по-перше, спрямований вплив: суб'єкт ставить перед собою завдання домогтися бажаного результату (наприклад, справити на когось враження, змусити його зробити що-небудь і т.д.) і реалізує свій задум. По-друге, ненаправлений вплив: суб'єкт не прагне викликати ту чи іншу реакцію у іншої людини, але тим не менше обумовлює зміни в ній. До категорії ненаправлених впливів відносяться можливі зміни в психіці і поведінці індивідів в умовах контакту зі значущим іншим: динаміки розумової діяльності (наприклад, підвищення рівня креативності), перцепції (зниження порога виникнення ілюзій), когнітивної складності (підвищення або зниження мірності суб'єктивних семантичних просторів), емоційних проявів (посилення або ослаблення агресивності) і т.д.

Друге явище – ідеальний інший. Відображена суб'єктність тут виступає як дієвість пам'яті або яви. Носій відображеної суб'єктності іншої людини відкриває в собі два смислових і разом з тим силові центри: «Я» і «Інший в мені».

Друге явище – перетворений «Я». У цьому випадку фактично знімаються діалогічні форми зв'язку між індивідом і значущим іншим. Відображена суб'єктність останнього невіддільна від «Я» індивіда. Феномен відображеної суб'єктності – результат процесу персоналізації.

Висновки та перспективи дослідження. На підставі викладеного ми можемо висунути припущення про те, що педагогічна фасилітація заснована на механізмі відображеної суб'єктності. Він виражається в ненаправленому впливі професійно-особистісних якостей і стилі викладача на формування відповідних якостей у здобувача

освіти, з одного боку, і направленому впливі на них в умовах спеціально організованої взаємодії, що включає орієнтовані методи, полісуб'єктність і індивідуалізацію навчання, з іншого.

На основі аналізу літератури ми прийшли до висновку про те, що передумовою для оволодіння технологією фасилітації є достатній рівень розвитку таких якостей, як емпатія, рефлексія, лідерство і комунікативність. Але крім цього викладачеві, щоб стати фасилітатором, необхідно отримати наукові, систематизовані знання про цей феномен.

На нашу думку, схильність здобувачів освіти до ефективної участі в даному процесі визначається такими характеристиками, як спрямованість на оволодіння професією, мотивація вступу до вузу і навчання в ньому, а також пізнавальною активністю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бутова Р. К. Системи оброблення економічної інформації. Харків: ХНЕУ, 2015. 220 с.
2. Вовчак І. С. Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті: навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 354 с.
3. Гужва В. М. Інформаційні системи і технології на підприємствах: навч. посібн. Київ: ХНЕУ, 2020. 400 с.
4. Левченко М. О. Використання інформаційних технологій в управлінні ризиками підприємств. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua//cgibin>
5. Ситник В. Ф. Системи підтримки прийняття рішень: навч. посіб. Київ: ХНЕУ, 2019. 614 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГ

В умовах стрімкого розвитку інформаційних процесів у всіх сферах суспільної життєдіяльності особливої уваги на ринку праці набувають високопрофесійні та конкурентоспроможні фахівці, які володіють комплексом знань та навичок щодо використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій та здатних забезпечити якісне опрацювання інформації.

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа студенти мають оволодіти різними видами компетентностей, важливе місце серед яких займає комунікативна. Вона передбачає не лише уміння ефективно працювати з усіма видами документації, знання особливостей функціонування систем діловодства й документообігу, а й забезпечує налагодження вербального та невербального контакту із співробітниками та користувачами, а також передбачає уміння та готовність брати участь у колективних рішеннях та нести відповідальність за їх прийняття, вирішувати конфлікти, критично сприймати інформацію, яка поширюється, самостійно здобувати нові знання впродовж життя й реалізувати свій особистісний потенціал.

Тому відсутність або низький рівень сформованості комунікативної компетентності фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи буде ускладнювати професійну діяльність фахівців, унеможливить їх кар'єрне зростання.

До проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи зверталися ряд науковців: В. Бездрабко, Н. Гайсинюк, Н. Климова, О. Кравченко-Дзондза, В. Лучанська, О. Матвієнко, О. Тур, С. Харченко, Н. Христова та інші.

Проблему застосування інтерактивних технологій навчання у процесі підготовки фахівців даної сфери досліджували: Л. Александрова, К. Гвоздецька, М. Забродський, С. Максименко, І. Куліш, С. Решетченко, О. Семиног, Н. Федчишин та багато інших дослідників.

Комунікативна компетентність є важливою та визначальною якістю для кожної людини у вирішенні своїх життєвих проблем і ситуацій, вона виступає основою багатьох інших компетентностей.

Дослідниця Н. Климова зазначає, що у системі різних компетентностей саме комунікативна компетентність є індикатором, який стимулює майбутнього фахівця до активної та ефективної участі у житті суспільства, готовності до подальшого особистого комунікативного розвитку. Тобто комунікативна компетентність – це здатність до здійснення комунікативної діяльності. На думку дослідниці, комунікативна компетентність є самостійно реалізованою здатністю особистості ефективно взаємодіяти в різних соціальних групах, тому оволодівати нею можна й необхідно самостійно, знайшовши та випробувавши різні моделі поведінки в певній сфері та обравши з них ті, які найбільшою мірою відповідають власному стилю та вимогам [1, с. 6–8].

О. Янишин фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи відносить до групи професій «людина-знакова система», адже вони працюють з документами, що є поєднанням різних знаків, цифр, кодів, формул, відображених різними мовами. Тож безпосередній успіх професійно-комунікативної діяльності фахівців указанного профілю безпосередньо залежить від уміння успішно здійснювати комунікацію не тільки з

присутньою поряд людиною (замовником, колегою тощо), але й з автором певного письмового повідомлення/документа, відстань до якого вимірюється не тільки в кілометрах, а іноді навіть у роках чи тисячоліттях. У цьому полягає одна із особливостей комунікативної компетентності фахівця даної спеціальності [4, с. 58].

Комунікативна компетентність майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи є здатністю встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає уміння змінювати коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера зі спілкування. Досвід спілкування набувається у процесі безпосередньої, а також опосередкованої взаємодії, зокрема й з літератури, театру, кіно з яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії і засоби їх вирішення [3].

Застосування інтерактивних технологій навчання під час освітнього процесу у ЗВО є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців, оскільки сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, творчому розвитку студентів, допомагає відпрацьовувати професійні навички та налагоджувати зв'язки. На заняттях зі студентами використовується система пізнавальних і творчих завдань, різні прийоми співробітництва і навчального діалогу, групові та індивідуальні види робіт.

О. Пометун та І. Пироженко розподіляють інтерактивні технології навчання на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації освітньої діяльності тих, хто навчається [2, с. 27]: інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах, ротаційні (змінювані) трійки, «Два-чотири-всі разом» або «Сніжний ком», робота в малих групах тощо); інтерактивні технології колективно-групового навчання («Мозковий штурм», «Ажурна пилка»); технології ситуативного моделювання (рольова гра, інсценізація); технології опрацювання дискусійних питань («Метод прес», «Займи позицію», дискусія, дебати).

В залежності від залучення студентів, усі інтерактивні технології навчання можна згрупувати таким чином: індивідуальна (навчальна робота проводиться з кожним окремим студентом або організовується самостійна робота студента); фронтальна (викладач навчає одночасно малу групу студентів або увесь колектив, одночасне виконання всіма студентами одного й того самого завдання під керівництвом викладача); групова (кооперативна, диференційовано-групова); парна (усі студенти, працюючи парами, активно навчають один одного).

Отже, інтерактивні технології ґрунтуються на взаємодії, діалоговому (полілоговому) спілкуванні суб'єктів освітнього процесу, забезпечують розвиток логічного, творчого, критичного мислення майбутніх фахівців, формування навичок працювати в команді, виступати, аргументувати, обґрунтовувати, доводити власну точку зору, слухати і приймати погляди інших на засадах паритетності та партнерства.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі вважаємо створення інтегрованого спецкурсу з формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Климова Н. А. Модуль «Комунікативна компетентність». Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. 64 с.
2. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: [наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун]. Київ: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Тюття О. Комунікативна компетентність особистості / О. Тюття [Електронний ресурс]. Режим доступу: // www.library.rehab.org.ua/ukrainian/soc/tuptya
4. Янишин О. К. Формування комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіаосвітніх технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 289 с.

РОЛЬ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС НЕОГОЛОШЕНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Актуальність дослідження. Актуальність заявленої теми виявляється в осмисленні ролі наукових бібліотек в навчально-освітньому процесі під час неоголошеної російсько-української гібридної війни в умовах реваншистського курсу Російської Федерації на відновлення її імперської потуги, щоби в подальшому зробити правильний висновок зі здобутків та з допущених помилок для кращого покращення сталого розвитку України й українців на шляху євро-атлантичної інтеграції.

Наукова новизна статті полягає у розробці актуальної проблематики яка, незважаючи на чималу кількість публікацій з цієї теми залишається ще недостатньо вивченою і тому потребує подальших неупереджених студій.

Ця праця реалізується в межах виконання науково-дослідної роботи, що фінансується з державного бюджету «Етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації». Вона виконується в НДІУ МОН України відповідно до напрямку планової роботи відділу української етнології.

Аналіз наукових досліджень. Важливе місце наукових бібліотек в навчально-освітньому процесі досліджували С. Абрамович, Н. Дубовик, Л. Заліток, К. Климова, Т. Шинкар та інші дослідники.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у критичному осмисленні ролі наукових бібліотек в освітньому процесі під час неоголошеної російсько-української гібридної війни.

Завдання дослідження: лаконічно охарактеризувати історіографію питання, проаналізувати сутність і визначальне місце наукових бібліотек у навчально-освітньому процесі; осмислити особливості використання наукових бібліотек і бібліотечних фондів під час повномасштабного вторгнення Збройних Сил Російської Федерації (далі – ЗС РФ); підвести підсумки дослідження.

Основні результати дослідження. Наукові бібліотеки є закладами гуманітарної сфери, що збирають, опрацьовують за спеціальними вивіреними методиками, зберігають і вивчають різноманітні види друкованої, а нині також аудіовізуальної,

цифрової продукції, обслуговують відвідувачів і надають їм бібліографічну інформацію та інші дозволені законодавством України послуги. Науковими бібліотечними фондами користуються громадяни України й громадяни інших держав, які отримали дозвіл на їх користування у відповідних органах. Нині в незалежній Україні розвивається мережа наукових бібліотек різних профілів (для студентської молоді найкращими є наукові та спеціалізовані бібліотеки, а також бібліотеки загального користування). Для студентів України є дуже важливою науковою бібліотекою є Національна бібліотека України імені Володимира Вернадського, фонди якої надають можливість готуватися до семінарських занять та проводити підготовку до сесій, а також для написання курсових і дипломних робіт. В основу бібліотечного законодавства України покладена концепція інтелектуальної свободи. Діяльність бібліотек базується на Конституції України та здійснюється відповідно до законів України: «Про інформацію» (1992 р.), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995 р.). Указом Президента України Л. Кучми від 14 травня 1998 р. 30 вересня проголошено Всеукраїнським днем бібліотеки [1, с. 265–266].

Завдяки новітнім інноваційним технологіям, а також Інтернет-мережі з'явився новий тип наукових бібліотек – електронні, які допомагають студентам у їх навчально-освітньому процесу. Особливо електронні бібліотеки посприяли українському студентству під час Всесвітньої пандемії коронавірусу (Covid-19).

Новий етап у життєдіяльності наукових бібліотек розпочався в лютому 2014 р., коли почалася неоголошена російсько-українська гібридна війна, спровокована реваншистською неоімперською політикою Російської Федерації щодо України та української нації.

Російсько-українська війна це не пересічний збройний конфлікт між сусідніми державами за володіння спірними територіями, а за влучним висловом Л. Залізняка, це – цивілізаційна війна [2, с. 4].

Саме тому, цивілізаційна війна це передусім протистояння культур, сенсів, ідеологій, менталітету,

трибу життя тощо. Нами простежено дві тенденції, які характеризують ставлення російських агресорів та їхніх прислужників щодо наукових бібліотек і бібліотечних фондів на території України. Під час першої фази гібридної війни (20.02.2014 р. – 23.02.2022 р.) окупанти та їх проксі на тимчасово окупованих територіях Східної України (частини Донецької та Луганської Областей) та Криму згідно доктрини «русского мира» намагалися вилучити з наукових бібліотек і бібліотечних фондів українознавчу й україномовну літературу, оскільки небезпідставно вважали її перешкодою для русифікації тимчасово завойованих ними територій України та завозили до книгозбірень російські підручники й різноманітну пропагандистсько-агітаційну літературу яка цілковито відповідала канонам і духовним «скрепам» «русского мира».

Під час другого етапу повномасштабної агресії ЗС РФ (з 24.02.2022 р.) та краху так званого російського блицкригу окупанти озлобилися, втративши людську подобу, і виконуючи накази В. Путіна та його злочинної команди, розпочали здійснювати щодо українців геноцид й почали тотально знищувати все, що заважало як найшвидше здолати Збройні Сили України й окупувати всю територію України. Яскравий приклад російського вандалізму – обстріл і руйнація загарбниками в березні 2022 р. Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Короленка — найбільшої бібліотека Харкова й України, другої за обсягами книжкових фондів після Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. Ця необґрунтована жорстокість показала антилюдську й звірячу сутність російського імперіалізму й обурила увесь світ.

Також, на тимчасово окупованих окупантами територіях, передусім, Херсонській, частинах Миколаївської, Запорізької, Луганської, Донецької та Харківської областей, розпочали вилучення й знищення з наукових бібліотек і бібліотечних фондів великої кількості українознавчої й україномовної літератури. Майже одночасно російські загарбники розпочали завозити багато російськомовної книжкової продукції з навчальною і пропагандистською метою.

Під час неоголошеної російсько-української гібридної війни, чимало наукових бібліотек тимчасово припинило прийом відвідувачів, переорієнтувавши свою роботу на цифровий формат. Цим самим вони продовжують виконувати свою головну функцію, надання знань тим хто їх конче потребує, а саме, передусім, студентській молоді, оскільки навчально-освітній процес продовжується, а до практичних занять й сесій треба готуватися.

Попри складнощі й негаразди воєнного часу наукові бібліотеки продовжують виконувати ще одну

важливу функцію, вони сприяють збереженню й розвою українського світу, українськості, української національної ідентичності, мови, духовності, культури (етнічної, класичної, сучасної), ментальності тощо.

Проте для рашистів не існує українського світу, на їх імперське переконання Українська держава, це – непорозуміння, українці – субетнос росіян, українська національна ідентичність – це вигадка злих нацистів-бандерівців, а українська культура – етнографічне доповнення великої російської. Для них (кремлівських очільників і глибинного російського народу) є лише «русский мир» й «Велика історична Росія».

Висновки. Отже, наукові бібліотеки виконують важливу місію в освітньому процесі під час неоголошеної російсько-української гібридної війни. Вони стають потужними інформаційними центрами, осередками збереження знань і культури. Книгозбірні значно розширюють гуманітарний простір під час дистанційного навчання. В умовах реваншистської неоімперської політики Росії щодо України, наступу по всіх фронтах (воєнному, духовному, культурному, ментальному та інших) «русского мира», українські освітяни мають гідно протистояти агресору. Саме наукові бібліотеки забезпечать вчителів і викладачів тими знаннями та інформацією які допоможуть значно посилити національно-патріотичне виховання молоді, посприяють перемозі над ворогом, збережуть та розвинуть національну ідентичність. Оскільки українська національна ідентичність – це не лише сукупність світоглядних ідей, поглядів, концепцій й уявлень стосовно засадничих інтересів української нації та пошуку дієвих засобів і шляхів їх забезпечення. Також вона є довготривалим і болючим процесом розуміння українцями своєї належності до європейської спільноти й цивілізації та до української громадянської нації шляхом позбавлення колоніального комплексу меншовартості, залишків тоталітаризму (радянського «совка») та впливів неоімперського путінського «русского мира».

Перспективи дослідження. Є нагальна потреба у вивченні можливої зміни функцій наукових бібліотек у цифрову добу

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Верменич Я. В. Бібліотеки. Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 2003. С.265–266.
2. Залізняк Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. Київ: Шлях, 2014. 168 с.

УКРАЇНСЬКЕ НАУКОВЕ КНИГОВИДАННЯ: СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПІД ВПЛИВОМ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Агресія Російської Федерації проти України 2014–2022 рр. справляє різнобічний вплив на буття українського суспільства та всього людства, зокрема на українське книговидання.

«З початком російської агресії у 2014 р. певні теми, традиційні для українського книжкового ринку, актуалізувалися, одержали нове бачення, почали сприйматися читачами інакше. Зріс попит на книги про українсько–російські відносини, про сучасну російську владу, її зовнішню політику. Відповідно почали перевидавати книги цієї тематики, готувати нові праці, переклади іноземних авторів. Зросла актуальність тем про політику СРСР щодо України, українського національно-визвольного руху і загалом про війни» [2, с. 99]. Ірина Троскот зазначала на початку 2015 р., що воєнна тематика для українського читача актуалізувалася, тому на полицях книгарень з'явилися «важливі перекладні твори, що у світі були прочитані кілька десяти років тому, проте до нас доходять тільки тепер» [1]. Але найбільшу увагу українських читачів привертала праця про сучасну російсько-українську війну. Спочатку у 2014 р. почали виходити праці про Майдан та початок війни (події у Криму, спроба Москви засобами так званої «Русской весни» розпалити сепарацію на півдні та сході країни). Та згодом центр уваги змістився на події в Донецькій та Луганській областях, де почалася Антитерористична операція – АТО. Книжки, появу яких спричинила російсько-українська війна, становлять суттєву частку книжкових видань України 2014–2022 рр. та потребують осмислення не з суто літературознавчого чи історіографічного погляду, а як природне суспільне явище, спричинене рашизмом.

Короткий аналіз досліджень цієї проблеми.

Різні аспекти розвитку книговидавництва незалежної України розглядали: О. Афонін, В. Бебик, Ю. Бондар, В. Іванов, В. Карпенко, С. Кульчицький, В. Лизанчук, О. Михайлова, Дана Павличко, В. Різун, Г. Скрипчук, О. Сухорукова, М. Тимошик, В. Шевчук, В. Шкляр та ін. Ми виявили групу неперіодичних видань українських авторів 2014 р., що пов'язані змістом з російською агресією проти України, та

зробили їх жанровий, тематичний, змістовий огляд, зазираючи, у певних випадках, у зміст глибше та зважаючи на оприлюднені відгуки читачів цих творів. Результати роботи відображено у статті: «Українські книжки 2014 р. як реакція постколоніального суспільства на воєнну агресію колишньої метрополії» [2]. Ми оцінили появу зазначеної сукупності книг як одного з проявів реакції українського суспільства на воєнну агресію Російської Федерації проти України. Але російсько-українська війна триває досі, видання, що пов'язані з нею в різний спосіб, посідають щорічно певний сегмент українського книговидавництва, зокрема наукового, та потребують подальшого пізнання як сучасне соціальне явище, що має певні причини, суб'єкти, тенденції розвитку, наслідки тощо.

Мета дослідження: на підставі суспільно-історичної ситуації в Україні та змісту книжкових видань України українських авторів 2014–2022 рр., спричинених російсько-українською війною, зробити їх узагальнену характеристику як соціального явища та визначити місце у ньому наукових видань.

Формулювання основних результатів дослідження. Вже у 2014 р. в Україні почали з'являтися різноманітні книги українських авторів, які цілком чи частково присвячені пізнанню, осмисленню новітньої російської воєнної експансії на Україну. Надалі вони стали важливим інструментом формування та функціонування українського національного дискурсу щодо викликів, які постали чи загострилися у зв'язку з агресією Російської Федерації проти України. Відбувалися зміни у тематиці української літератури, швидко сформувався та розвивався новий воєнний та навколовоєнний сегмент у сучасній українській літературі на основі реального явища російсько-української війни. Більшість книг цього сегмента оприлюднено українською мовою, є праці, що мають переклад (видані українською мовою та російською), є опубліковані лише російською мовою. Цей сегмент складається з наукових та науково-популярних праць, збірників поезій, пам'ятних книг, публіцистичних роздумів, художньої прози, праць компіляційного характеру на підставі текстів з

соціальних мереж та інших веб-ресурсів тощо. Видання розраховані на різні за компетенцією та віком аудиторії. Для осмислення широкого спектра проблем, спричинених агресією Москви та тимчасовою слабкістю української держави, автори застосовують різні пізнавальні засоби. Наукові праці про пов'язані з війною проблеми базуються на історичних, юридичних, політологічних, соціологічних, філософських та інших знаннях. У наукових виданнях охоплено увагою різні проблемні питання, вони взаємно доповнюються за змістом. Автори визнають існування війни чи воєнного конфлікту, що відбувається на території України, проте по-різному бачать його природу, первинні джерела і причини, конкретні суспільно-історичні передумови, шляхи розв'язання і навіть його суб'єкти. Зазначені відмінності виразніше проявлялися у працях перших років війни та згодом, у нових працях частина важливих відмінностей нівелювалася.

Частину накладу деяких видань автори, видавництва, громадські організації та волонтери передавали учасникам воєнних дій, бібліотекам, наближеним до районів воєнних дій, з метою патріотичного виховання місцевої молоді, підтримання боєздатності бійців та їх відпочинку. Ці книги фіксують перебіг історичного процесу та конкретні історичні події, систематизують історичні факти, формують певне ставлення громадян до подій. Вони необхідні для осмислення змін, що відбуваються, нової гостро конфронтаційної реальності у відносинах України з державою-терористом – Російською Федерацією, вироблення особистої, колективної та солідарної національної реакції на ворожі, руйнівні дії російської влади (підтримані, на жаль, більшістю російського суспільства) щодо української держави, на сучасний геноцид української нації. Книги воєнного сегмента відіграють важливу роль у процесі формування останніх у часі «сторінок» історичної пам'яті нації, виховання національно свідомого та відповідального молодого покоління, усвідомлення помилок, яких припустилися різні суб'єкти політики та держава в організації оборони й національної безпеки, у кадровій, регіональній, мовній, культурній, інформаційній, економічній політиці та інших її напрямках. Для подолання негативних наслідків тривалого колоніального становища українського суспільства та новітніх спроб колишньої метрополії знищити, або підкорити нас корисними є і наукові праці, що містять рекомендації для органів державної влади, і твори художньої літератури. Наукові та інші праці воєнного та навколовоєнного сегмента містять величезний описовий, документальний, аналітичний матеріал, необхідний для наукового українознавчого пізнання сучасного суспільно-історичного поступу українського

суспільства, усвідомлення зроблених помилок та вироблення оптимальної моделі національного розвитку в майбутньому.

Становлення наукового книговидання в Україні відбувалося в умовах, коли українці були поневоленим народом і більша частина України належала Російській імперії. Функціонування української мови як літературної було ускладнено обмеженнями та заборонами, які остаточно зникли в добу Української революції. В умовах СРСР на перешкоді українському науковому книговиданню стало обмеження не мови, а змісту творів. Советська цензура, що спрямовувала наукову думку, насамперед суспільствознавчу, у річище наукового комунізму, була ліквідована у роки кризи комунізму, послаблення імперського центру та розпаду Союзу. На окупованих Москвою теренах України для українського книговидання запроваджено перешкоди і за мовою, і за змістом. Фактично там функціонує тільки російське книговидання.

Висновки та перспективи дослідження. Українське книговидання, зокрема наукове, виявилось чутливим до російсько-української війни та до суспільного запиту. Реакція українців на російську агресію відбувається активно і в різних формах та відображається, зокрема, у різноманітних книжкових виданнях, у т. ч. наукових. Цей процес є природною реакцією життєздатного національного організму, що не втратив політичний імунітет, має суверенітет та історичну суб'єктність. Хоча без колаборації певних осіб та груп не обійшлося. Одним з необхідних засобів для наукового осмислення російсько-української війни, для поширення наукових знань про неї у суспільстві, для ефективного процесу самопізнання й самотворення українців є оприлюднення наукових праць цього сегмента у формі книжкових видань. У перекладах на іноземні мови ці праці формують правдиву картину злочинів РФ в Україні.

Нові видання цієї тематики продовжують з'являтися. Корисним буде огляд ширшого кола видань, їх історіографічний аналіз, укладення тематичного бібліографічного довідника книг, спричинених рашизмом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Троскот І. Книжки для тих, кому болить // Тиждень, 2015. – № 6 (378) від 12 лютого. URL: <http://tyzhden.ua/Culture/129665>
2. Чирков О. А. Українські книжки 2014 р. як реакція постколоніального суспільства на воєнну агресію колишньої метрополії // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип. 123. – С. 99–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_123_24

Шалена А. О.

магістрантка, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі

Луцик О. О.

доктор філософії в галузі освіта/педагогіка,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Світ перебуває в процесі швидкого інформування та цифрування в усіх сферах суспільства. Стиль і темп життя сучасної людини зовсім не схожі на життєдіяльність її попередників, оскільки їй необхідно шукати, аналізувати, розділяти, передавати, отримувати та обробляти великі обсяги інформації. Щодня ми проживаємо по-різному: через соціальні мережі та інші інтернет-ресурси, які останнім часом стали основним майданчиком для спілкування та засобом отримання та передачі інформації. Цифрові технології або цифрові інструменти, включаючи сучасні гаджети, стали потужною силою та важливим інструментом сучасного покоління.

У XXI столітті людство є свідком багатьох великих науково-технічних змін, хоча на початку минулого століття прогрес науки і техніки був досить повільним, а наприкінці почав розвивався стрімко. Сьогодні ми бачимо інформацію суспільства в усіх сферах людської діяльності: починаючи від закладів виробничого призначення, розваг і освіти, закінчуючи кожною домівкою. Цифровий простір та його безперервний розвиток викликають зміни в суспільстві. Сучасний світ вимагає від людини не лише теоретичних знань, а, насамперед, навичок і вміння використовувати їх у постійно мінливих і нестандартних чи навіть проблемних ситуаціях. Наше сучасне суспільство рухається від суспільства знань до суспільства здібних громадян. Тому необхідною умовою ефективного та результативного використання цифрових технологій у навчальному процесі є володіння учнями комп'ютерною грамотністю, яка пов'язана з однією з найважливіших навичок учнів – інформаційно-цифровою.

Використання цифрових технологій сприяє кращій побудові інформації, роблячи процес

навчання мобільним, різноманітним та індивідуальним. При цьому техніка не замінює вчителя, а доповнює його. Курси з використанням цифрових технологій характеризуються адаптивністю, контролем, співпрацею, поєднанням індивідуальної та групової роботи та необмеженим часом навчання. Викладач знаходить нові можливості, зокрема, автоматизувати більшу частину своєї роботи, звільняючи людські ресурси для пошуку, спілкування, індивідуальної роботи зі студентами, дає можливість отримати зворотний зв'язок відразу – одноразово, підвищити ефективність управління навчальним процесом і вихованням. За допомогою медіа та інтерактивних засобів вчителю легко використовувати метод навчання, заснований на нових методах, використання «кейсів», дослідницька робота, метод проектів, розвиток моделювання навчання тощо [1, с. 16].

Варто зауважити про проєкт MoPED, який сприяв розвитку спроможності, спрямований на модернізацію освітніх програм для українських шкіл, включаючи передові освітні засоби ІКТ та нові курси з методів дослідження. Він повністю відповідає національним пріоритетам щодо підвищення якості освіти та викладання, відповідає викликам масштабної освітньої реформи в Україні та, безумовно, вплине на якість навчальних матеріалів вищої освіти та майбутнє. У рамках проєкту було закладено: розробку інноваційних навчальних предметів, введення їх у навчальну програму та визнання на інституційному рівні; готувати професорсько-викладацький склад кафедр ЗВО України; створювати «сучасні класи» – впровадження найкращих європейських методик на основі освітніх просторів XXI століття [3, с. 305].

Одночасно в різних країнах великі колективи вчителів, методистів, художників, програмістів,

залучаючи значні матеріальні ресурси, створюють цифрові інструменти, спрямовані на підвищення якості базових предметів навчання, тестів, опитування чи відеозв'язку. Багато викладачів керують своєю роботою з учнями чи студентами на основі цифрових платформ, які пропонують навчальні заклади чи популярні месенджери, такі як: Viber або WhatsApp, Facebook або Telegram. У цьому випадку ці додатки-месенджери ефективні та результативні в управлінні консультаційною співпрацею, наданні рекомендацій, звітуванні про результати академічних досягнень; надати можливість дистанційного зв'язку. Тому ми забезпечуємо зворотній зв'язок між учасниками освітнього процесу. Проте часто для організації ефективної роботи на уроці вчителю потрібні інші ресурси, цифрові інструменти, які стануть у пригоді для виконання індивідуальних завдань з урахуванням особливостей предмета та різноманітності діяльності студента чи учня [2].

Висновки. Наразі ми можемо спостерігати, як Україна впевнено рухається вперед у реформуванні системи освіти, яке базується на впровадженні нових методів навчання учнів, створенні сучасного та актуального освітнього простору, поєднанні традиційного та поєднанні сучасна освіта, яка передбачає включення в цей процес

принципово нових методів. Більшість із них передбачають використання інформаційно-комунікаційних технологій і мають на меті формування важливих особистих навичок, серед яких цифрова ідентичність є одним із пріоритетів. Сучасні технології впливають на форми, методи, прийоми та прийоми навчання на глобальному рівні, але їх стрімкий розвиток потребує одночасного розвитку методів їх застосування в умовах навчального процесу навчального закладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Близнюк Тетяна. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2021. 64 с.
2. Федоренко О. Доцільне використання Google-сервісів на уроках української мови та літератури. URL: <https://timso.koippo.kr.ua/hmura12/2016/10/16/dotsilne-vykorystannya-googleservisiv-na-urokah-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>.
3. Шишкіна М.П., Татауров В.П. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у вищому навчальному закладі. Збірник наукових праць. 2011. №8. С. 304–310.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В дистанційному навчанні викладачі та студенти перебувають у різних місцях або викладання й навчання відбуваються в різний час. Незважаючи на те, що воно значно покращене завдяки сучасним технологіям, дистанційне навчання не слід ототожнювати з цілою технологією, або асоціювати виключно з одним способом подачі знань для учнів та студентів.

Дистанційне навчання – це можливість зробити процес навчання більш яскравим і динамічним, воно дозволяє формувати більш глибокі знання. Даний вид навчання сприяє створенню єдиного інформаційно-освітнього простору через Інтернет-технології, прямого і зворотного зв'язку викладача і учня. Отримана в результаті спільної діяльності інформація стає особистим знанням студента, а викладач виконує роль наставника, який допомагає студенту в самостійній діяльності з освоєння знань. Крім того, варто відзначити, що сучасні методи викладання – це необхідна умова закладу вищої освіти.

Не є виключенням й Університет Григорія Сковороди в Переяславі, в якому приділяється постійна увага підвищенню якості надання освітніх послуг і впровадження сучасних інноваційних методів традиційного і інтерактивного навчання за допомогою інтерактивних методів і різних аудіо-візуальних програм (Skype, відео-конференції на базі платформи Zoom, Microsoft Teams, а також Viber, YouTube, Telegram, Instagram та ін.).

У класичному варіанті лекційного, практичного та семінарського заняття головною дієвою особою є викладач, який будує хід вивчення теми, тобто тему заняття. Для контролю рівня знань у традиційних формах навчання використовуються такі засоби оцінювання, як теоретичні опитування, тести, розв'язання ситуаційних та індивідуальних завдань. Викладач має обмеження за часом, тобто за певний проміжок часу він має розглянути якомога більше навчальних матеріалів.

Одним із дедалі важливіших факторів нових методів навчання з використанням сучасних інформаційних технологій є ефективне використання часу студентів і викладачів. Зокрема, використання дуже популярного і, на жаль, єдиного можливого сьогодні в університетах методу дистанційного навчання дозволяє студентам вивчати відповідні частини програми, спілкуватися з викладачами електронною поштою, використовувати різноманітні месенджери, отримувати індивідуальні завдання та виконувати їх у зручний для них час.

Скорочення загального обсягу аудиторного навантаження і розвиток навичок самостійної роботи можливе також і при використанні модульного навчання, яке найбільш доцільно використовувати при вивченні студентами дисциплін спеціалізації [2].

Варто зазначити, що електронні технології, які використовуються для дистанційного навчання, поділяються на три категорії: неінтерактивні (друковані матеріали або паперові носії, аудіо та відео носії), комп'ютерні засоби навчання (електронні підручники, комп'ютерні тести та контрольні знання, новітні мультимедійні засоби), відеоконференція – передові засоби зв'язку через аудіоканали, відеоканали та комп'ютерні мережі [2].

Тому дистанційно за допомогою комп'ютера можна вибрати такі форми навчання: онлайн-курси (веб-форуми, дистанційні курси, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, семінари); чат-заняття (застосування технології чату); телеконференції (з використанням електронної пошти).

Одним з форматів сучасної якісної вищої освіти є використання у навчальному процесі онлайн та електронних курсів. Вони є доповненнями до стандартної очної освіти та передбачають підтримку викладача.

Електронний курс розробляється на основі підручників, навчальних посібників, зазвичай, у більш короткому варіанті, з використанням мультимедійних матеріалів, наприклад гіпертексту, підбірки посилань, відео-прикладів, відео-завдань тощо. В свою чергу, он-лайн курс передбачає замість тексту набір відео-лекцій з використанням інфографіки [1]. Варто зазначити, що онлайн-курс передбачає, що викладач виступатиме в ролі наставника, який проводить заняття зі студентами та допомагає закріпити знання.

Зокрема, сьогодні під час викладання дисциплін в рамках аудиторних занять акцент робиться на використанні таких варіантів інтерактивних форм, як лекція-конференція, круглий стіл, аналіз конкретних ситуацій. Участь в лекції-конференції дозволяє студентам не тільки вивчити матеріал теми, а й набути таких навичок, як робота в команді, вміння відстоювати власну точку зору із застосуванням аргументів, а також аналізувати думки колег.

Ще одним з сучасних методів викладання в університеті з використанням інформаційних технологій є телекомунікаційні проекти – спільна навчально-пізнавальна, дослідницька, творча чи ігрова діяльність студентів, яка організована на базі комп'ютерних телекомунікацій та має спільну мету, проблему, погодження засоби та методи розв'язання проблеми, яка спрямована на те, щоб досягти певних результатів.

В більшій своїй частині проекти, які виконують студенти, є творчими, вони не мають заздалегідь сформованої структури. Викладачем лише визначені основні параметри та вказані оптимальні шляхи розв'язання задач. Щоб виконати творчий проект потрібно чітко спланувати результат.

Система університетської освіти, незважаючи на яскраво виражену потребу в більш широкому впровадженні високих освітніх технологій, сама по собі є каталізатором процесу інформатизації суспільства, інструментом формування інформаційної культури людини, підготовки професіоналів нового складу [4].

Характерна риса сучасної освіти – це індивідуальний підхід до навчання, мотивації, активності, самостійності учня. Особливостями сучасної освіти є збільшення відсотку самостійної роботи в процесі навчання, широке використання інтерактивних форм навчання.

Сучасні засоби викладання з використанням інформаційних технологій в закладах вищої освіти дозволяють підвищити якість освіти, так як застосування активних видів навчання, новітніх освітніх технологій підвищує активність і само-

стійність студента при вивченні матеріалу [3].

Таким чином, сучасні методи викладання в університеті з застосуванням інформаційних технологій змінюють роль викладача, який виступає не лише в ролі носія знань, а й у ролі наставника, він ініціює творчий пошук студента.

Впровадження методів навчання з використанням інформаційних технологій хоча вимагає великих витрат, як фінансових, так і організаційних, але багато в чому підвищує ефективність навчання і дозволяє забезпечити конкурентоспроможність навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Висновки та перспективи дослідження.

Сучасні методи викладання в університеті з використанням інформаційних технологій свідчать про ефективність, необхідність і величезну перспективу застосування в процесі навчання електронних технологій. У міру розвитку інформаційно-комунікаційних технологій зростає число прихильників впровадження в процес навчання електронних методів. Інтерактивні методи навчання в університеті дозволяють збільшити відсоток самостійної роботи студентів при освоєнні матеріалу.

Світова комп'ютеризація, розвиток інтерактивних технологій і масштабне їх застосування в освітньому процесі містять величезний потенціал для формування нового випускника університету, високого професійного рівня, здатного використовувати у своїй практичній діяльності сучасні інформаційні технології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навч. посіб. Київ : Слово, 2013. 352 с.
2. Арістова А.В. Інноваційні технології навчання: навч. посіб. Київ: НТУ, 2017. 172 с.
3. Іванова С. Застосування сучасних технологій та інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах. Інформаційні технології та Інтернет у навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посіб. 2022. С. 293–295.
4. Лисенко М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства: автореф. дис. канд. філос. наук. Київ, 2020.
5. Полянська А.С. Круглий стіл: Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 19 с.
6. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник. наук. пр. Вип. 42. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. 471 с.

ГУМАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У на час питання гуманізації освіти вимагає переосмислення і нових підходів до його вирішення, особливо гостро це відчувається за умов неспровокованої і віроломної атаки російської федерації на Україну. Підвищення рівня професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної сфери не можливе без фундаментальної гуманізації освітнього процесу і вимагає суттєвих змін у взаємовідносинах між студентом і викладачем та безпосередньо в організації навчально-виховного процесу.

Гуманізація освіти в цілому передбачає: визнання людської особистості основним багатством суспільства; значне підвищення рівня освіти, перетворення процесу набуття освіти в безперервний процес самовдосконалення людини; розвиток елементів нової етики, яка розглядає суспільство як гармонійне поєднання людини і колективу, суспільних і політичних інститутів; розвиток громадянського суспільства [4].

Поняття гуманізації, прояснене агресивними намірами московитів щодо т. зв. демілітаризації та денацифікації України, що жорсткого порушують норми міжнародного права та становлять загрозу для євроатлантичної безпеки, набуло величезної актуальності [3. с.108].

Теоретичний аналіз наукових джерел дав змогу встановити, що фундаментальну основу професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи розглядали такі дослідники, як Ю.Палеха, Н.Зозуля, Н.Гайсинюк, С.Дубова, С.Кулешов, Н.Кушнарченко, О.Матвієнко, І.Прокопенко, М.Слободяник та ін.

Дослідження проводилися з урахуванням провідних тенденцій сучасної освіти.

Проте саме такі дослідники, як Ю.Палеха і Н.Зозуля у своїх дослідженнях приділили значну увагу питанням гуманізації професійної підго-

товки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов дистанційного навчання розкривши реалії сьогодення.

Дана тема є актуальною у наш час і потребує різноаспектного дослідження.

Мета даного дослідження – визначити та науково обґрунтувати особливості гуманізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи у взаємодії з формуванням їхніх спеціальних компетентностей та розвитком творчої особистості в складних умовах воєнного стану.

Мета, зміст навчання та спеціальні компетентності фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи визначені у стандарті фахової передвищої освіти України зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» з урахуванням розвитку сучасної освіти та світового досвіду.

У наш час переосмислення національних цінностей особливо гостро стоїть з огляду на останні події. Тому кожен педагог відчуває у собі покликання готувати не тільки професіоналів, а й насамперед особистостей з широким усвідомленням гуманних пріоритетів особистісного світогляду, фахівця з високим рівнем загальної культури, патріота своєї держави з активною громадянською позицією.

Отже, освіта сьогодні – це не лише передавання молодій людині певної суми знань про суспільство, природу, людину та її погляди і мислення, а виховання інтелектуально розвиненої, творчої особистості, формування в неї загальнолюдських, моральних цінностей і переконань, ідеалів, звичок, прагнень і почуттів [4].

Військовий стан, в якому опинилися учасники навчального процесу, насамперед вимагає перегляду умов гуманізації професійної освіти.

Викладачі повинні продумати як створити сприятливі умови для взаємодії зі студентами у процесі навчання з урахуванням військового стану в країні та інших особливих обставин життя здобувачів освіти, які вимушені навчатися коли відбувається відключення електроенергії, відсутній інтернет-зв'язок, звучать сирени.

Головним у навчальному процесі має стати турбота про психологічне здоров'я студента, постійне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки.

Гуманізація освіти вимагає від викладача прийняття студента таким, яким він є. Викладач повинен проїнятися почуттями і переживаннями, виявити щирість і відвертість. Основним мірилом спілкування повинно бути: ні особисті амбіції, ні авторитет викладача, ні мета досягнення знань за будь-яку ціну не повинні підпорядковувати інтереси молодої людини, пригнічувати її особистість. [2, с.8].

У процесі формування в здобувачів освіти основ гуманістичного світогляду та духовних цінностей цивілізованого світу необхідно переключити їхню увагу з особистих проблем на усвідомлення проблем країни й суспільства в цілому, відчути відповідальність за долю українського народу.

Сьогодні для кожної молодої людини має стати пріоритетним гасло «Переможемо! Відбудуємо! Все буде Україна!!!». Фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи мають усвідомити свій громадянський внесок у розбудову держави. Оволодіння такими компетенціями, як здатність здійснювати збирання й оброблення інформації та документів для їх зберігання, опрацювання, інформаційного пошуку, використання і поширення, здатність працювати з електронними ресурсами, застосовувати інформаційні та комп'ютерні технології в процесі комунікації та роботи з інформацією і документами, здатність підтримувати комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного середовища, виходячи із цілей спілкування, а також здатність зберігати та примножувати моральні, культурні цінності і досягнення суспільства вимагає від фахівця докладання всіх зусиль у своїй діяльності й прояву набутих професійних вмінь і навичок для розбудови держави на загальнолюдських життєвих та національних цінностях, підвищення рівня загальної, правової, економічної, психолого-педагогічної та інформаційної культури кожного члена суспільства.

Під час професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи важливо мотивувати процес оволодіння всіма

необхідними компетентностями допомагаючи студенту самостійно орієнтуватимуться в складних незвичних ситуаціях, що сприятиме його конкурентоспроможності на ринку праці та досягненню поставлених цілей.

Війна помітно вплинула на свідомість молодого фахівця, коли необхідною умовою виживання у суспільстві стала гуманізація відносин, тому важливим напрямком освітньої діяльності педагога стало формування у здобувачів освітнього процесу гуманізму, свободи вибору, толерантності тощо.

Якщо сприяти гармонії загальнокультурного, соціально-морального та професійного розвитку майбутнього фахівця, то йому буде простіше досягнути творчості і креативності під час виконання своїх професійних обов'язків.

Розглянуті особливості гуманізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи сприятимуть формуванню нового світогляду фахівців, почуття любові до своєї Батьківщини, усвідомлення цінностей громадянського суспільства у майбутній гуманістично орієнтованій професійній діяльності.

У перспективі можливі нові дослідження, присвячені гуманізації освіти, що передбачає всебічний розвиток особистості, засвоєння і впровадження досвіду гуманізації професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воронкова В. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства. Філософія освіти. 2008. № 1–2 (7). С. 204–220.
2. Грний А. Аксиома навчального плану. Шлях освіти. 2001. № 3. С.8-13.
3. Палеха Ю. І., Зозуля Н. Ю. Гуманізація професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов дистанційного навчання. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2022. № 2. С. 108–114.
4. Сацак Н.І. Гуманізація освіти та її вплив на формування сучасного інформаційного суспільства. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Sazak.php> (дата звернення: 11.11.2022).
5. Стандарт фахової передвищої освіти України за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво». [Чинний від 2021-06-10]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/fahova-peredvisha-osvita/sektor-fahovoyi-peredvishoyi-osviti/zatverdzheni-standarti> (дата звернення: 11.11.2022).

ДІЛОВОДСТВО ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН У КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «СЛУЖБА ЗАМОВНИКА»

У кожній організації укладаються документи, основне призначення яких – зафіксувати і передати інформацію, необхідну для здійснення управлінських дій. Саме документи забезпечують реалізацію управлінських функцій, у них визначаються плани діяльності установи, фіксуються облікові й звітні показники та інша інформація. За допомогою документів відбуваються процеси систематизації управлінської діяльності та контролю за виконанням управлінських рішень, визначаються форми і терміни зберігання документованої інформації, що суттєво впливає на ефективність управління в цілому. Тобто документаційне забезпечення управління – це діяльність апарату управління, що охоплює питання документування і організації роботи з документами в процесі здійснення ним управлінських функцій. Від правильної організації і найбільш повної механізації й автоматизації обробки документів залежить підвищення ефективності всього процесу управління установою.

У результаті своєї діяльності всі підприємства, організації та установи створюють службові документи, які мають велике значення в управлінському процесі, оскільки вони є основою для прийняття управлінських рішень та достовірно відображають усі аспекти діяльності будь-якої організації [3, с.71].

Роботою з документацією установи залежно від масштабів її діяльності займається служба документного забезпечення або конкретна посадова особа. Правильно організована система документного забезпечення істотно впливає на оперативність, економічність, надійність функціонування апарату управління будь-якої установи, а також сприяє підвищенню результативності праці фахівців.

Питаннями документного забезпечення діяльності установ займалися багато науковців. Так,

О. Загорецька, Ю. Палеха, Г. Беспянська, Т. Іванова, В. Савицький та інші зосередили увагу на дослідженні теоретичних аспектів документного забезпечення управління, а науковці А. Сапун, І. Васюков, І. Золотарьова присвятили свої праці вивченню питань автоматизованого документообігу.

Дотримання правил документного забезпечення управлінської діяльності в практичній роботі установ будь-якого рівня сприяє встановленню чіткого організаційно-технічного порядку. Опанування прийомів раціональної роботи з документами дає змогу скоротити час на їх укладання, оброблення й пошук, організувати чіткий контроль за їх використанням та виконанням. Загалом правильно підготовлений і належним чином оформлений документ – це вияв рівня освіченості виконавця, й, відповідно, рівня кваліфікації організації в цілому.

Документне забезпечення управлінської діяльності – це та сфера професійної діяльності, без якої неможливе ефективне функціонування жодної галузі. Управлінський документ є основним носієм інформації, яка необхідна для ефективної діяльності організації та прийняття раціональних рішень. Управлінський документ є вагомим і незаперечним аргументом у вирішенні суперечок як з діловими партнерами, так і всередині самої організації, оскільки він є засобом підтвердження правомірності дій в юридичному законодавстві.

В комунальному підприємстві (далі - КП) «Служба замовника» звернення громадян оформлюють у вигляді пропозицій, зауважень, заяв та скарг. Діловодством за зверненням громадян на підприємстві займається окремий відділ в структурному підрозділі адміністративного управління, що має назву «Відділ для роботи зі зверненнями громадян та обліку оренди».

Таблиця 1

Кількість звернень громадян, що надійшли до КП «Служба замовника» у 2018–2019 роках

Рік	Кількість звернень, що надійшли			Кількість колективних звернень	Кількість повторних звернень	Усього звернень
	МВК	Письмові звернення	Особистий прийом			
2018	452	536	139	226 (3 104 підписи)	156	1 127
2019	827	413	101	213 (3 037 підписів)	100	1 341

Пропозиція чи зауваження – це звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, удосконалення правової основи державного й громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави та суспільства. Заява – це звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думок щодо поліпшення їх діяльності. Скарга – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб [1].

У зверненнях до КП «Служба замовника» зазначають прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, суть питання. Звернення подають в усній чи письмовій формі, вони можуть бути колективним чи індивідуальним, підписуються заявником чи заявниками (анонімні не приймаються), обов'язково зазначається дата.

Звернення, оформлене без дотримання зазначених вимог, повертають заявникові чи колективу заявників з відповідними роз'ясненнями протягом 10 днів від дня його одержання. Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у зверненні, доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на закон і мотиви відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження рішення [2]. Звернення громадян

на підприємстві розглядаються й вирішуються протягом 15–30 робочих днів.

Особистий прийом звернень в КП «Служба замовника» проводять щочетверга з 14.00 до 17.00 години. Про результати розгляду заявника повідомляють письмово чи усно залежно від його бажання.

Діловодство за зверненнями громадян на КП «Служба замовника» ведуть окремо від інших видів діловодства. Усі звернення громадян приймають, обліковують та реєструють у день надходження. Реєстрація звернень здійснюється в таких реєстраційних журналах: «Книга реєстрації № 1» (фіксують звернення, передані на розгляд у КП «Служба замовника» з міськвиконкому (МВК)), «Книга реєстрації № 2» (фіксують письмові звернення у КП «Служба замовника»), «Книга № 3» (ведуть облік особистого прийому громадян). Опрацюванням усіх звернень на підприємстві займається діловод відділу для роботи зі зверненнями громадян та обліку оренди. Крім того, усі звернення громадян (усні та письмові) реєструються у комп'ютерній програмі електронного документообігу Askod II, яка дає змогу швидко шукати потрібні документи, робити вибірки тощо.

Звернення громадян, які надходять до організації, зберігають протягом п'яти років для надання довідок. Справи, що підлягають постійному й тривалому (понад 10 років) зберіганню, передають до архіву КП «Служба замовника» через два роки після завершення діловодства з ними.

Згідно з проведеними підрахунками у 2019 році до КП «Служба замовника» надійшло 1 341 звернення, з яких виконано 1 025, не виконано – 316, за чотири місяці 2020 року надійшло 508 звернень громадян. Таким чином, більшість звернень громадян виконуються, а ті, що з певних причин залишилися невиконаними, автоматично переносяться на наступний рік. У табл. 1 наведено дані про звернення громадян, що на-

дійшли у 2019 році до КП «Служба замовника» у порівнянні з 2018 роком.

Відповідно до наведених даних щорічно кількість звернень громадян до КП «Служба замовника» зростає приблизно на 16 %.

Отже, діловодство за зверненнями громадян в КП «Служба замовника» згідно з чинним законодавством ведеться окремо від усіх інших видів діловодства, тому для опрацювання звернень в установі створено спеціальний відділ. Звернення громадяни подають переважно у письмовій формі (60% у 2018 р. та 55% у 2019 р.) або на особистому прийомі, а їх кількість щорічно зростає приблизно на 16 %. Їх реєструє в окремих журналах відповідальна за ведення діловодства за зверненнями громадян особа, яка є висококваліфікованим працівником і сумлінно ставиться до своїх обов'язків. Тобто документне

забезпечення управління – це та сфера професійної діяльності, без якої неможливе ефективне функціонування жодної установи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Деякі питання документування управлінської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Про звернення громадян : Закон України від 01.01.202 № 393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
3. Савицький В. Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України : монографія. К. : КНТ, 2008. 324 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА: НОМЕНКЛАТУРА, ЗМІСТ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17 листопада 2022. м. Київ / укладачі Т. М. Сидоренко, К. І. Климова, Н. А. Дубовик. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2022. 85 с.

У збірник включено матеріали тез Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми професійної підготовки за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: номенклатура, зміст і методик викладання фахових дисциплін», що присвячено розгляду вітчизняної моделі професійної підготовки фахівців у сфері інформації, документації, бібліотечної та архівної справи, а також розкрито внесок закладів вищої освіти України в розбудову спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, окреслено актуальні питання щодо визначення складу, змісту й методики викладання фахових дисциплін за спеціальністю.

Рекомендовано для студентів, магістрів, аспірантів, викладачів вишів та науковців.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Сидоренко Тетяна Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Навчально-наукового інституту менеджменту та підприємництва Державного університету телекомунікацій

Климова Катерина Іванівна

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій

Дубовик Наталія Анатоліївна

кандидат політичних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій